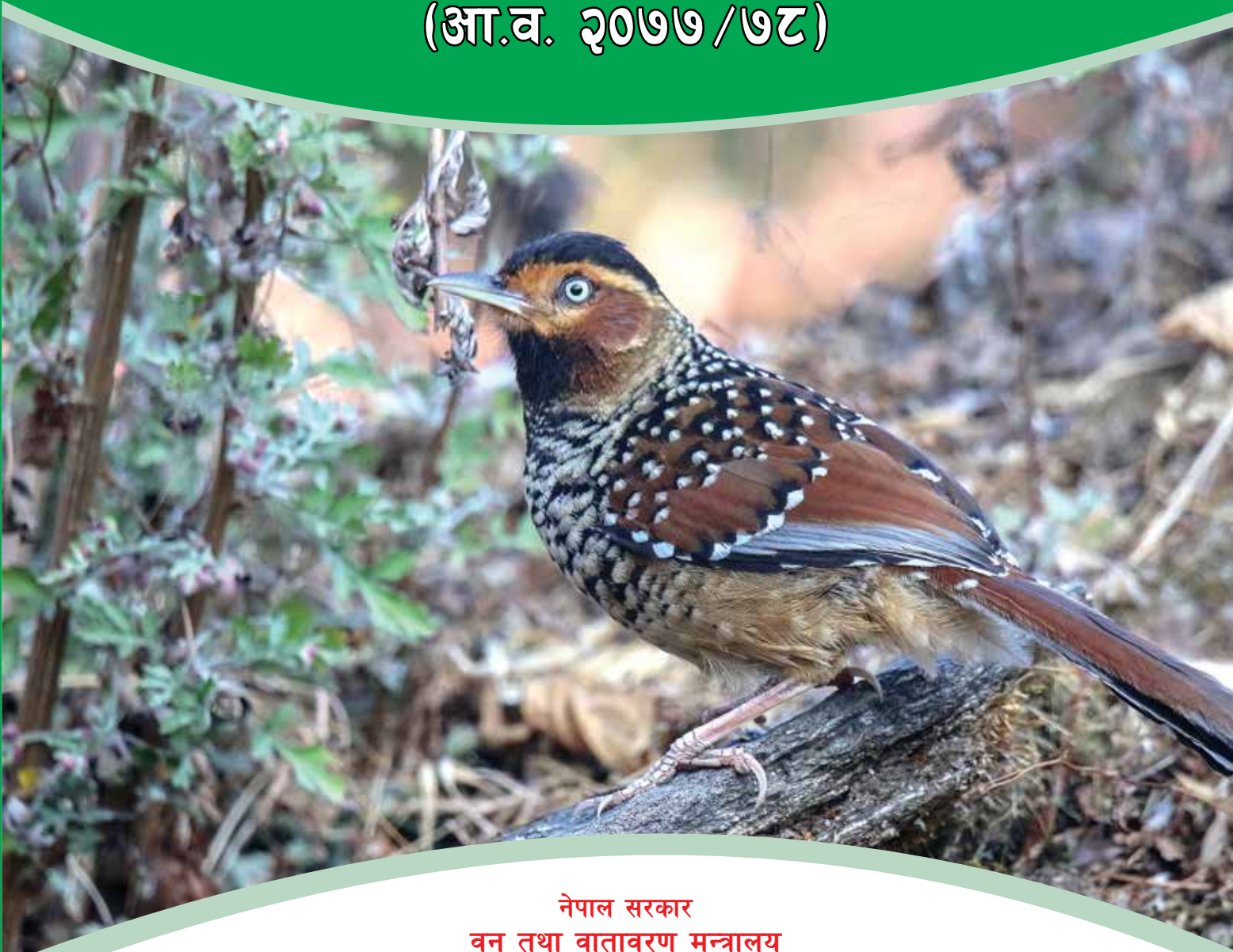

मेरो निकुञ्ज

शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयको वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन
(आ.व. २०७७/७८)

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग
शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय
पानीमुहान, बुढानीलकण्ठ, काठमाडौं

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागका महानिर्देशकज्यू सहितको टोली निकुञ्ज भ्रमणमा

प्रमुख संरक्षण अधिकृत सहितको टोली धाप क्षेत्रमा

मेरो निकुञ्ज

शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयको वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन
(आ.व २०७७/७८)

नेपाल सरकार

वन तथा वातावरण मन्त्रालय

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग

शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय

पानीमुहान, बुढानीलकण्ठ, काठमाडौं

प्रमुख सल्लाहकार

श्री लक्ष्मण प्रसाद पौड्याल

प्रमुख संरक्षण अधिकृत

शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय

सल्लाहकारहरु

स.सं.अ. केदारनाथ कट्टेल, शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय

स.सं.अ. सिर्जना श्रेष्ठ, शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय

स.सं.अ. अमृत भट्ट, शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय

स.सं.अ. विनय कुमार भ्ना, शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय

शा.अ. लिलाराज श्रोष्ठ, शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय

सम्पादक

स.सं.अ. अरविन्द यादव, शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय

रेञ्जर केशव ढोडारी, शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय

आवरण तस्विरहरु

अगाडि: मुँदाले तोरीगाँडा (मनसान्त घिमिरे)

पछाडि: चितुवा (विष्णुप्रसाद पाण्डे)

अन्य तस्विरहरु

प्र.सं.अ. लक्ष्मण प्रसाद पौड्याल

स.सं.अ. अरविन्द यादव

स.सं.अ. सिर्जना श्रेष्ठ

रेञ्जर केशव ढोडारी

रेञ्जर सुमन भण्डारी

रेञ्जर अनिष के.सी.

रेञ्जर पर्शुराम कडायत

रेञ्जर दिपक कुमार चन्द

पुस्तकको नाम : "मेरो निकुञ्ज" (वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन, आ.व. २०७७/७८)

प्रकाशक : शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय

पानीमुहान, बूढानीलकण्ठ, काठमाडौं

फोन नं. : ०१ ४३७०३५५, ०१ ४३७०४३०

वेबसाइट : www.snnp.gov.np

इमेल : snnp.gov@gmail.com

मुद्रण : सिग्मा जनरल अफसेट प्रेस

सानेपा, ललितपुर-२

०१-५५५४०२९

दुई शब्द

देशको कुल भू-भागको २३.३९ प्रतिशत क्षेत्रफल ओगट्ने संरक्षित क्षेत्र र यिनका मध्यवर्ती क्षेत्रले दुर्लभ वन्यजन्तु र वनस्पती भू-दृष्य तथा सांस्कृतिक सम्पदाको संरक्षण र व्यवस्थापनका लागि महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्दै आएका छन्। त्यस मध्ये शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयले १५९ वर्ग कि.मि. निकुञ्ज र ११८.६१ वर्ग कि.मि. क्षेत्रफलमा फैलिएको मध्यवर्ती क्षेत्रको व्यवस्थापन गर्दै आएको छ। मध्यपहाडको जैविक विविधता संरक्षणका साथै वागमती र विष्णुमती नदीको जलाधार क्षेत्रलाई संरक्षण गर्ने मुख्य उद्देश्यका साथ २०३४ सालमा जलाधार संरक्षण क्षेत्रको रूपमा स्थापना भएकोमा २०५८ सालमा शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्ज हुँदै २०६५ सालमा यस निकुञ्जलाई शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज नामाकरण गरिएको थियो।

२०७२ चैत्र १५ गते काठमाडौं, धादिङ्ग, नुवाकोट र सिन्धुपाल्चोक जिल्लाको ११८.६१ वर्ग किमि क्षेत्रफल समेटी मध्यवर्ती क्षेत्र घोषणा भए पश्चात् जैविक विविधता संरक्षणमा व्यापक मात्रामा जनसहभागिता समेत जुट्न थालेको छ। यस राष्ट्रिय निकुञ्जको संरक्षण र व्यवस्थापनका लागि छुट्टै शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज नियमावली २०७६ तयारी भइ कार्यान्वयनको क्रममा रहेको छ। निकुञ्ज सुरक्षार्थ तैनाथ नेपाली सेनाका गणहरु तथा सरोकारवालाहरुसँगको सहकार्यमा निकुञ्जको प्राकृतिक स्रोतमाथिको चाप न्यून र चोरी शिकार नियन्त्रण गर्ने कार्य भईरहेको भएतापनि जैविक विविधता, भू दृश्य र प्राकृतिक सम्पदाहरुको क्षेत्रको रूपमा रहेको निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्रको संरक्षण र व्यवस्थापन कार्यमा केही चुनौतीहरु सामना गर्नु परेको छ। वन्यजन्तुको वासस्थानको विनाश तथा क्षयीकरण, मध्यवर्ती क्षेत्र अतिक्रमण, चोरी शिकार, मानव वन्यजन्तु द्वन्द, घाइते, अशक्त, टुहुरा र असहाय वन्यजन्तुको व्यवस्थापन आदि मुख्य चुनौतीको रूपमा रहेका छन्।

जैविक विविधता संरक्षण र निकुञ्ज व्यवस्थापनको कार्यलाई निरन्तरता दिँदै आर्थिक वर्ष २०७७/७८ मा पनि मुख्य रूपमा निकुञ्ज क्षेत्रका जैविक विविधताको संरक्षण तथा व्यवस्थापन, भौतिक तथा पर्यटकीय पूर्वाधारहरुको निर्माण तथा मर्मत संभार, पर्यटन प्रवर्धन, अध्ययन अनुसन्धान, क्षमता विकास, निकुञ्ज सुरक्षा तथा आगलागी नियन्त्रण, प्रचार प्रसार, अन्तरकृया तथा समन्वय, नीतिगत व्यवस्थापन, वन्यजन्तुबाट हुने क्षतिको राहत र अन्य मध्यवर्ती क्षेत्र कार्यक्रम लगायतका कार्यक्रम संचालन गरिएको थियो। यस निकुञ्जबाट संचालित उक्त कार्यक्रम तथा कृयाकलापहरुबाट प्राप्त उपलब्धीहरु समेटेर वार्षिक प्रगति विवरण सहितको यो पुस्तिका तयार गरिएको छ। यो पुस्तक मार्फत आ.व. २०७७/७८ मा संचालित कार्यक्रमहरु तथा अन्य जानकारीमुलक विवरणहरु सर्वसाधारण, सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरु, अध्ययन अनुसन्धानकर्ता, लगायत सम्पूर्ण सरोकारवालाहरुलाई लाभदायक हुने विश्वास लिएकोछ।

कार्यक्रम कार्यान्वयन गरी लक्ष हासिल गर्नको लागि रचनात्मक सुभाब, निर्देशन एवं हौसला प्रदान गर्नुहुने राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागका श्रीमान् महानिर्देशक प्रति कृतज्ञता व्यक्त गर्दछु। साथै वार्षिक कार्यक्रम संचालन तथा कार्यान्वयन गर्न सहयोग पुर्याउनु हुने सम्पूर्ण संस्थाहरु, महानुभावहरु, कर्मचारी मित्रहरु, निकुञ्जमा तैनाथ नेपाली सेनाका गणहरु, मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समिति, मध्यवर्ती क्षेत्र उपभोक्ता समितिका अध्यक्ष, अन्य पदाधिकारी लगायत सम्पूर्ण उपभोक्ताहरुलाई हार्दिक आभार व्यक्त गर्दै यस निकुञ्जको जैविक विविधता संरक्षण कार्यमा सम्बन्धित सबै क्षेत्र र पक्षबाट निरन्तर सहयोगको अपेक्षा गर्दछु। वर्ष भरि संचालित कार्यक्रमलाई मुखरित हुने तवरले सम्पूर्ण कार्यक्रमहरुको आवश्यक विवरण संकलन गरी पुस्तिका तयारीमा विशेष भूमिका निभाउनु हुने यस कार्यालयका रेञ्जर श्री केशव ढोडारीलाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु।

अन्त्यमा, यस पुस्तकमा समावेश गरिएका विषयवस्तुहरुका बारेमा आदरणीय पाठक वर्गबाट समिक्षात्मक तथा रचनात्मक प्रतिक्रियाको समेत अपेक्षा राख्छु।

धन्यवाद।

लक्ष्मण प्रसाद पौड्याल
प्रमुख संरक्षण अधिकृत

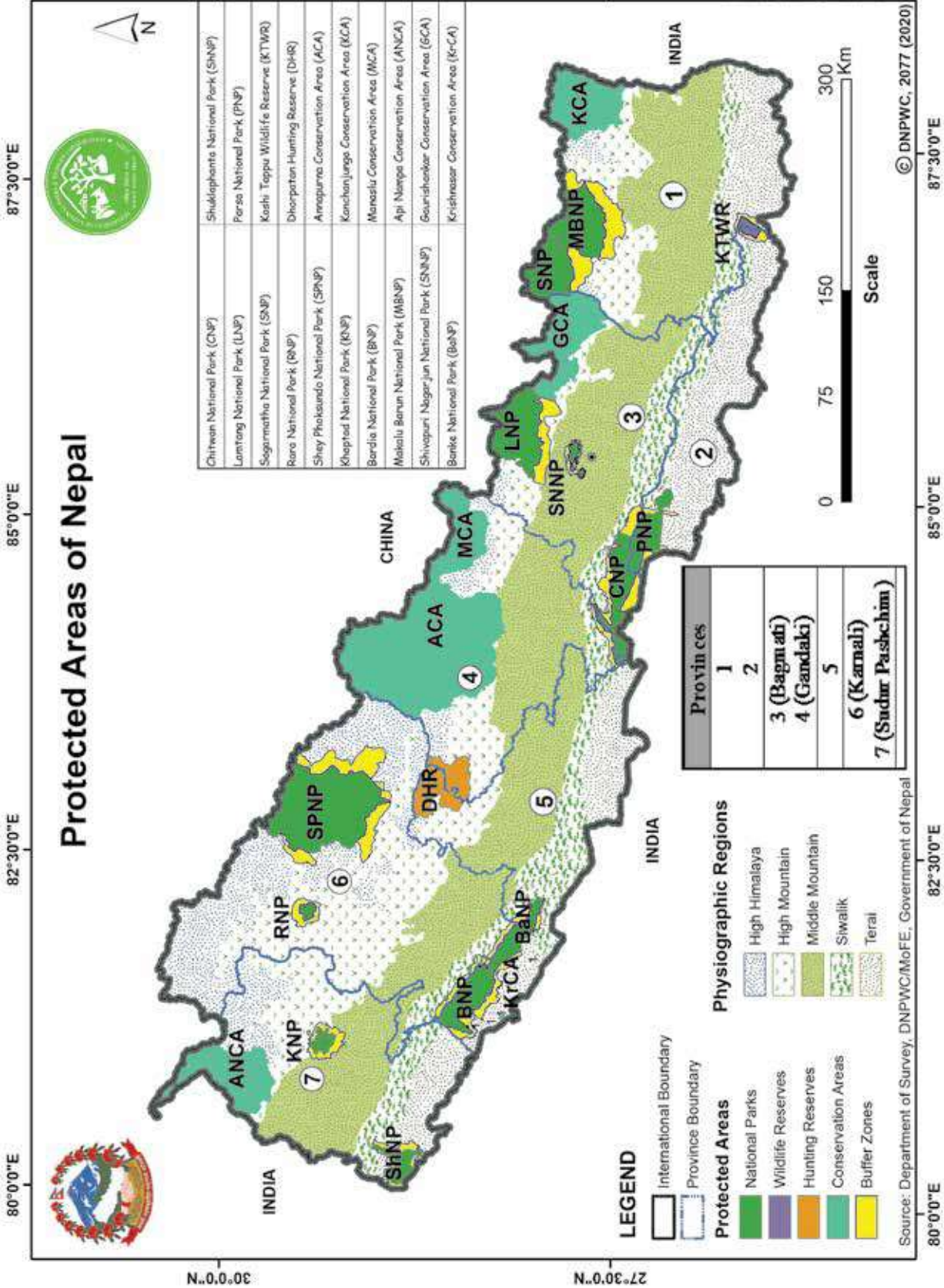
Mountain Bulbul
© Manshanta Ghimire

विषय-सूची

१. शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज	१
२. जैविक विविधता.....	९
३. आर्थिक वर्ष २०७७/७८ मा संचालित वार्षिक कार्यक्रमहरूको प्रगति	१७
४. मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन.....	३३
५. राजश्व र पर्यटन.....	४५

अनुसूचीहरू

१. निकुञ्ज क्षेत्र घोषणाको राजपत्र.....	५२
२. मध्यवर्ती क्षेत्र घोषणाको राजपत्र.....	५३
३. वार्षिक प्रगती निकुञ्ज आयोजना तर्फ	५४
४. वार्षिक प्रगती प्रकृतिमा आधारित पर्यटन तर्फ.....	५८
५. वार्षिक प्रगती मध्यवर्ती क्षेत्र.....	६०
६. सांगठानिक ढाँचा	६२
७. स्विकृत दरबन्दी.....	६३
८. निकुञ्ज घोषणा प्रश्चात्का कार्यालय प्रमुखहरू	६४
९. कार्यरत कर्मचारीको विवरण.....	६५
१०. सरुवा भई आएका कर्मचारीहरूको विवरण.....	६९
११. सरुवा तथा अवकास प्राप्त भई गएका कर्मचारीहरूको नामावली	६९
१२. निकुञ्ज क्षेत्रमा रहेका पदमार्ग विवरण	७०
१३. निकुञ्ज प्रवेश गर्दा लाग्ने दस्तुरको विवरण	७१
१४. हिउदे चरा सर्वेक्षण, २०७७ मा अभिलेख भएका चराको विवरण.....	७३
१५. अध्ययन अनुमती प्रदान गरिएको विवरण	८१
१६. मध्यवर्ती सामुदायिक वनहरूको विवरण	८३
१७. राहत तथा घटना विवरण.....	९०
१८. मध्यवर्ती उपभोक्ता समूहहरूमा वितरण गरिएको विउ पुँजीको विवरण	९१
१९. मध्यवर्ती क्षेत्रमा गठन भएका ईको क्लवको विवरण.....	९३

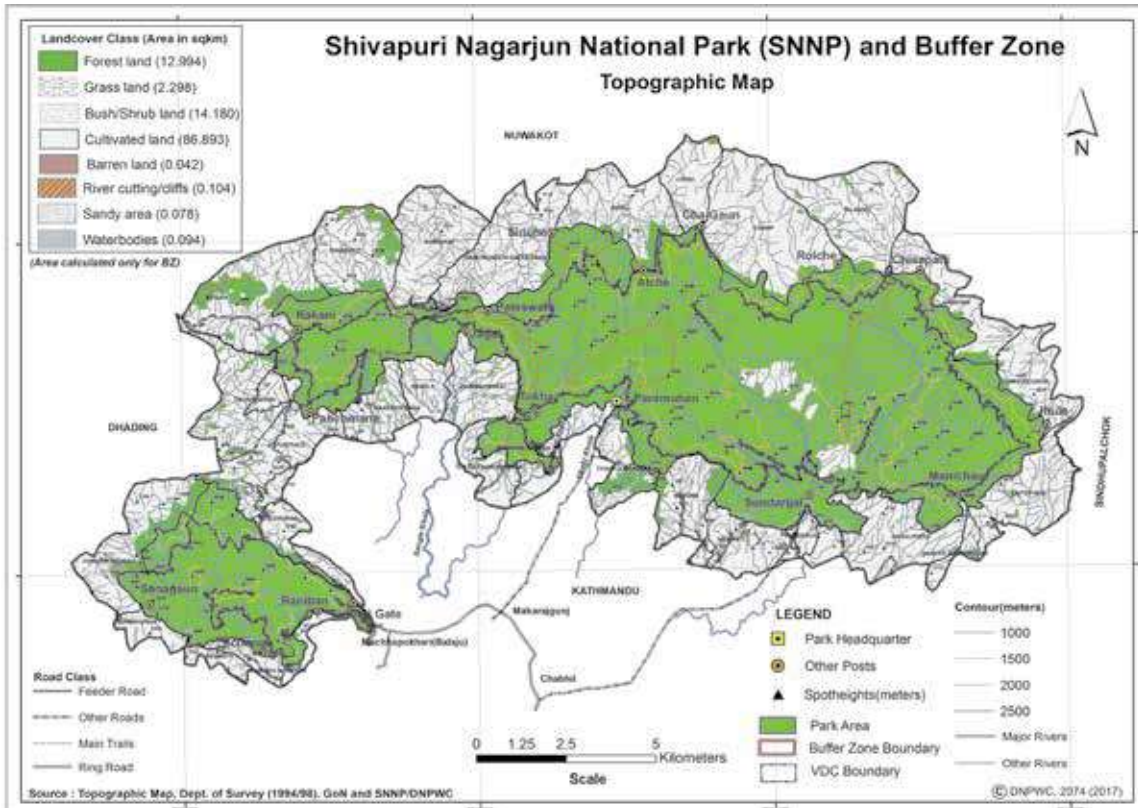

शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज

१.१ परिचय :

वि.सं. २००७ देखि २०३२ सालसम्म २५ वर्षको अवधिमा अत्यधिक वन विनाश र अतिक्रमणका कारण पवित्र वाग्मती र विष्णुमती नदीको जलाधार क्षेत्रको विनाश भएकोले यी नदीहरूको जलाधार क्षेत्र संरक्षण गर्न नेपाल सरकारले २०३२ सालमा शिवपुरी जलाधार संरक्षण क्षेत्रको रूपमा घोषणा गरी संरक्षणको शुरुवात गरेको थियो । त्यसको दुई वर्ष पश्चात् २०३४ सालमा यसलाई शिवपुरी संरक्षित जलाधार क्षेत्र र वि.सं. २०३९ (सन् १९८३) मा शिवपुरी जलाधार क्षेत्र तथा वन्यजन्तु आरक्षको रूपमा संरक्षण गर्न थालियो । काठमाडौं, नुवाकोट र सिन्धुपाल्चोक जिल्लाको समुन्द्र सतहदेखि ९६० मिटरदेखि २७३२ मिटर उचाईसम्म फैलिएको मध्य पहाडी भूभागको उपोष्णदेखि समशितोष्ण क्षेत्रको १४४ वर्ग किमी क्षेत्रफल रहेको

क्षेत्रलाई २०५८ साल (सन् २००२) मा शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्जको रूपमा घोषणा गरियो । २०६५ (सन् २००९) सालमा १५ वर्ग किमी क्षेत्रफल भएको काठमाडौं र धादिङ जिल्लामा अवस्थित नागार्जुन वन क्षेत्रलाई पनि समावेश गरी शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जको रूपमा घोषणा गरियो । यो राष्ट्रिय निकुञ्ज काठमाडौं उपत्यकाको उत्तर र पश्चिममा फैलिएको छ र यसले नेपालको संरक्षित क्षेत्र प्रणालीमा मध्य पहाडी भूभागको पारिस्थिकीय प्रणालीको प्रतिनिधित्व गरेको छ । निकुञ्ज र मध्यवर्ती क्षेत्रको जैविक विविधताको संरक्षण र व्यवस्थापनमा स्थानीय बासिन्दाको सक्रिय सहभागिता हासिल गर्न वि.सं. २०७२ (सन् २०१६) मा काठमाडौं, नुवाकोट, सिन्धुपाल्चोक र धादिङ जिल्लाका ९ नगरपालिका र २ गाउँपालिकाको ११८.६१ वर्ग किमी क्षेत्रफल समेटेर मध्यवर्ती क्षेत्र घोषणा गरिएको छ ।

तालिका-१: शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जको क्षेत्रफल :

जिल्ला	निकुञ्ज क्षेत्र (व.मी.)	निकुञ्ज अनुपात	मध्यवर्ती क्षेत्र (व.मी.)	मध्यवर्ती क्षेत्र अनुपात	जम्मा क्षेत्रफल (व.मी.)	जम्मा अनुपात
सिन्धुपाल्चोक	१३	८.१८	१३.९७	८.१८	२६.९७	९.७२
नुवाकोट	३६	२२.६४	३९.४	२२.६४	७५.४	२७.१६
धादिङ	७.३	४.५९	१९.७६	४.५९	२७.०६	९.७५
काठमाडौं	१०२.७	६४.५९	४५.४८	६४.५९	१४८.१८	५३.३८
जम्मा	१५९	१००	११८.६१	१००	२७७.६१	१००

१.२ लक्ष्य :

यस निकुञ्जको मुख्य लक्ष्य जैविक विविधताको संरक्षण गर्दै जलाधार क्षेत्र र पानीका श्रोतको समुचित व्यवस्थापन गरी वातावरणीय सेवा प्रवाह गर्नु हो ।

१.३ निकुञ्ज स्थापना तथा व्यवस्थापनको उद्देश्यहरु :

- विश्वमै संकटमा परेका र रैथाने वनस्पति र वन्यजन्तुका प्रजाति, समुदाय, पारिस्थिकीय प्रणाली र वन्यजन्तुहरुको वासस्थान संरक्षणमा विशेष ध्यान केन्द्रित गर्दै जैविक विविधताको संरक्षण र सुरक्षा प्रदान गर्नु ।
- मध्य पहाडी पारिस्थिकीय प्रणालीको प्रतिनिधीत्व गरेको पर्यावरणीय एवं वातावरणीय कार्य र प्रकृयाहरुलाई दिगो रूपमा संरक्षण गर्नका लागि वन्यजन्तुहरुको जमिन र जलीय वासस्थानलाई व्यवस्थापन गर्नु ।
- पानीका श्रोत, जलीय प्रणाली र प्रकृयाको दिगो संरक्षण तथा सुधार गर्नका लागि पवित्र वाग्मती र विष्णुमती नदीहरुको जलाधार क्षेत्रको व्यवस्थापन गर्नु ।
- प्राकृतिक स्वरूपमा कुनै दखल नपारी प्राकृतिक, सामाजिक र साँस्कृतिक सम्पदामा न्यून नकारात्मक असर पर्ने गरी दिगो तथा वातावरण मैत्री पर्यापर्यटनको नियमन र विकास गर्नु ।
- मध्यवर्ती क्षेत्रका स्थानीय समुदायको आर्थिक सामाजिक अवस्थामा सुधार,मानव वन्यजन्तु

द्वन्द्व न्यूनिकरण, वनको संरक्षण तथा विकास, पर्यापर्यटनको विकास र संरक्षण, चेतना अभिवृद्धिका माध्यमबाट जैविक विविधता संरक्षणमा स्थानीय समुदायको सक्रिय सहभागिता हासिल गर्नु ।

- अध्ययन अनुसन्धान, क्षमता अभिवृद्धी, समन्वय तथा सहकार्यका माध्यमबाट निकुञ्जका कर्मचारी, निकुञ्ज सुरक्षार्थ तैनाथ नेपाली सेना र स्थानीय समुदायको संस्थागत क्षमता अभिवृद्धी गर्नु ।

१.४ अवस्थिती :

समुन्द्र सतहको ९६० मिटर देखि २७३२ मिटरसम्मको उचाईमा फैलिएको यस निकुञ्ज क्षेत्रमा उपोष्ण (Sub-tropical) र समशितोष्ण (Temperate) वन पाइन्छ । भौगोलिक रूपमा यस निकुञ्जको शिवपुरी वन क्षेत्र २७°४५' देखि २७°५२' उत्तर अक्षांस तथा ८५°१५' देखि ८५°३०' पूर्वी देशान्तरसम्म फैलिएको छ भने नागार्जुन वन क्षेत्र २७°४३' देखि २७°४६' उत्तरी अक्षांसदेखि ८५°१३' देखि ८५°१८' पूर्वी देशान्तरसम्म फैलिएको छ ।

१.५ भू-उपयोग (Land use) :

१.५.१ भू-गर्भ : भौगोलिक रूपमा शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज उपोष्ण र समशितोष्ण गरी दुई वटा क्षेत्रमा फैलिएको छ । यहाँ पाईने मुख्य चट्टानहरुमा पत्रे वा टल्कने ढुङ्गा, अभ्रग वा सिलिकेट, लवण, मिश्रित खनिजयुक्त पत्रे चट्टान लगायत चुम्बकीय धातुजन्य मिश्रण रहेका चट्टानहरु छन् । निकुञ्ज क्षेत्रमा प्राय मलिलो कालो, रातो र बलौटे माटो पाईन्छ ।

१.५.२ भू-उपयोग : निकुञ्ज र यसको वरपरको भू-उपयोग प्रणालीमा मुख्यत वन क्षेत्र, त्यसपछि झाडी बुट्यान, कृषि भूमि र घाँसे मैदान रहेका छन् । वनको क्षेत्र ११८.३९१ वर्ग कि.मि. (७४.४५ प्रतिशत), झाडी तथा बुट्यान ३२.५२ वर्ग कि.मि. (२०.४५ प्रतिशत), घाँसे मैदान ५.१३ वर्ग कि.मि. (३.२२ प्रतिशत), कृषि भूमि २.८६ वर्ग कि.मि. (१.८ प्रतिशत) र अन्य स्वरूप जस्तै पहरा, भवन, पोखरी, खोला, ताल, आदि ०.०९९ वर्ग कि.मि. (०.०८ प्रतिशत) रहेको पाइन्छ ।

१.५.३ भू-बनोट: यो निकुञ्जको आधा भन्दा बढी भू-भाग ३० प्रतिशतभन्दा बढी भिरालो रहेका पहाडहरू रहेका छन् । यसको भिरालो भू-बनोट र माटोको प्रकृतिका कारण निकुञ्जको उत्तरी क्षेत्रमा अत्यधिक भू-क्षय तथा भू-स्खलन हुने गरेको पाइन्छ । भू-स्खलन, गल्लि, भू-क्षय, भिरालो गद्दाहरूमा, पत्रे भू-क्षय नदीको किनारमा हुने भू-क्षय शिवपुरीतर्फको उत्तरी खण्डमा सामान्यतया हुने गर्दछन् । भू-क्षय तथा भू-स्खलन हुनुको प्रमुख कारक तत्वहरूमा दक्षिणी र उत्तरी भिरालो जमिनमा अन्धाधुन्ध सडक निर्माण गर्नु, मौसमी भिषण वन डढेलो र वन कटानीफडानी र विनाश नै हुन् ।

तालिका-२: शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जको ऐतिहासिक संक्षिप्त विवरण :

वर्ष	महत्वपूर्ण घटनाक्रमहरू
२००७-२०३२ (१९५०-१९७६)	पवित्र वाग्मती र विष्णुमती नदीहरूको जलाधार क्षेत्रमा अत्यधिक वन विनाश र अतिक्रमण
२०३२ (१९७६)	विकास बोर्ड ऐन, १९५६ अन्तर्गत शिवपुरी जलाधार संरक्षण क्षेत्र र शिवपुरी जलाधार विकास बोर्ड गठन भई शिवपुरी जलाधार संरक्षण क्षेत्र आयोजना सञ्चालन भयो । जलाधार विकास बोर्ड वन तथा भू संरक्षण मन्त्रालयका सचिवको अध्यक्षतामा गठन गरिएको थियो ।
२०३४ (१९७८)	शिवपुरी जलाधार संरक्षित क्षेत्र घोषणा । जलाधार विकास बोर्ड राजदरवारका परिवारका सदस्यको अध्यक्षतामा रहने गरी गठन भयो ।
२०३९ (१९८३)	शुरुमा शिवपुरी जलाधार संरक्षण क्षेत्रको रूपमा सिमाङ्कन र राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरिएको थियो भने, पछि यो सालमा यसलाई राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन २०२९ अन्तर्गत शिवपुरी जलाधार क्षेत्र तथा वन्यजन्तु आरक्षको रूपमा घोषणा गरिएको थियो ।
२०४० (१९८४)	२०३२ सालमा गरिएको व्यवस्थालाई विस्थापित गर्न शिवपुरी जलाधार तथा वन्यजन्तु आरक्ष विकास बोर्ड, विकास बोर्ड ऐन, १९५६ अनुसार रहने गरी स्थापना गरीयो ।
२०४१ (१९८५)	विश्व खाद्य संगठन (FAO) को सहयोगमा शिवपुरी जलाधार व्यवस्थापन तथा इन्धन उत्पादन वृक्षारोपण आयोजना (२०४१-२०४९) पहिलो चरण शुरुवात भयो ।
२०४९ (१९९२)	शिवपुरी एकीकृत जलाधार विकास आयोजनाको दोश्रो चरण विश्व खाद्य संगठनको सहयोगमा (२०४९-२०५४) शुरुवात गरीयो ।

वर्ष	महत्वपूर्ण घटनाक्रमहरू
२०५२ (१९९५)	शिवपुरी जलाधार व्यवस्थापन योजना तयारी र विश्व खाद्य संगठन र आयोजना सञ्चालन समितिले प्राविधिक रुपमा स्वीकृत भयो । तर नेपाल सरकारबाट स्वीकृत हुन बाँकी रयो ।
२०५४ (१९९७)	विश्व खाद्य संगठनको दोश्रो चरण समाप्त (२०५४-२०५६ सम्म आयोजना थप)
२०५६ (१९९९)	मन्त्रपरिषदको निर्णय अनुसार शिवपुरी जलाधार विकास बोर्डको अध्यक्षतामा शिवपुरी आयोजनाको प्रमुख रहने व्यवस्था गरीयो ।
२०५८ (२००२)	शिवपुरी जलाधार क्षेत्र तथा वन्यजन्तु आरक्षबाट संरक्षित क्षेत्रको स्वरुपमा परिवर्तन गरी शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्जको रुपमा घोषणा गरीयो ।
२०६० (२००३)	निकुञ्ज, आरक्ष वा संरक्षण क्षेत्र गैर सरकारी वा अनय संस्थालाई व्यवस्थापन गर्न दिने नीतिको सम्बन्धमा अवलम्बन गर्ने कार्यप्रकृया, २०६० अन्तर्गत शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्ज व्यवस्थापन गर्न गैरसरकारी संघसंस्थाले दिने सूचीमा समावेश
२०६२ (२००५)	महत्वपूर्ण चरा तथा जैविक विविधता क्षेत्रको रुपमा घोषणा
२०६५ (२००९)	नागार्जुन वन क्षेत्र थप गरी यसको नाम शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज नामाकरण
२०६८ (२०१२)	शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज व्यवस्थापन योजना तयार
२०७२ (२०१६)	मध्यवर्ती क्षेत्र घोषणा (२०७२।१।१५ गते राजपत्रमा प्रकाशित)
२०७३ (२०१७)	शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन निर्देशिका, २०७३ स्वीकृत
२०७४ (२०१८)	शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज मध्यवर्ती क्षेत्रको पञ्चवर्षीय व्यवस्थापन योजना स्वीकृत ।
२०७६ (२०१९)	शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज नियमावली, २०७६ स्वीकृत ।

तालिका-३: शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जको तथ्यगत/यथार्थ विवरण/अवस्था

शीर्षक	शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज र मध्यवर्ती क्षेत्र
स्थान	मध्य नेपाल
राजपत्रमा सूचना प्रकाशन	शिवपुरी जलाधार तथा वन्यजन्तु आरक्ष (२०४१), शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्ज, २०५८, शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज २०६५, शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज मध्यवर्ती क्षेत्र २०७२, नियमावली २०७६
आइयूसिएनको वर्गिकरण	राष्ट्रिय निकुञ्ज दोश्रो र मध्यवर्ती क्षेत्र छैठौँ
जिल्ला	काठमाडौँ, नुवाकोट, धादिङ र सिन्धुपाल्चोक
अवस्थिति :	शिवपुरी : उत्तरी अक्षांश २७ डिग्री ४३ मिनेट-२७ डिग्री ५२ मिनेट पूर्व देशान्तर ८५ डिग्री १३ मिनेट- ८५ डिग्री ४५ मिनेट नागार्जुन : उत्तरी अक्षांश २७ डिग्री ४३ मिनेट -२७ डिग्री ४६ मिनेट पूर्वी देशान्तर ८५ डिग्री १३ मिनेट- ८५ डिग्री १८ मिनेट
भौगोलिक क्षेत्र	मध्य पहाड
प्रमुख भू-दृश्यहरू	शिवपुरी चुचुरो, जामाचो चुचुरो, मणिचुड, चिसापानी
कूल क्षेत्रफल	१५९ वर्ग कि.मि. (शिवपुरी १४४ वर्ग कि.मि. र नागार्जुन १५ वर्ग कि.मि.)
उचाई	समुद्र सतहबाट नरसिंहघाट (९६०) देखि शिवपुरी चुचुरो (२७३२) मिटरसम्म
हावापानी तथा मौसम	मनसुन
Bioclimatic Zone	मध्यपहाड/पर्वत

औसत तापक्रम	उच्चतम २७.७ डिग्री सेन्टिग्रेट, न्यूनतम ०.३० डिग्री सेन्टिग्रेट
औसत वार्षिक वर्षा	२७२७ मिलिलिटर
निकुञ्ज मुख्यालय	पानीमुहान, बूढानीलकण्ठ, काठमाडौं
निकुञ्ज पोष्ट र प्रवेशद्वार	१३ वटा (सुन्दरीजल, ढकालचौर र नागार्जुन सेक्टर अन्तर्गत)
सुरक्षा पोष्ट (नेपाली सेना)	शिवपुरीतर्फ १२ र नागार्जुनतर्फ ८ वटा
जैविक विविधता	वनस्पति र वन्यजन्तु
वनस्पति/वन	४ प्रकारका वन : तल्लोतटीय मिश्रित चौडापाते जंगल, खोटेसल्लाको वन, उपल्लोतटीय मिश्रित चौडापाते जंगल, बाँझ-फलाट तथा खसुको जंगल
फूल फूलने प्रजातिहरू	१११४ प्रजाति
व्यापारिक लाभ दिने प्रजाति	१०२ प्रजातिका जडिबुटीहरू, ४९ प्रजातिका खान योग्य प्रजाति
रैथाने प्रजाति	१६ प्रजातिहरू
वन्यजन्तु	१२४ प्रजातिका पुतली, ३० भन्दा बढी प्रजातिका स्तनधारी र ३२० भन्दा बढी प्रजातिका पंक्षीहरू
मध्यवर्ती क्षेत्र	२०७२ चैत्र १५ गते
क्षेत्रफल र फैलावट	११८.६१ वर्ग कि.मि. काठमाडौं, नुवाकोट, धादिङ र सिन्धुपाल्चोक जिल्लाका ९ वटा नगरपालिका र २ वटा गाउँपालिका (साविक २९ वटा गाविसका केही र पुरा गरी १४९ वडाहरू)
मुख्य जातजाती	तामाङ, ब्राह्मण, क्षेत्री र अन्य
जनसंख्या	१२,३५२ घरधुरी, ५६,४७४ जनसंख्या, (२७,७९७ महिला, २८,६७७ पुरुष) (शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय सर्वेक्षण, २०७३)
पेशा	कृषि, पशुपालन, दैनिक ज्यालादारी, पर्या पर्यटन
पर्यापर्यटन : मुख्य आकर्षण (निकुञ्ज क्षेत्र भित्र)	शिवपुरी : वागद्वार, सुन्दरीजल, विष्णुद्वार, मणिचुड, नागीगुम्बा, तारकेश्वर नागार्जुन : जमाचो, पचली भैरव, शान्ती गुफा, पाप पुण्य गुफा, लक्ष्मी गुफा

१.६ राष्ट्रिय निकुञ्जका मुख्य विशेषताहरू :

- मध्यवर्तीका सम्पूर्ण र काठमाडौं उपत्यकाका ५० प्रतिशतभन्दा बढी बासिन्दाका लागि शुद्ध खानेपानी आपूर्ति गर्नु, भूमिगत जलभण्डार, सिंचाई र जलविद्युत उत्पादनका लागि जल प्रवाह गर्नु ।
- काठमाडौं उपत्यकामा उत्सर्जन हुने प्रदूषित वायुलाई कार्वन विच्छेदनका माध्यमबाट काठमाडौंको हावालाई स्वच्छ पार्ने र तापक्रमलाई सन्तुलित गर्ने ।
- पवित्र वाग्मती र विष्णुमती नदीको उद्गमस्थल, वाग्मती, विष्णुमती नदीहरूको जलाधार क्षेत्रको व्यवस्थापन ।

- मध्य पहाडी भू-भागको जैविक विविधताको संरक्षण ।
- उत्तर र दक्षिण जोड्ने महत्वपूर्ण जैविक मार्ग ।
- अन्तर्राष्ट्रिय संरक्षण समुदायले महत्वपूर्ण चरा र जैविक विविधता क्षेत्रको घोषणा गरिएको क्षेत्र ।
- नेपालको राजधानी काठमाडौंबाट नजिकै रहेको मुख्य पर्यटकीय गन्तव्यस्थल ।
- जैविक विविधता, धार्मिक एवं सांस्कृतिक अध्ययन अनुसन्धानको लागि उपयुक्त क्षेत्र ।
- विद्यार्थी र अनुसन्धानकर्ताका लागि अध्ययन केन्द्रको रूपमा रहेको छ ।

१.७ सवल पक्ष, कमजोर पक्ष, अवसर र

चुनौतिहरु :

१.७.१ सवल पक्ष :

- पवित्र वाग्मती र विष्णुमती नदीहरुको जलाधार क्षेत्रको संरक्षण र व्यवस्थापन ।
- काठमाडौँ उपत्यकाका लागि पिउने पानी, सिंचाई र भूमिगत जलभण्डारको संचिती वृद्धि गर्नु ।
- काठमाडौँ उपत्यकामा श्रृजना भएको वायु प्रदुषणलाई सोसेर स्वच्छ अक्सिजन, उत्सर्जन गर्नु र जल वाष्पकरणका माध्यमबाट काठमाडौँ उपत्यकाको तापक्रममा सन्तुलन कायम गर्नु ।
- यो निकुञ्ज काठमाडौँ उपत्यकाको जीवन हो ।
- मध्य-पहाडी क्षेत्रको जैविक विविधताको भण्डार
- नेपालको राजधानी काठमाडौँ नजिकैको राष्ट्रिय निकुञ्ज पैदल यात्रा, चरा, पुतली अवलोकन, योगध्यान, तथा प्रकृति मैत्री पर्यटन गन्तव्यस्थल ।
- मध्यवर्ती क्षेत्रको संरक्षण र आर्थिक-सामाजिक अवस्था सुधार गर्न पर्यापर्यटनबाट यथोचित राजश्वको आम्दानि ।
- स्थानीय समुदाय, सरोकारवाला, लगायत राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय संरक्षण साभेदार तथ्य सहयोगी संघ संस्था सँग सहकार्य गर्न सकिने ।
- निकुञ्जको संरक्षण र व्यवस्थापनका लागि आवश्यक पर्ने जनशक्ति र सुरक्षाका लागि नेपाली सेनाका दुई वटा गण तैनाथ रहनु ।

१.७.२ कमजोर पक्ष :

- सीमाना पर्खाल मर्मत सम्भार नहुनु ।
- महा-भुकम्पले क्षतिग्रस्त भएका भौतिक संरचना समयमै पूनः निर्माण हुन नसक्नु ।
- अपर्याप्त बजेट तथा स्रोतहरु ।
- जलवायु परिवर्तनका असर र समस्याग्रस्त वन्यजन्तुहरुको पर्याप्त अध्ययन अनुसन्धान नहुनु ।
- यातायात र सञ्चारको यथोचित सुविधा नहुनु ।
- अवैज्ञानिक र अव्यवस्थित जल उपयोग प्रणाली ।
- डढेलो नियन्त्रण व्यवस्थापन योजनाको अभाव ।

१.७.३ अवसरहरु :

- जलाधार क्षेत्रमा वनस्पति ढकाई उल्लेख्य मात्रामा सुधार हुँदा जलभण्डारण क्षमतामा वृद्धि भई खानेपानीको गुण र मात्रामा सुधार हुनु ।
- जैविक विविधता संरक्षणमा स्थानीय समुदायको सहभागिता वृद्धि ।
- वातावरणीय सन्तुलनका सूचक प्रजाति चितुवा (थोप्ले बाघ) को संख्या वृद्धि हुनु ।
- स्थानीय समुदायको सहभागितामा पर्यापर्यटनको विकासमा व्यापकता ल्याउन सकिने ।
- प्राज्ञिक निकाय र संरक्षण सहयोगीहरूसँगको समन्वय र सहकार्यमा अध्ययन अनुसन्धान गर्न सकिने ।
- वातावरणीय सेवा भुक्तानीको कार्यान्वयन, जलउपयोग र पर्यापर्यटनबाट प्राप्त हुने राजश्वबाट निकुञ्ज र यसको मध्यवर्ती क्षेत्रको संरक्षण र व्यवस्थापनका लागि आवश्यक पर्ने बजेटमा स्वनिर्भर हुन सकिने ।
- यसै निकुञ्जसँग मिल्दोजुल्दो प्रकृतिका संरक्षित क्षेत्रहरु व्यवस्थापनमा यसको व्यवस्थापनको प्रणालीलाई नमूना बनाउन सकिने (अध्ययन केन्द्र, उत्कृष्ट व्यवस्थापनको नमूना, समय सुहाउँदो व्यवस्थापन दक्षता र कला आदि) ।

१.७.४ चुनौतिहरु :

- परम्परागत प्रयोग र अवैध व्यापारका लागि वन्यजन्तु र वनस्पतिको चोरी शिकार तथा कटानीफडानी ।
- प्राकृतिक कारणबाट घाँसे मैदानको क्षयीकरण र रुपान्तरण ।
- केन्द्रित पर्यापर्यटन/स्थान विशेषमा मात्र पर्यापर्यटनको विकास ।
- वन पैदावारका लागि स्थानीय बासिन्दाको निकुञ्जमाथि अत्यधिक निर्भरता ।
- बहदो मानव-वन्यजन्तुबीचको द्वन्द्व ।
- जलवायु परिवर्तनको जैविक विविधतामा अनिश्चित खालको प्रतिकूल प्रभाव ।
- नदी पानीका स्रोत र सीमसार क्षेत्रमा फोहोर तथा प्रदुषण ।

- निकुञ्जको बीच भागमा चार वटा वस्ती मूलखर्क, ओखेनी, चिलाउने र कुनेगाँउ ।
- सुख्खा मौसममा सल्लाको वन क्षेत्रमा अत्यधिक वन डढेलोको जोखिम ।
- पानी र पानीका स्रोतको दोहन ।
- निकुञ्ज र मध्यवर्ती क्षेत्रको संरक्षण र व्यवस्थापन गर्नका लागि अपर्याप्त बजेट ।
- निकुञ्ज र सुरक्षार्थ तैनाथ गणका ध्वस्त भएका भौतिक संरचना पुनर्निर्माणमा ढिलाई ।
- निकुञ्ज र मध्यवर्ती क्षेत्रमा अव्यवस्थित, अनधिकृत र अवैज्ञानिक सडक सञ्जालको विकास हुनु ।
- मध्यवर्ती क्षेत्रमा भू उपयोग प्रणालीमा द्रुत गतिमा परिवर्तन ।
- नदीजन्य वन पैदावार व्यवस्थापनमा समस्या ।

चिमाली (सेतो गुराँस)

Black-throated Tit
© Manshanta Ghimire

२.१ वन तथा वनस्पति विविधता :

शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जको भौगोलिक अवस्थिति, उचाई र जलवायुको विभिन्नताका कारण यहाँको वनस्पतिको विविधतामा प्रचुरता पाइन्छ । यो निकुञ्ज उपोष्ण र समशितोष्ण क्षेत्रमा अवस्थित रहेको पाइन्छ । यहाँ १४०२ प्रजातिका वनस्पति पाइन्छन् । करिव १२९ प्रजातिका च्याउ र २२ प्रकारका सुक्ष्म दुसीका प्रकारहरु अभिलेखिकरण गरिएका छन् । यहाँ १४०२ मध्ये १११४ फूल फूले वनस्पतिहरु पाइन्छन् भने १६ प्रजातिका रैथाने वनस्पतिहरु पाइन्छन् । यो निकुञ्जमा चार किसिमका वनका प्रकारहरु छन्, जसमध्ये तल्लो मिश्रित चौडापाते वन, खोटे सल्लाको वन, खसु-फलाँटको वन र उपल्लो मिश्रित चौडापाते जंगल रहेका छन् । वनको किसिमहरुको विविधताका कारण यहाँ वनस्पति र प्राणीहरुको (जीवजन्तु) विविधता रहेको पाइन्छ । फलस्वरुप यहाँ खतरामा परेका र रैथाने प्रजातिका वन्यजन्तुका प्रकार हरुको प्रचुरता रहेको छ । यहाँको जंगलमा चिलाउने, कटुस, उत्तिस, खोटेसल्ला, खसु, फलाँट, बाँभ, गुराँसका

प्रजातिहरुको प्रधानता रहेको छ । यस निकुञ्ज क्षेत्रभित्र भिन्न प्रकारका विविधतापूर्ण Physiographic अवस्थाका कारण ५ प्रकारका पारिस्थिकीय प्रणाली र ४ प्रकारका वनका किसिमहरु पाइन्छन् । मध्यपहाडी क्षेत्रमा पाइने ५२ प्रकारका वन पारिस्थिकीय प्रणालीमध्ये यो निकुञ्जले ९.६ प्रतिशत अर्थात ५ वटा प्रकारको प्रतिनिधित्व गर्दछ । उपलब्ध पारिस्थिकीय प्रणालीहरुमध्ये क्रमशः कोलिनियन खसु-चौडापाते वन ३७६९ हेक्टर, त्यसपछि चिलाउने र खोटेसल्ला Mesohygraphytic २,५४५ हेक्टर र पहाडी खसु-वाभ २,१९२ हेक्टर पाइन्छन् ।

तालिका-४: शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जमा पारिस्थिकीय प्रणालीको विविधता :

क्र.सं.	वर्गिकरण	संख्या
१	वनको प्रकार	४
२	पारिस्थिकीय प्रणालीका प्रकार	५
३	Physiographic क्षेत्रहरु	१
४	जलवायु क्षेत्र	२

घङ्गारु

तालिका-५: मध्य-पहाडी क्षेत्रको पारिस्थिकीय प्रणालीको शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जले प्रतिनिधित्व गर्ने क्षेत्र :

क्र.सं.	पारिस्थिकीय प्रणाली	शि. ना. रा.नि.	नेपाल	प्रतिशत (शि. ना. रा.नि.)
१	पहाडी खसु	२१९२ हे.	६४९००० हे.	०.३
२	कोलिनियन खसु-मिश्रित चौडापाते वन	३७६९ हे.	५४२००० हे.	०.७
३	चिलाउने, कटुस Hygroph	२१२४३ हे.	५२३००० हे.	०.०५
४	चिलाउने-खोटेसल्ला Mesohygraphytic	२५४५ हे.	२२३००० हे.	१.१
५	खोटेसल्ला Xerophytic forest	३५२ हे.	१६०००० हे.	०.२

तालिका-६: शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जमा पाइने महत्वपूर्ण वनस्पतिका प्रकारहरु :

अवस्था	नेपालमा पाइने संख्या	शि. ना. रा.नि. मा पाइने संख्या	प्रतिशत शि. ना. रा.नि.
संकटमा परेका	२	१	५०
संवेदनशील	५	-	०
खतराको नजिक (समिप)	२	१	५०
संरक्षित (नेपाल सरकार)	१८	३	१६.७
साइटिस प्रथम	२	-	०
साइटिस द्वितीय	४५८	१२६	२७.५
साइटिस तृतीय	४	२	२५

जमाने मान्द्रो

तालिका-७: शि.ना.रा.नि. मा वनस्पति र वन्यजन्तुको उचाई तथा बासस्थान अनुसारको विवरण :

वनको प्रकार वा बासस्थान	उचाई (मि.)	वनस्पति	जनावर
तल्लो मिश्रित चौडापाते वन	१०००-१५००	चिलाउने, कटुस, उत्तिस, कदम, पैयु	जंगली बँदेल, रतुवा मृग, बाँदर, लंगुर, खरायो
खोटेसल्लाको वन	१०००-१६००	खोटेसल्ला, कटुस, काफल, सौर	जंगली बँदेल, रतुवा मृग, बाँदर, लंगुर, खरायो
उपल्लोतटीय मिश्रित चौडापाते वन	१५००-२७००	फिरफिरे, मौवा, उत्तिस, सौर, सिरिस, लाकुरी, ओखर, वैस, खसु प्रजाति	घोरल, हिमाली कालो भालु, मलसाप्रो, जंगली बँदेल, रतुवा मृग
खसु-बाँभको जंगल	२३००-२७००	खसु, चाप, गुराँस	जंगली बँदेल, रतुवा मृग, दुम्स

२.२ वन्यजन्तु :

२.२.१ स्तनधारी वन्यजन्तु :

यो निकुञ्जमा संकटमा परेका र संकटमा नपरेका स्तनधारी वन्यजन्तु पाइन्छन् । यिनिहरु उपोष्ण क्षेत्रको १००० मिटर उचाई देखि समुद्र सतहबाट २७०० मिटरसम्मको उचाईको शितोष्ण वन क्षेत्रमा फैलिएका छन् । प्रत्यक्ष अवलोकन, अप्रत्यक्ष अवलोकन, अन्तर्वार्ता, अध्ययन प्रतिवेदन समेतका आधारमा ३० प्रजातिका स्तनधारी वन्यजन्तु अभिलेखिकरण गरिएका छन् । यस क्षेत्रमा अभिलेखिकरण गरिएका ३० प्रजातिका स्तनधारी वन्यजन्तुमध्ये राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन २०२९ को अनुसूची १ मा सूचीकृत संरक्षित वन्यजन्तु ४ प्रजातीहरु, आयूसिएनको रेड डाटा बुकमा सूचीकृत ८ प्रजातिहरु, १२ प्रजातिका साइटिसको अनुसूचीमा सूचीकृत -अनुसूची-१ मा ८ र अनुसूची २ मा ४ वन्यजन्तुहरु यस निकुञ्जमा पाइन्छन् । यस निकुञ्जमा पाइने स्तनधारी वन्यजन्तुहरुको संक्षिप्त विवरण निम्न बमोजिम रहेको छ ।

हिमाली घोरल

तालिका-८: शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जमा पाइने मुख्य स्तनधारी वन्यजन्तुहरुको सूची :

क्र.सं.	नेपाली नाम	अङ्ग्रेजी नाम	वैज्ञानिक नाम	आयूसिएन अवस्था		साइटिस
				नेपाल	विश्व	
१	सालक	Chinese Pangolin	<i>Manis pentadactyla</i>	EN	CR	I
२.	हिमाली कालो भालु	Himalayan Black Bear	<i>Ursus thibetanus</i>	EN	VU	I
३.	लंगुर	Nepal Grey Langur	<i>Semnopithecus schistaceus</i>	LC	LC	I
४.	थार	Himalayan Serow	<i>Capricornis sumatraensis</i>	DD	VU	I

५.	हिमाली घोरल	Himalayan Ghoral	<i>Naemorhedus goral</i>	NT	NT	I
६.	चितुवा	Common Leopard	<i>Panthera pardus</i>	VU	VU	I
७.	ध्वाँसे चितुवा	Clouded Leopard	<i>Neofelis nebulosa</i>	EN	VU	I
८.	जंगली विरालो	Jungle Cat	<i>Felis chaus</i>	LC	LC	II
९.	चरी बाघ	Leopard Cat	<i>Prionailurus bengalensis</i>	VU	LC	II
१०.	पहरे बाँदर	Assam Macaque	<i>Macaca assamensis</i>	VU	NT	II
११.	रातो बाँदर	Rhesus Macaque	<i>Macaca mulatta</i>	LC	LC	II
१२.	जरायो	Samber Deer	<i>Rusa unicolor</i>	VU	VU	-

संकेत :

P: Protected (संरक्षित), VU : Vulnerable (जोखिममा),

E: Endangered (खतरामा), NT: Near Threatened (खतरा नजिक),

L.C. : Least Concern (कम चिन्ता), CR: Critically Endangered (गम्भिर खतरामा),

साइटस अनुसूची I : लोप हुने स्थितिमा पुगेका प्रजाति,

साइटस अनुसूची II : निकट भविष्यमा लोप हुन सक्ने अवस्थामा रहेका प्रजाती

२.२.२ पंक्षी :

नेपालमा रहेका विभिन्न २७ वटा “महत्वपूर्ण चरा क्षेत्र” (Important Bird Area (IBA) मध्ये यस निकुञ्ज पनि एक हो । निकुञ्ज क्षेत्रमा ११७ प्रजातिका बसाइसराई गरी आउने चरा समेत ३२० भन्दा बढी प्रकारका चराका प्रजातिहरू पाइन्छन् । निकुञ्जमा अभिलेखिकरण गरिएको चराका प्रजातिहरू मध्ये १२० प्रकारका सिमसार क्षेत्रमा आश्रित, ८० प्रजातिका जाडोको मौसममा बसाइसराई गरी आउने आगन्तुक, ६ प्रकारका मनसुनमा बसाइसराई आउने, २८ प्रकारका आवाशिय प्रकारका र ६ प्रकारका फिरन्ते चराका प्रजातिहरू पाइन्छन् । २६ प्रकारका नेपालमै संकटमा परेका प्रजातिहरू जस्तै गोमायु महाचिल, हाप्सिलो, धर्के ढुकुर यस निकुञ्जमा पाइन्छन् । अरु यस क्षेत्रमा सामान्यत पाइने पंक्षीका प्रजातिहरूमा हिमाली गिद्ध, चल्लाचोर भुइँचील, वन वाज, शिक्रा, श्येनवाज, द्रोणक चील, गोकले, लामापुच्छ्रे, कालिज, कोइली, जुरेली, गौथली, जलखञ्जरी, खोलेधोविनी, तोरी गाडा, भ्याकुर, फिस्टा, मुसालिडे डिकुरे भ्याकुर र नेपालमा मात्र पाइने रैथाने चराको प्रजाती काँडे भ्याकुर (Spiny Babbler) पनि यस निकुञ्जमा पाइन्छन् ।

२.२.३ उभयचर र सरिसृप :

दूर्लभ र संकटापन्न सरिसृप र उभयचर प्रजातिको लागि शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज र यसको मध्यवर्ती क्षेत्र उत्तम बासस्थान हो । उपोष्ण र शितोष्ण क्षेत्रको विशेषताहरूको प्रतिनिधित्व गर्ने यो क्षेत्र वन्यजन्तुको सरिसृप र उभयचरहरूको प्रचुरता रहको छ । यस निकुञ्जमा ९ प्रजातीका उभयचर र २० प्रजातीका

राजगोमन

सरिसृप पाइन्छन् । राजगोमन (King Cobra) यस निकुञ्जमा पाइने मुख्य सरिसृप हो । सरीसृप र उभयचरको बारेमा विस्तृत अध्ययन अनुसन्धान हुन नसके पनि भ्यागुते सर्प (Himalayan pit viper), धामन, पानीसाँप, चिचिन्डे लगायतका सर्पहरू तथा हरियो छेपारो, छिपकली जस्ता सरीसृप समेत यहाँ पाइन्छ । पाहा, भ्यागुता, खसे भ्यागुताहरू यहाँ पाइने मुख्य उभयचरहरू हुन् ।

तालिका-९: सरिसृप र उभयचरहरूको सूची

क्र.सं.	नेपाली नाम	अङ्ग्रेजी नाम	वैज्ञानिक नाम	आयुसिएन	साइटिस
१	भ्यागुता	Indian Bullfrog	<i>Hoplobatrachus tigerinus</i>	LC	II
२	सर्प	Rat Snake	<i>Ptyas mucosus</i>	-	II
३	मोनोक्लेड गोमन	Monocled Cobra	<i>Naja kaouthia</i>	LC	
४	राजगोमन	King Cobra	<i>Ophiophagus hannah</i>	VU	II

२.२.४ पुतली र कीराहरू :

परागसेचनमा मुख्य भूमिका खेल्ने पुतलीहरूको मानिस, जैविक विविधता र पारिस्थिकीय प्रणालीमा महत्वपूर्ण भूमिका रहेको हुन्छ । बासस्थान विज्ञहरूको मत रहेको छ की वातावरणमा हुने परिवर्तनबाट पुतली र मोथहरूको संख्या घट्नुको मुख्य कारण बासस्थान विनाश नै हो । भू-उपयोग प्रणाली जस्तै भौतिक पूर्वाधारको निर्माण र जलवायु परिवर्तनको कारण प्रतिकूल प्रभाव परेको छ । नेपालमा ६६० प्रजातिका पुतलीहरू पाइन्छन्, जुन विश्वमा पाइने पुतलीका प्रजातिको ३.३ प्रतिशत हो । ३६० भन्दा बढी प्रजातिका पुतलीहरू काठमाडौँ उपत्यका र वरपरका क्षेत्रमा अभिलेख गरिएको छ (खनाल र स्मिथ, २०५६) । शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज एउटा सम्भावित क्षेत्र हो जहाँ पुतलीहरूको उचाईका आधारमा वितरण रहेको पाइन्छ । विगतमा गरिएको अध्ययनमा १०८ प्रजातिका

इन्डियन लुना मथ

पुतलीहरू अभिलेख गरिएको भएतापनि १२४ प्रजातिका पुतलीहरू पनि अभिलेखिकरण गरिएको छ । दुर्लभ र संकटापन्न प्रजातिको Papilio Krishna (Papilionidae), आयुसिएनको रातो सूचीमा सूचीकृत यो प्रजाति २१२० मिटर उचाईमा पाइन्छ । उचाईका आधारमा पुतलीको वितरण ४१ प्रजातिहरू १४०० मिटरको क्षेत्रमा, ४४ प्रजातिहरू १९०० मिटर उचाई, १७ प्रजातिहरू २४०० मिटर ६ प्रजातिहरू २७०० मिटर गरी कुल १०८ प्रजातिहरू पाइन्छन् ।

तालिका-१०: निकुञ्ज क्षेत्रमा पुतलीका प्रजातिहरूको विविधता, वितरण र अवस्था :

उचाई मिटर	कूल प्रजातिका संख्या	दुर्लभ प्रजातिको संख्या/सामान्य प्रजाति
१४००	२०	११/३
१४००	२१	१०/२
१९००	२०	१२/३
१९००	२४	९/२
२४००	१७	३/३
२७००	६	२/०

२.२.५ माछा :

धाप ड्याममा रहेको पोखरी र त्यसको तल्लोतटीय खोलामा एउटा प्रजाति मात्र जुन सबै प्रकारका प्राकृतिक पानीका स्रोतमा नेपालभरि नै पाइने प्रजाति हो “द क्रिक

पानी मुहान

लोच” (Schisture beavain) । यो प्रजाति कम महत्वको र आयूसिएनको कम सरोकारको प्रजातिमा सूचीकृत गरिएको छ । नागमती खोलामा असला माछाको एउटा प्रजातिको धेरै संख्यामा पाईएको छ ।

२.३ जलश्रोत :

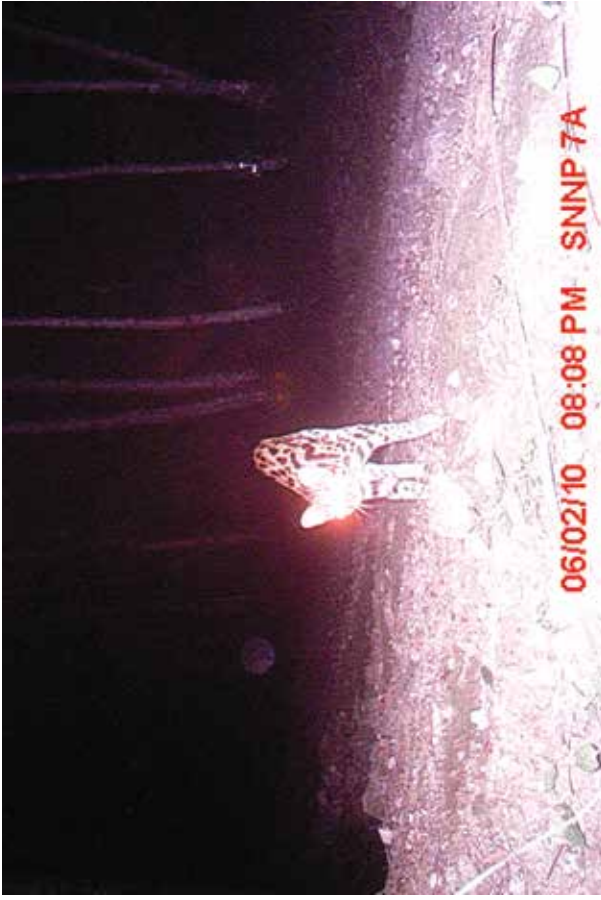
धार्मिक क्षेत्र, जल श्रोतका मुहान र जैविक विविधता संरक्षणका दृष्टिकोणले काठमाडौं उपत्यकाको उत्तरतर्फ रहेको शिवपुरी र पश्चिम तर्फ रहेको नागार्जुन महत्वपूर्ण पहाडहरूका रूपमा रहेका छन् । शिवपुरीको पानीमुहान (मुहान पोखरी) क्षेत्रबाट वि.सं. १९५० देखि नै काठमाण्डौ शहरमा योजनावद्ध रूपमा पूर्वाधार विकास गरि खानेपानी आपूर्ति हुने गरेको छ । शिवपुरी जलाधार क्षेत्र संरक्षणको लागि वि.सं. २०३२/ ३३ देखि विश्व खाद्य तथा कृषि कार्यक्रम (FAO) को सहयोगमा विभिन्न कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिएको थियो ।

निकुञ्ज कार्यालय मार्फत निकुञ्ज भित्रका वस्ती तथा जग्गा अधिग्रहण गर्ने कार्य वि.सं २०४७ साल सम्म रहेकोमा बदलिदो राजनैतिक प्रक्रियाले यो क्रम रोकिएकाले मुखर्क, ओखेनी, चिलाउने र कुने गाँउ निकुञ्ज भित्र

रहेका छन् । यसका साथै जलाधार क्षेत्र आसपासको करिव ४,००० रोपनी (२०० हेक्टर) निजी जमिन अधिग्रहण गरी वृक्षारोपण गरिएको थियो । यस क्षेत्रबाट काठमाडौं उपत्यका खानेपानी लिमिटेड, विभिन्न खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समितिले खानेपानी वितरणको लागि र केहि संघ संस्था, तथा व्यक्तिलहरूले समेत निजि प्रयोगकोलागि पानी संकलन गर्ने गरेका छन् ।

२.४ सांस्कृतिक सम्पदा/विविधता :

शिवपुरी पहाडको चुचुरो र नागार्जुन पहाडको चुचुरो हिन्दु र बौद्ध धर्मावलम्बीका लागि पवित्र तीर्थस्थलहरू हुन् । शिवपुरीमा भगवान शिव र नागार्जुनमा भगवान गौतम बुद्धको तपो भूमि हो । पवित्र वाग्मती र विष्णुमती नदीहरूको उद्गमस्थल शिवपुरी पहाडको पूर्व र दक्षिण मोहडा रहेको छन् । जमाचो, पचली भैरव, विच गुफा, लक्ष्मी गुफा, पाप पुण्य गुफा, नाच भैरव मन्दिर, बुद्धगुफा आदि नागार्जुन तर्फका प्रसिद्ध धार्मिकस्थल हुन भने वागद्वार, विष्णुद्वार, सुन्दरीमाई, कागेश्वरी, मणिचुड, तारकेश्वर र नागीगुम्बा शिवपुरीतर्फका प्रख्यात धार्मिक तीर्थस्थलहरू हुन् ।

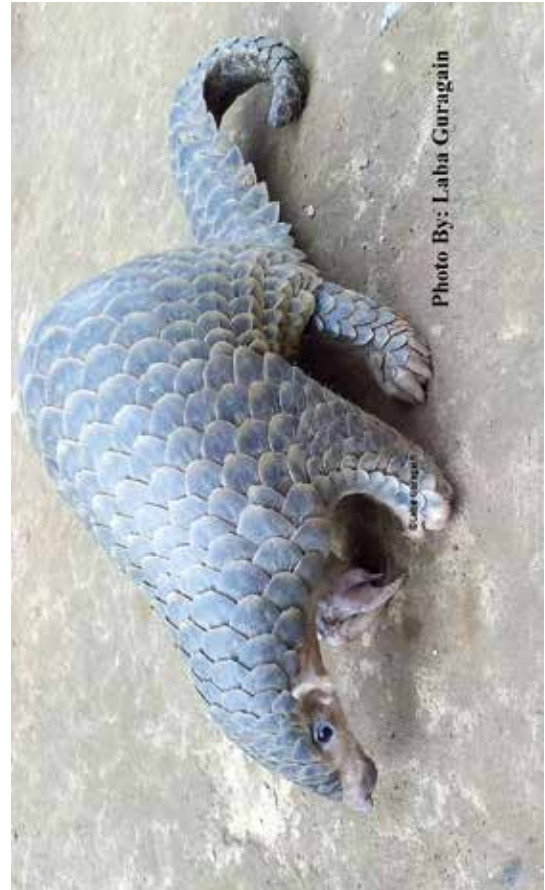
चरी बाघ

आसामी/पहरे नाँदर

ध्यासे चितुवा

कालो सालक

सुनीलो कारिज

आर्थिक वर्ष २०७७/७८ मा संचालित वार्षिक कार्यक्रमहरूको प्रगति

३

यस निकुञ्जमा सञ्चालित राष्ट्रिय निकुञ्ज आयोजना तथा प्रकृतिमा आधारित पर्यटन तर्फको पुँजीगत र चालु खर्च अन्तर्गत सम्पादित कार्यहरूलाई मुख्य ६ भागमा विभाजन गरी कार्यक्रमहरूको विवरण तयार गरिएको छ । सम्पन्न भएका कार्यक्रमहरू निम्नानुसार रहेको छ । वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन अनुसूची ३ मा दिइएको छ ।

तालिका-११: कार्यक्रम तर्फको सक्षिप्त विवरण

सि. नं.	कार्यक्रमको नाम	जम्मा बजेट (रू लाखमा)			वार्षिक प्रगति (रू लाखमा)			प्रगति प्रतिशत	
		पुँजीगत	चालु	जम्मा	पुँजीगत (रकम/%)	चालु (रकम/%)	जम्मा (रकम/%)	भौतिक	वित्तीय
१	राष्ट्रिय निकुञ्ज आयोजना	२५३।२८	२७।४	२८०।६८	२४९.२७६६२	२६.१४४४	२७५.४२१०२	१००% पुँजीगत	९८.४२% पुँजीगत
					९.४२%	९५.४२%	९६.९२%	२३८.९५% चालु	९५.४२% चालु
२	प्रकृतिमा आधारित पर्यटन	६०	२।२	६२।२	४७.६९०८	२.१९५३८	४९.८८६१८	१००% पुँजीगत	७९.४८% पुँजीगत
					७९.४८ %	९९.७९%	८९.६०%	१००% चालु	९९.७९% चालु
३	मध्यवर्ती क्षेत्र आयोजना	०	१०७	१०७	०	१०५.५८१	१०५.५८०६७	१००% चालु	९८.६७% चालु
						९८.६७%	९८.६७%		

क) भौतिक पूर्वाधार निर्माण /मर्मत सुधार कार्य तथा कार्यालय सञ्चालन:

कार्यालय भवन/पोष्ट भवन मर्मत सम्भार कार्य :

यस निकुञ्जको पानीमुहानमा कार्यालय भवन मर्मत अन्तर्गत प्रमुख संरक्षण अधिकृतको आवास भवन मर्मत सम्भार कार्य र जगात, रानीवन, पानीमुहान, चिसापानी, महाकाल गरी ५ ठाउँमा पोष्ट भवन मर्मत सम्भार कार्य सम्पन्न भएको छ । २०७२ सालको महा भूकम्पले जिर्ण भएको पानीमुहानमा रहेको पुरानो जोखिम युक्त भौतिक संरचना हटाउने कार्य समेत भएको छ ।

वन्दीगृह मर्मत सुधार

वातावरण तथा जैविक विविधता सम्बन्धित कानून विपरित कार्य गर्ने कसुरदार तथा अभियुक्तहरूलाई थप अनुसन्धान गर्नु पर्ने हुन सक्ने हुन्छ । त्यसैले अनुसन्धानको क्रममा अभियुक्तहरूलाई सुरक्षित राख्नु पर्ने भएकोले यस कार्यालयमा भएको हिरासत भवन (वन्दीगृह) को समय समयमा मर्मत सम्भार गर्दै आएको अवस्थालाई मध्यनजर गर्दै यो आ.व.मा समेत सो भवन मर्मत सुधार कार्य सम्पन्न भएको छ ।

खानेपानी निर्माण तथा मर्मत सम्भार :

यस निकुञ्जको नागार्जुन र ढकालचौर सेक्टर कार्यालय गरी २ ठाउँमा खानेपानी निर्माण कार्य तथा

पानीमुहान र भुलेमा खानेपानी मर्मत सम्भार कार्य गरिएको छ । खानेपानी निर्माण तथा मर्मत सम्भार कार्यले खानेपानी आपूर्ति कार्यमा सहजता भएको छ ।

शौचालय मर्मत

मानिस जिवनको स्वास्थ्यको सुचकको रूपमा रहेका शौचालय व्यवस्थापन नभएमा दुर्गन्ध फैलने, रोग लाग्न सक्ने तथा अन्य वातावरणमा समेत असर पर्ने भएकाले शौचालयहरूको नियमित मर्मत संभार हुन आवश्यक रहेको विषयलाई गम्भिरता पूर्वक लिई निकुञ्जको नागार्जुन, पानीमुहान, जगात, महाकाल क्षेत्रमा गरी जम्मा ५ स्थानमा शौचालय मर्मतका कार्य यस आ.व. मा सम्पन्न भएको छ ।

पोष्टमा सोलार जडान तथा विजुली मर्मत

नियमित विद्युत आवश्यकता रहेको स्थान तथा कार्यालय सञ्चालनलाई थप व्यवस्थित गर्ने उद्देश्यले यस निकुञ्जको मुख्यालय, ३ वटा सेक्टर कार्यालय तथा चिसापानी रेञ्ज पोष्टमा गरी ५ स्थानमा सोलार जडान गरिएको थियो । साथै जगात, सिक्रे, रानीवन, आदि पोष्टहरूमा विजुली मर्मत तथा वाईरिंग कार्य समेत भएको थियो । यो कार्यमार्फत कार्यालयबाट कर्मचारी मार्फत सेवाग्राहीमा सेवा प्रवाहमा थप सुदृढिकरण भएको विश्वास यस कार्यालयले लिएको छ ।

धार्मिक तथा साँस्कृतिक सम्पदा संरक्षण सुधार

धार्मिक पर्यटकहरूको समेत यस निकुञ्ज प्रमुख गन्तव्य स्थलको रूपमा परिणत भईरहेको अवस्थालाई मध्यनजर गर्दै यस कार्यालय मार्फत यस निकुञ्ज क्षेत्रभित्र रहेका धार्मिक स्थलहरू जस्तै मणीचुड, कागेश्वरी, सुन्दरीमाई, बागद्वार, तारकेश्वर, पचली भैरव, जामाचो लगायतका धार्मिक स्थलहरू सरोकारवालाहरूको समन्वयमा हुँदै आईरहेको छ । नागार्जुन क्षेत्रमा रहेको साँस्कृतिक सम्पदा संरक्षण कार्यको लागि गुम्वा मर्मत सम्भार कार्य सम्पन्न गरिएको थियो ।

वेवसाईट निर्माण तथा संचालन

अहिलेको विद्युतिय (डिजिटल) युगमा यस निकुञ्जको वारेमा सरोकारवालाहरूलाई जानकारी गराउन सबै भन्दा प्रभावकारी प्रविधि डिजिटल प्रविधि नै हो । त्यसैले यस

कार्यालयले पनि लामो समय देखि पूर्ण रूपमा सञ्चालनमा नरहेको वेवसाईटलाई पूनः सुचारु गरिएको छ ।

मेषजाली सहित तारवार निर्माण :

मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व न्यूनिकरण कार्यको लागि ६ कि.मि. क्षेत्रमा मेषजाली सहित तारवार निर्माण कार्यको लागि बजेट विनियोजित भएकोमा यस निकुञ्ज अन्तर्गत मध्यवर्ती व्यवस्थापन समिति मार्फत ०९ वटा मध्यवर्ती समिति अन्तर्गत अत्यावश्यक स्थानमा मेषजाली सहित तारवार निर्माण कार्य भएको छ । यसको साथै सिन्धुपाल्चोक जिल्लाको हैवुगं भोटेचौरमा गठित सिन्धु शिवपुरी उपभोक्ता समिति र निकुञ्जको सिमाना सँग जोडिएको क्षेत्रमा निर्माण कार्य भईरहेकोमा फलामे पोल गाड्ने कार्य मात्र आ.व. २०७६।०७७ मा सम्पन्न भएको तर कोरोना महामारीको कारणले मेषजाली लगाउने कार्य बाँकि रहेकोमा उक्त कार्य यस आ.व. मा सम्पन्न भएको । यो कार्य मार्फत मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व न्यूनिकरण हुने लक्ष्य यस कार्यालयले लिएको छ ।

ख) सिप विकास तालिम/गोष्ठी तथा अन्तरक्रिया :

गेमस्काउट/सेनालाई पुनर्ताजगी कार्यक्रम :

यस निकुञ्जको नागार्जुन क्षेत्रमा रहेको शम्शेर दल गणमा विभिन्न पदमा कार्यरत ९० जना सुरक्षाकर्मी तथा कर्मचारीहरूलाई जैविक विविधता संरक्षण सम्बन्धी गरिने विविध कार्यहरूबारे जानकारी तथा चुस्तदुरुस्त

रुपमा फिल्ड स्तरमा काम गर्न सहज होस भन्ने उद्देश्यले ३ दिन तालिम प्रदान गरिएको थियो । विशेषत उक्त तालिममा ऐन नियम, जैविक विविधता संरक्षण सम्बन्धी गरिने विभिन्न कृयाकलाप सम्बन्धमा जानकारी गराइएको थियो ।

सामुदायिक वन व्यवस्थापन तथा वन डढेलो सचेतना तालिम

यस निकुञ्ज अन्तर्गतको सिन्धु शिवपुरी मध्यवर्ती उपभोक्ता समिति क्षेत्रमा रहेका मध्यवर्ती सामुदायिक वन उपभोक्ता समुहका पदाधिकारी तथा प्रतिनिधिहरुलाई सामुदायिक वन व्यवस्थापन सम्बन्धि तालिम तथा जानकारी गराइएको थियो । यस निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रमा रहेका ७६ वटा मध्यवर्ती सामुदायिक वनमा समेत नियमित रुपमा व्यवस्थापन तालिम तथा गोष्ठि गरी वन व्यवस्थापन तथा जैविक विविधता संरक्षण गर्न आवश्यक रहेको छ ।

यस निकुञ्ज क्षेत्रमा वार्षिक रुपमा वन डढेलो लाग्ने गरेको तथा सो बाट जैविक विविधता संरक्षणमा चुनौति दिने गरेको कारण डढेलो लाग्न नदिनु तथा लागे पश्चात् समयमानै नियन्त्रण लिनका निमित्त

स्थानिय तथा नेपाली सेनालाई सचेतना तालिम कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको थियो ।

मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व न्यूनिकरण सचेतना गोष्ठी :

निकुञ्जको आसपास मध्यवर्ती क्षेत्रमा वसोवास गर्ने मानिसहरु अरु स्थानको तुलनामा बढी मानव र वन्यजन्तु विचमा हुने द्वन्द्व हुने गरेको पाईन्छ । मानिसहरुले आफ्नो दैनिकी आवश्यकता पुरा गर्न वन जंगलमा सहारा लिइरहेको हुन्छन भने वन क्षेत्रमा बस्ने जिवजन्तुहरु पनि आफ्नो वासस्थानमा रहेको सिमित श्रोत तथा साधनहरुमाथी आत्मानिर्भर हुनु पर्ने हुन्छ । जव सिमित श्रोत तथा साधन मार्फत मानव र वन्यजन्तुहरुले आ-आफ्ना आवश्यकता पुरा गर्नकालागि उपभोग गर्न तल्लीन हुदाँ मानव वन्यजन्तु विच द्वन्द्व हुने गरेको पाईन्छ । द्वन्दका कारण निकुञ्ज प्रशासन तथा स्थानीयहरु विच उत्पन्न हुन सक्ने तनावले जैविक विविधता तथा वातावरण संरक्षणमा नकारात्मक असर पर्न सक्ने भएकाले सो को थप बढुवा हुन नदिन तथा न्यूनिकरण गर्न सरोकारवालाहरु विच पानीमुहानमा समन्वय बैठक तथा सचेतना गोष्ठी सम्पन्न भएको थियो ।

ईको क्लव संचालन सहयोग

यस निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रमा गठीत ईको क्लवहरुको संचालन मार्फत जैविक विविधता संरक्षणमा भविष्यका कर्णधार विद्यार्थीहरुलाई जागरुक गर्ने लक्ष्यका साथ ५ वटा ईको क्लवहरुलाई सहयोग गरिएको थियो । यस कार्यका लागि जैविक विविधता संरक्षण सम्बन्धी पुस्तकहरु तथा खेलकुदका सामाग्रीहरु वितरण गरिएको थियो ।

वन्यजन्तु सप्ताह :

“वन्यजन्तु संरक्षणमा समन्वय, सहकार्य र सहअस्तित्व” भन्ने नाराका साथ बैशाख १-७ सम्म सप्ताहव्यापी रूपमा २६ औं वन्यजन्तु सप्ताह विभिन्न कार्यक्रम गरी सम्पन्न गरिएको थियो। सो अवसरमा साप्ताहिक रूपमा निकुञ्जको विष्णुद्वार क्षेत्र, पानीमुहान क्षेत्र, सुन्दरीजल तथा नागार्जुन क्षेत्रमा सरसफाई गरिएको थियो भने बैशाख १ मा सामाजिक दुरी कायम गर्दै निकुञ्ज कार्यालयमा संरक्षण सम्बन्धी अन्तरकृया गोष्ठी सञ्चालन गरिएको थियो।

संरक्षण सम्बन्धी सामग्री उत्पादन तथा वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन पुस्तिका प्रकाशन :

यस कार्यक्रम अन्तर्गत १०,००० प्रति वन डढेलो सम्बन्धी पर्चा / पम्पेट तथा गत आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ को वार्षिक कार्यक्रममा समावेश भएका सम्पूर्ण गतिविधी समेटिएको निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्रको वार्षिक प्रतिवेदन २०० थान प्रकाशन तथा वितरण गरिएको थियो।

ग) बासस्थान व्यवस्थापन तथा संरक्षण :

हिँउदे आगन्तुक चराको सर्वेक्षण

वातावरण तथा जलाधारको स्वच्छताको सुचकको रूपमा निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्रमा पाईने ३२० भन्दा बढि प्रजातीका चराहरु यस निकुञ्जमा तथ्याकं रहेकोमा सो तथ्याकंको अध्यावधिक गर्ने कार्य यस कार्यालयको प्रमुख लक्ष्य राखि यस निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्रमा पाईने

१९६ प्रजातिका चराहरु अभिलेख गरिएको थियो। लामो समय देखि वैज्ञानिक तवरले यो निकुञ्ज क्षेत्रमा चराहरुको सर्वेक्षण कार्य नभएकाले नियमित रूपमा चराको सर्वेक्षण तथा अनुसन्धान कार्य गर्ने लक्ष्य राखिएको छ।

घाँसे मैदान निर्माण तथा व्यवस्थापन

वन्यजन्तुको वासस्थानका प्रमुख आधारहरुको रूपमा रहेको घाँसे मैदान यस निकुञ्ज क्षेत्रमा सिमित मात्रामा रहेको अवस्थालाई मध्यनजर गर्दै नागार्जुन क्षेत्रको

हेलीप्याड, जामाचो, लवडाँडा आदि क्षेत्रमा १० हेक्टर घाँसे मैदान निर्माण भएको थियो। यसको साथै ढकालचौर तथा विष्णुद्वार क्षेत्रमा गरी ५ हेक्टर पुरानो घाँसे मैदान व्यवस्थापन गरिएको थियो। यस निकुञ्ज क्षेत्रमा घाँसे मैदान निर्माणको कार्य भन्दा नियमित रूपमा व्यवस्थापन कार्यलाई जोड दिनु पर्ने देखिन्छ।

वन्यजन्तु अवलोकनका लागि काठको मचान निर्माण

वन्यजन्तुको अध्ययनले नै वासस्थानको संरक्षण तथा व्यवस्थापन कार्यमा सहयोग गर्ने भएकाले निकुञ्ज क्षेत्रमा पाईने विभिन्न प्रकारका वन्यजन्तुको नियमित अनुगमन तथा अध्ययन गर्ने उद्देश्यले यस निकुञ्जको पानीमुहान क्षेत्रमा काठको मचान निर्माण कार्य गरिएको छ।

डढेलो नियन्त्रणका आवश्यक उपकरणहरु खरिद

नियन्त्रीत वन डढेलो एक असल सेवक भएतापनी निकुञ्जको भौगोलीक अवस्थितिले गर्दा यो क्षेत्रमा नियन्त्रीत डढेलो लगाउन मुस्किल रहेकाले गर्दा अनियन्त्रीत डढेलोले खराब गुरु तथा शिक्षकको रूपमा कार्य गर्ने भएकाले वन डढेलोलाई परम्परमगत रूपमा आगो निभाउन प्रयोग हुने साधनहरु जस्तै माटो, हरियो स्याउला, आदिले आगो निभाउने कार्य गर्दा आगलागि भएको क्षेत्रमा उक्त सामग्रीहरुको उपलब्धतामा समस्या रहने कारणले गर्दा आधुनिक तथा वैज्ञानिक औजारको प्रयोग गरी आगो लगी निभाउने कार्यमा प्रभावकारीता तथा खटिने व्यक्तिको सुरक्षामा समेत टेवा पुग्ने कारण डढेलो नियन्त्रणका सामग्री खरिदका कार्य गरिएको हो।

वन डढेलो व्यवस्थापन सम्बन्धि प्रचार प्रसार

वन डढेलो तथा यसबाट हुन सक्ने क्षतीको विषयमा जानकारी गराउने उद्देश्यले श्रव्य तथा दृश्य माध्ययमको सामग्री तयार गरी वितरण तथा प्रचार प्रसार गर्ने उद्देश्यले यो कार्य सम्पन्न गरिएको हो। यो कार्य अर्न्तगत पम्प्लेट तथा डिस्प्ले तयारी गरिएको तथा संचार माध्ययमबाट प्रचार प्रसार कार्य गरिएको हो। यो कार्य मार्फत सरोकारवालाहरु तथा मध्यवर्ती क्षेत्र आसपासका वासिन्दाहरुलाई सुचना प्रवाह गरिएको थियो।

सेना, प्रहरी, प्रशासन, नागरिक समाज संगको सहकार्यमा डढेलो नियन्त्रण कार्य

निकुञ्ज संरक्षणका सरोकारवालाहरुको संलग्न तथा सहयोगमा निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्रको जैविक विविधता तथा सो क्षेत्रको वातावरण संरक्षण गर्न सहजता पुग्ने अवस्थामा निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्रको जैविक विविधताको प्रमुख शत्रु वन डढेलो मिलि निभाउनु पर्ने अवस्था तथा बाध्यताले गर्दा उनीहरुको संलग्नतामा वन डढेलो तथा आगलागि नियन्त्रणका लिनै कार्य भएको थियो ।

खानेपानी मुहान संरक्षण तथा व्यवस्थापन

यो निकुञ्ज वाट मध्यवर्ती क्षेत्र तथा काठमाडौं उपत्यका क्षेत्रका मानिसहरुले नियमित रुपमा खानेपानीको प्रयोग गरिरहेको परिवेशमा पानीमुहानको संरक्षण तथा व्यवस्थापन गर्नु यस कार्यालयको प्रमुख लक्ष्य रहेको छ । यस कार्य अन्तर्गत निकुञ्जको मुख्यालय पानीमुहान क्षेत्रमा वृक्षारोपण कार्य सम्पन्न भएको तथा पानीमुहानको महत्व भल्कने तवरले हुंगोधारा जडान कार्य सम्पन्न भएको छ ।

सामुदायिक वनको विधान तथा कार्ययोजना नविकरण

यस मध्यवर्ती क्षेत्र अन्तर्गतको उपभोक्ता समितिमा रहेका विभिन्न सामुदायिक वनलाई व्यवस्थापन, संरक्षण, सदुपयोग गर्ने उदेश्यले सामुदायिक वनको कार्ययोजना तथा विधान बनाई उक्त मध्यवर्ती सामुदायिक वनलाई व्यवस्थित गर्ने गरिएको छ । मध्यवर्ती सामुदायिक वन मार्फत वन्यजन्तुको वासस्थान व्यवस्थापन कार्य गर्न तथा जैविक विविधताको संरक्षण कार्यलाई मद्धत मिल्ने तथा वनको उपभोग गरी स्थानीयहरुको आर्थिक तथा सामाजिक विकास हुने लक्ष्य लिई मध्यवर्ती क्षेत्रमा भएका वन उपभोक्ताहरुलाई समावेश गरी नयाँ कार्ययोजना निर्माण तथा पूनरावलोकन कार्य गरिएको थियो । यस कार्य अन्तर्गत आ.व. २०७७/०७८ मा १० वटा कार्ययोजना तथा विधान निर्माण गरिएको थियो ।

(घ) पर्या पर्यटन कार्यक्रम :

वनपथ ग्राभेलिङ्ग तथा मर्मत सम्भार :

यस निकुञ्जको डाँडागाँउ देखि गुर्जे भञ्ज्याङ्ग क्षेत्र अन्तर्गत सडक खण्ड (वनपथ / अग्नि रेखा) मा ५ कि.मि ग्राभेलिङ्ग

गर्ने कार्य सम्पन्न भएको थियो । साथै वनपथ मर्मत अन्तर्गत डाँडागाँउ देखि पानीमुहान सम्म १० कि.मि. र पानीमुहान देखि सुन्दरीजल सम्म १५ कि.मि., गुर्जे देखि ककनी सम्मको क्षेत्रमा ५ कि.मि तथा रानीवन देखि जामाचो क्षेत्रमा १० कि.मि. गरी ४० कि.मि. वनपथ मर्मत सम्भार कार्य गरिएको थियो । यस निकुञ्जको उत्तर तर्फ रहेको सिक्रे भरनामा समेत पछिल्लो समयमा पर्यटकहरुको आवागमन भएको अवस्थालाई मध्यनजर गर्दै गुर्जे भञ्ज्याङ्ग देखि सिक्रे सम्मको १० कि.मि. वनपथ मर्मत सम्भार गर्ने कार्य तथा गुर्जे भञ्ज्याङ्ग देखि च गाँउ जोड्ने अग्नि रेखा सिक्रे भरनाले जिर्ण बनाएको सन्दर्भमा सो को समेत मर्मत सम्भार कार्य भएको थियो । वनपथ (अग्नि रेखा) मर्मत सम्भार कार्य पश्चात् निकुञ्ज क्षेत्रमा गस्ती कार्यमा सहजता, डढेलो लाग्न नदिन अग्नी नियन्त्रण रेखाको रुपमा तथा पर्यटक आवतजावत गर्न सहज भएको थियो ।

पर्यटक टिकट काउण्टर निर्माण तथा व्यवस्थापन :

ढकालचौर सेक्टर अन्तर्गत सिक्रे क्षेत्रमा पर्यटकहरुको नयाँ गन्तव्य क्षेत्रको रुपमा विकास भएको तथा आवागमन बढेको

परिपेक्षमा सिक्रे क्षेत्रमा टिकट घर नभएकाले सिक्रेमा नयाँ टिकट घर निर्माण गरिएको छ । टिकट घर निर्माण पश्चात् सिक्रे क्षेत्रमा नियमित गस्ती तथा पर्यटकहरुको अनुगमन कार्यमा सहजिकरण भएको छ । साथै निकुञ्जको चिसापानी, गुर्जे, नागार्जुन आदि टिकट काउण्टरहरुमा मर्मत सम्भार तथा व्यवस्थापन गरिएको छ । यो कार्यले पर्यटकहरुलाई व्यवस्थित रुपमा टिकट काट्न तथा निकुञ्जको बारेमा जानकारी लिन सजिलो भएको देखिन्छ ।

प्रवेशद्वार निर्माण

यस निकुञ्जको मुख्यालय पानीमुहान क्षेत्रमा प्रवेशद्वार पुरानो तथा जिर्ण भएको हुनाले प्रवेशद्वार निर्माण कार्य पानीमुहान क्षेत्रमा गरिएको छ। प्रवेशद्वार निर्माण पश्चात् पानीमुहानको आकर्षण अझ बढेको देखिन्छ।

गोरेटो बाटो मर्मत तथा पर्यटक मार्ग मर्मत तथा स्तरोन्नती

पानीमुहान क्षेत्र पर्यटकहरुको मुख्य गन्तव्य स्थलमध्ये एक रहेकाले यस कार्य अन्तर्गत पानीमुहानमा रहेको करिब १०० मिटर जिर्ण पर्यटक पदमार्गमा मर्मत सम्भारको कार्य गरिएको थियो। साथै पर्यटन कार्य नागार्जुन क्षेत्रमा समेत हुने अवस्थालाई मध्यनजर गर्दै फुलवारीगेट देखि जामाचो खण्डमा रहेको जिर्ण ५ कि.मि. पदमार्गको मर्मत सम्भार तथा स्तरोन्नती कार्य भएको थियो।

पर्यटक विश्रामस्थल निर्माण :

निकुञ्ज भ्रमण तथा अवलोकनको लागि अन्य संरक्षित क्षेत्रको तुलनामा आन्तरिक पर्यटक मुख्यतया हाईकिंग

र धार्मिक स्थलको अवलोकनको लागि बढी नै यस निकुञ्जमा आउन गर्दछ। निकुञ्ज घुम्न आउने पर्यटकहरुलाई घाम पानीवाट जोगिन तथा थकाई मेटाउन यस निकुञ्जको भुले, सानोधाप, सुन्दरीजल, पानीहान, टोखा तथा सिक्रे आदि क्षेत्रमा ७ स्थानमा पर्यटक विश्रामस्थल मर्मत सम्भार तथा निर्माण कार्य सम्पन्न भएको छ।

विद्युतीय पर्यटक सुचना केन्द्र व्यवस्थापन :

विद्युतीय माध्यमवाट जैविक विविधता संरक्षण सम्बन्धी जानकारी मुलक सन्देश प्रदान गर्नको लागि निकुञ्ज मुख्यालय पानीमुहानमा आ.व. २०७६।०७७ मा भवन निर्माण कार्य शुरु भएको तर कोभिड १९ का कारण पूर्ण रुपमा निर्माण सम्पन्न हुन नसकेकोमा यस आ.व.मा रु ५ लाख मात्र विनियोजन भएका थियो। विनियोजित रकम मार्फत अधुरो केन्द्र भवनमा भ्याल तथा ढोका लगायतको जडान तथा निर्माण कार्य भएको छ। कम बजेट विनियोजन भएकै कारण अधुरो केन्द्र भवन निर्माणमा ढिलाईले गर्दा विद्युतीय माध्यमवाट दिईने सफ्टवेयर लगायत अन्य डेकोरेशनका कार्यहरु समेतको कार्यमा ढिलाई भएको छ।

साईनबोर्ड /सुचनाबोर्ड मर्मत :

निकुञ्जको वारेमा जानकारीमुलक सुचनाको साथै पर्यटकहरुले प्रयोग गर्ने निकुञ्जको विविध पदमार्गहरु तथा अन्य बाटोको वारेमा जानकारी तथा सुचना सम्प्रेषण भई पर्यटकहरुलाई निकुञ्ज क्षेत्रमा अवलोकन भ्रमण कार्य गर्न सहज हुने उद्देश्यले निकुञ्जको विभिन्न स्थानमा जडान गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ।

प्लाष्टिक सामग्री नियन्त्रण तथा पर्यटकिय क्षेत्रको फोहोर मैला व्यवस्थापन :

फाहोर मैला व्यवस्थापन भावि दिनमा थप चुनौतिपूर्ण रुपमा देखिन सक्ने सम्भावना रहेकाले प्लाष्टिक सामग्री नियन्त्रण कार्यको लागि पर्यटक प्रवेश गर्ने प्रवेशद्वारमा नियमित रुपमा चेकजाँचको साथै पर्यटकले आफू सँग लाने प्लाष्टिक सहितको सामानहरु अनिवार्य रुपमा फिर्ता ल्याउनु पर्ने र सम्भावित ठाउँहरुमा डस्टबिनको व्यवस्थापन गरिएको थियो भने जनचेतना अभिवृद्धी कार्यको लागि प्रवेशद्वारहरुमा प्लाष्टिक सामग्री रोकथाम र नियन्त्रणको लागि सुचना मुलक सामग्री राखिएको थियो । त्यस्तै पर्यटकिय क्षेत्रको फोहोर मैला व्यवस्थापन कार्यको लागि पाक्षिक रुपमा यस निकुञ्जको नागार्जुन, ढकालचौर, पानीमुहान, सुन्दरीजल क्षेत्रहरुमा निकुञ्ज कर्मचारी, सुरक्षाकर्मी सहितको टोली खटिई पर्यटकहरुबाट फालिएका फोहोरजन्य वस्तुहरु सँकलन गरि ल्याउने कार्य भएको थियो । यस आर्थिक वर्षमा कोराना महामारीका बावजुत करिव ७५० बोरा फोहोर सँकलन भएको थियो ।

ड) चोरी शिकार नियन्त्रण कार्य :

निकुञ्ज संरक्षण र सुरक्षा प्रवन्ध :

वन्यजन्तुको चोरी शिकार, अतिक्रमण, वन पैदावारको चोरी निकाशी लगायतका अवैध कृयाकलापहरु यस

शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जको जैविक विविधता संरक्षण कार्यमा प्रमुख चुनौतीको रुपमा रहेको छ । यस निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्रको जैविक विविधता संरक्षण कार्यको लागि शिवपुरी क्षेत्र र नागार्जुन क्षेत्रमा २ वटा नेपाली सेनाको गणहरु तैनाथ छ । शिवपुरी तर्फ हाल दि फेमस महिन्द्र दल गण अन्तर्गत ११ वटा सुरक्षा पोष्ट र नागार्जुन तर्फ शमशेर दल गण अन्तर्गत १० वटा सुरक्षा पोष्टहरु तैनाथ रहेको छ । निकुञ्ज तर्फ ११६ जनाको दरवन्दी रहेकोमा निकुञ्ज कार्यालय, ३ वटा सेक्टर कार्यालय, ४ वटा रेञ्जपोष्ट र ११ वटा पोष्ट गरी १९ स्थानमा कार्यरत रहेका छन् । जैविक विविधता संरक्षण कार्यको लागि नियमित रुपमा गस्ती

कार्य, छोटो तथा लामो दुरीको गस्ती, आकस्मिक गस्ती, रियल टाइमा आधारित स्मार्ट पेट्रलिङ्ग गस्ती, वन्यजन्तु उद्धार, अतिक्रमण नियन्त्रण लगायतका कार्यहरु भईरहेका छन् । यस निकुञ्ज सुरक्षार्थ श्री दि फेमस महिन्द्र दल गण र श्री शमशेर दल गण सँग नियमित पाक्षिक तथा मासिक रुपमा समन्वय बैठक बसी जैविक विविधता संरक्षण कार्यको लागि गस्ती लगायत संरक्षण सम्वन्धि अन्य समसामायिक विषयवस्तुहरुमा छलफल गरी दैनिक रुपमा गरिने गस्ती लगायत संरक्षण सम्वन्धि रणनीति तयार गरी चोरी शिकार नियन्त्रण तथा जैविक विविधता संरक्षण सम्वन्धी कार्यहरु भईरहेको छ । त्यस्तै टोखा छहरे खण्ड र बालाजु मुडखु बाईपास क्षेत्रमा अन्यत्र जिल्लाबाट आउने नाका भएको कारणले हुन सक्ने अवैध गतिविधी नियन्त्रणको लागि यस निकुञ्जको मुडखु, फुलवारी गेट र गुर्जेमा सि.सि.टिभि जडान कार्य गरिएको थियो ।

तालिका-१२: निकुञ्ज तथा सेनाका सुरक्षा पोष्टहरुको विवरण :

शिवपुरी क्षेत्र तर्फ :				
सि.नं.	स्थान	निकुञ्ज प्रशासन तर्फ	नेपाली सेना तर्फ	पोष्टको विवरण
१	पानीमुहान	शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय	दि फेमस महिन्द्र दल गण	संयुक्त
२	सुन्दरीजल	सुन्दरीजल सेक्टर कार्यालय	दि फेमस महिन्द्र दल गण "क"	संयुक्त
३	महाँकाल	महाँकाल प्रवेशद्वार	गुल्म, सुन्दरीजल	
४	मुलखर्क	नभएको	सुरक्षा पोष्ट	एकल
५	कुईकेल	नभएको	सुरक्षा पोष्ट	एकल
६	मणिचुड	मणिचुड पोष्ट	नभएको	एकल
७	भुले	भुले पोष्ट	सुरक्षा पोष्ट	संयुक्त
८	चिसापानी	चिसापानी रेञ्जपोष्ट	सुरक्षा पोष्ट	संयुक्त
९	च गाउँ	नभएको	सुरक्षा पोष्ट	एकल
१०	सिक्रे	सिक्रे पोष्ट	सुरक्षा पोष्ट	संयुक्त
११	गुर्जे	ढकालचौर सेक्टर कार्यालय	दि फेमस महिन्द्र दल गण "ख" गुल्म	संयुक्त
१२	बौडेश्वर	जगात पोष्ट	नभएको	एकल
१३	टोखा	टोखा पोष्ट	सुरक्षा पोष्ट	संयुक्त
१४	पानीमुहान	पानीमुहान रेञ्ज पोष्ट	दि फेमस महिन्द्र दल गण "ग" गुल्म	संयुक्त
१५	तारेभिर	नभएको	सुरक्षा पोष्ट	एकल
१६	नयाँपाटी	नयाँपाटी पोष्ट	नभएको	एकल
१७	गोदावारी	मृग अनुसन्धान केन्द्र	नभएको	एकल
नागार्जुन क्षेत्र तर्फ :				
१	नागार्जुन	नागार्जुन सेक्टर कार्यालय	शमशेर दल गण	संयुक्त
२	रानीवन	रानीवन पोष्ट	सुरक्षा पोष्ट	संयुक्त
३	रातामाटे	नभएको	सुरक्षा पोष्ट	एकल
४	ईचङ्कु	ईचङ्कु रेञ्जपोष्ट	सुरक्षा पोष्ट	संयुक्त
५	बतासे	नभएको	सुरक्षा पोष्ट	एकल
६	ऐनडाँडा	ऐनडाँडा पोष्ट (अस्थायी पोष्ट)	सुरक्षा पोष्ट	संयुक्त
७	स्वानागाउँ	नभएको	सुरक्षा पोष्ट	एकल
८	मुडखु	मुडखु पोष्ट	सुरक्षा पोष्ट	संयुक्त
९	बैखु	नभएको	सुरक्षा पोष्ट	एकल
१०	ककनी	ककनी रेञ्जपोष्ट	सुरक्षा पोष्ट	संयुक्त
११	पाँचमाने	पाँचमाने पोष्ट (अस्थायी पोष्ट)	सुरक्षा पोष्ट	संयुक्त

वन्यजन्तुको उद्धार तथा मृत्यु :

यस आर्थिक वर्षमा उद्धार गरिएका अधिकांश वन्यजन्तुहरु पुनः प्राकृतिक वासस्थानमा नै छाडिएको थियो भने वन्यजन्तुको मृत्यु सबै प्राकृतिक कारणले भएको छ ।

तालिका-१३: आ.व.२०७७/०७८ मा उद्धार तथा मृत्यु भएको वन्यजन्तुको विवरण :

सि.न.	वन्यजन्तु मृत्युको विवरण			घाईते वन्यजन्तु उद्धार तथा पुनस्थापना विवरण		
	प्रजाती	मृत्यु संख्या	कारण	प्रजाती	घाईते संख्या	कैफियत
१	कालो सालक	१	प्राकृतिक	राज गोमन	१२	नागार्जुन क्षेत्रमा पुनस्थापना गरिएको
२	गाजले निर विरालो	४		कालो सालक	१	
३	आसामी वाँदर	१		गाजले निर विरालो	२	सदर चिडियाखाना, जाउलाखेलमा पठाइएको
४	रतुवा मृग	२		गेको टेको	८	
५	बाज	१		चितुवा	१	
६	जंगली वँदेल	१		पाहा	४	सुन्दरीजल क्षेत्रबाट उद्धार गरिएको
७	जरायो	१		घोरल	१	ढकालचौर क्षेत्रबाट उद्धार गरिएको
	जम्मा	११		जम्मा	२९	

(गेको टेको मुद्धाका क्रममा बरामद भई आएको)

अतिक्रमण नियन्त्रण :

यो निकुञ्ज राजधानीसंग जोडिएको निकुञ्ज भएकोले यहाँ आसपासको जग्गाको मूल्याङ्कनले गर्दा सार्वजनिक वन क्षेत्र लगायतका पर्ती जग्गा जमिन अतिक्रमण गर्ने, भू-बनोटलाई परिवर्तन गर्ने लगायतका कार्यहरु मध्यवर्ती क्षेत्रमा बढेकाले मध्यवर्तीबाट प्राप्त अतिक्रमण सम्बन्धीत उजुरी तथा फिल्ड अनुगमनबाट देखिएको छ ।

अतिक्रमण नियन्त्रण कार्यमा यस कार्यालयले अतिक्रमित स्थानको अनुगमन गर्ने तथा अतिक्रमण कार्यमा संलग्न व्यक्ति तथा संस्थालाई कानूनी दायरामा ल्याई नियम बमोजिमको कारवाही गर्दै आएको छ । निकुञ्ज तथा जैविक विविधता संरक्षणका सरोकारवालाहरु स्थानिय सरकार, मध्यवर्ती उपभोक्ता समिति, निकुञ्जमा तैनाथ नेपाली सेना, स्थानिय क्षेत्रमा आवद्ध प्रहरी निकाय र निकुञ्ज कार्यालयले

अतिक्रमण नियन्त्रणका लागि संयुक्त रुपमा काम कारवाही अगाडी बढाउदै आईरहेको तथा समन्वय बैठक मार्फत सो कार्यलाई निरन्तरता दिने निर्णय समेत भएको थियो ।

मुद्दा विवरण :

यस निकुञ्ज क्षेत्रमा विशेषत वन्यजन्तुको लागि चोरी सिकारी गर्ने गरेको पाईन्छ तथा वन पैदावार सम्बन्धी पनि घटना हुने गरेको देखिन्छ । कानुन उलङ्घन गर्ने व्यक्तिहरुलाई नियमानुसार कानूनी दायरामा ल्याउने कार्य अर्न्तगत यो वर्ष वन सम्बन्धी अपराधमा पक्राउ परेका व्यक्तिहरुको संख्या १४७० रहेको तथा वन्यजन्तु सम्बन्धी मुद्दामा २६ जना व्यक्ति गरी कुल १४९६ जना व्यक्तिहरु लाई कारवाहि गरिएको थियो । यस निकुञ्जमा वन तथा जन्त्यन्तु अपराध सम्बन्धी अपराधको विरुद्ध दायर भएका अल्या तथा पुराना गरी सबै मुद्दाहरु फैसला गरिएको थियो ।

तालिका-१४: मुद्दा सम्बन्धी विवरण :

सि. नं.	मुद्दा दर्ता नं मिति	मुद्दा	मुद्दा नं.	प्रतिवादी	मुद्दाको अवस्था
१	२०७३।०६।१९	कालिजको शिकार गरी मारि पकाई खाएको ।	१	जिल्ला नुवाकोट सिक्रे गा.वि.स. वडा नं २ पुँडी बस्ने मानसिङ तमाङको नाति, सुर्जे तमाङको छोरा वर्ष २० को आइते तमाङ समेत तीन जना	२०७८।०३।१४ को ईजलासबाट फछोँट भएको
	०७३/०७४				
२	२०७३।०६।२	हुचिलमारी खरिद विक्री गरेको ।	२	जिल्ला नुवाकोट सिक्रे गा.वि.स. वडा नं २ पुँडी बस्ने मानसिङ तमाङ को नाति, सुर्जे तमाङको छोरा वर्ष २० को आइते तमाङ	२०७८।०३।१४ को ईजलासबाट फछोँट भएको
	०७३/०७४				
३	२०७४।३।६	मध्यवर्ती सामुदायिक वनमा ढुङा खसाली वोटविरुवा नोक्सान गरेको ।	५	जिल्ला काठमाण्डौ बूढानीलकण्ठ गा.वि.स. वडा नं. ३ बस्ने वर्ष ४१ को रामशरण खड्का समेत ४ जना	२०७८।०३।१४ को ईजलासबाट फछोँट भएको
	०७४/०७५				
४	२०७७।०२।२०	कालिज माने उद्देश्य लिई हतियार सहित मध्यवर्ती सामुदायिक वन प्रवेश गरेको ।	७	जिल्ला काठमाण्डौ साविक लप्सीफेदी गा.वि.स. वडा नं ८ हाल शंखरापुर नगरपालिका वडा नं २, धारापानी, गुरुङ बस्ती बस्ने खड्ग बहादुर गुरुङको छोरा वर्ष ३३ को सुन्दर गुरुङ समेत दुई जना	२०७८।०३।१५ को ईजलासबाट फछोँट भएको
	०७६/०७७				
५	२०७७।०५।१५	विना अनुमती निकुञ्ज प्रवेश गरी बंदेललाई पासो थापेको ।	८	जिल्ला काठमाण्डौ गोकर्णेश्वर न.पा. ३ तारेभिर बस्ने वर्ष २१ को रोहित तामाङ समेत ३ जना	२०७७।०६।१३ को ईजलासबाट फछोँट भएको
	०७७/०७८				
६	२०७७।०९।२०	अवैध रुपमा सरीसृप तथा वन्यजन्तुको आखेटोपहार ओसार पसार र खरिद विक्रीमा संलग्न भएको सम्बन्धी ।	९	जिल्ला मोरङसाविक होक्लाबारी गा.वि.स. ४ हाल कानेपोखरी नगरपालिका वडा नं १ बस्ने जगत बहादुर थापाको छोरा वर्ष ४१ को भेष बहादुर थापा समेत दुई जना	२०७८।०३।१५ को ईजलासबाट फछोँट भएको
	०७७/०७८				

च) विविध

धाप ड्याम निर्माण तथा पहुँच मार्ग निर्माण / मर्मत कार्य

बागमती सुधार आयोजना, आयोजना कार्यान्वयन (सिंचाई यूनिट), गुहेश्वरी, काठमाण्डौद्वारा यस निकुञ्जको सुन्दरीजल सेक्टर क्षेत्रमा पर्ने धाप क्षेत्रमा धाप ड्याम

तथा पहुँच मार्ग निर्माण कार्यको करिब ९० % कार्य सम्पन्न भईसकेको छ। १२.५१ हेक्टर क्षेत्रफलमा निर्माण भईरहेको धाप-ड्याम निर्माणका लागि सो क्षेत्र तथा पहुँच मार्गको वन क्षेत्रमा रहेको २७९४ वटा विभिन्न प्रजातिका रुखविरुवाहरु कटान कार्यको लागि बागमती सुधार आयोजनाले धाप ड्याम आयोजनाको स्वीकृत वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदनमा उल्लेख भएका

पहिलेको धाप क्षेत्र

हालको निर्माणाधीन धाप क्षेत्र

विरुवाको संख्या बराबर निकुञ्ज र मध्यवर्ती क्षेत्रभित्र रोपण गरी हुर्काउनका लागि नागार्जुन क्षेत्रमा नर्सरी स्थापना भई करिब ७५,००० (पचहत्तर हजार) विरुवा उत्पादन कार्य भईरहेको छ। साथै आयोजनाबाट आ.व. २०७७/०७८ मा नर्सरी उत्पादन सम्बन्धी ४०,००० (चालिस हजार) विरुवा उत्पादन भएको तथा सो को लागि ट्रान्सप्लान्ट नर्सरी वेड, तारजाली तथा सिमाना पर्खाल, चौतारा आदि निर्माण तथा मर्मत भएको थियो।

तालिका-१५: आ.व. २०७७/०७८ मा भएको विरुवा उत्पादन सम्बन्धी विवरण :

सि. नं.	प्रजाती	कुल उत्पादन	विरुवा मरेको संख्या	हालको मौजाद	कैफियत
१	अम्वा	२६०००	३९००	२२१००	
२	अमला	१८५०	२७८	१५७३	
३	धुपी	२१५०	३२३	१८२८	
४	पैयु	१०००	१५०	८५०	
५	गुलमहर	१५०	२३	१२८	
६	श्रीखण्ड	६५०	९८	५५३	
७	हर्रो	४०५०	६०८	३४४३	
८	खमारी	२५०	३८	२१३	
९	कपुर	३५०	५३	२९८	
१०	कल्की	३०००	४५०	२५५०	
११	जाई	१५०	२३	१२८	
१२	गुलाफ	४००	६०	३४०	
जम्मा		४००००	६०००	३४०००	

तालिका-१६: आ.व. २०७६/०७७ मा भएको विरुवा उत्पादन तथा वृक्षारोपण सम्बन्धी विवरण :

सि.न.	प्रजाती	कुल उत्पादन	विरुवा मरेको संख्या	वृक्षारोपण गरिएको संख्या	मौजाद	कैफियत
१	पारीजात	२४४४	४८९	७५५	१२००	२ वर्ष उमेरको विरुवा वृक्षारोपण गरिएको
२	चिलाउने	९६३	१९३	१७०	६००	
३	लप्सी	९५२५	१९०५	१६२०	६०००	
४	तेजपात	४४६९	८९४	९५५	२६२०	
५	ईपिल ईपिल	४८०१३	९६०३	१४१०	३७०००	
६	टाँकी	१३७५	२७५	५७०	५३०	
७	कोईरालो	८६३	१७३	६३०	६०	
८	पैयु	४५३८	९०८	३०	३६००	
९	वकाईनो	२८१३	५६३	२१०	२०४०	
जम्मा		७५०००	१५०००	६३५०	५३६५०	

नोट: आ.व. २०७७/७८ को ३४ हजार र आ.व. २०७६/७७ को ५३६५० गरी जम्मा मौजाद विरुवा संख्या ८७६५० ।

सुनौलो कालिज पालन केन्द्र, रानीवन

नागार्जुन वन क्षेत्रको रानीवनमा सुनौलो कालिज पालन गर्दै आएकोमा नागार्जुन वन क्षेत्र शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्जमा गाभिएपछि यस निकुञ्ज कार्यालयद्वारा व्यवस्थापन हुदै आएको छ । सुनौलो कालिज बूढो भएको, भाले कालिजको तुलनामा पोथि कालिजको संख्या कम भएको तथा प्राकृतिक तवरले नयाँ कालिज उत्पादन नभएको परिवेशमा आ.व. २०७६/०७७ मा सुनौलो कालिजको कृत्रिम प्रक्रियाद्वारा प्रजनन गरी

१३ वटा चल्ला/वच्चा उत्पादन गरिएकोमा हाल ४ वटा भाले तथा २ वटा पोथी गरी जम्मा ६ वटा बाचेका छन् । यस आ.व. २०७७/०७८ मा समेत कृत्रिम प्रक्रियाद्वारा कालिज उत्पादन गरिएको तर १ वटा मात्र सफल उत्पादन भएको छ । हाल पालन केन्द्रमा १ वटा सिल्भर कालिज, ५ वटा भाले, ३ वटा पोथी तथा ६ वटा वच्चा गरी १५ वटा गोल्डेन कालिज गरी कुल १६ वटा सुनौलो कालिजहरु रहेका छन् ।

तालिका-१७: सुनौलो कालिजको विवरण

सि.न.	विवरण	२०७६।०७७ भन्दा अगाडी	२०७६।०७७ मा उत्पादन	२०७७।०७८ मा उत्पादन	२०७७।०७८ को विवरण (हाल)
१	सिल्भर कालिज	१	०	०	१
२	गोल्डेन कालिज (भाले)	८	०	०	५
३	गोल्डेन कालिज (पोथी)	३	०	०	३
४	गोल्डेन कालिज (बच्चा/नछुटिएको)	०	१३	१	७ (६ र १)
जम्मा		१२	१३	१	१६

मृग अनुसन्धान केन्द्र, गोदावरी

नेपाल सरकारको मिति २०४८ साल मंसिर १६ गतेको निर्णयानुसार नेपाल सरकार र University of Sydney/Department of Animal Health को संयुक्त प्रयासमा वि.स. २०४९ माघमा ललितपुर जिल्लाको गोदावरीमा १० हेक्टर क्षेत्रफलमा मृग अनुसन्धान केन्द्रको स्थापना भई २०५० साल पौष देखि अनुसन्धान कार्य थालनी भएको तथा पछि विविध समस्याको कारण उक्त केन्द्रमा अनुसन्धान कार्य बन्द भएकाले सो स्थानमा रतुवा मृग तथा चित्तलहरु पालन गर्ने कार्य मात्र भएको थियो । राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागको वार्षिक कार्यक्रम अन्तर्गत आ.व. २०७२।०७३ मा सो स्थानमा रहेका २९ वटा चित्तल मृगलाई मिति २०७२।१२।०५ र ११

गते तत्कालिन पर्सा वन्यजन्तु आरक्ष (हाल पर्सा राष्ट्रिय निकुञ्ज) मा र २०७२ वैशाखमा वन्यजन्तु सप्ताहको उपलक्ष्यमा ५ वटा रतुवा मृगलाई यस निकुञ्जको पानीमुहान क्षेत्रमा स्थानान्तरण गरिएको थियो ।

यस निकुञ्ज कार्यालय अर्न्तगत कर्मचारी खटी सो केन्द्रमा संरक्षण तथा सुरक्षाको व्यवस्था हुदै आईरहेकोमा हाल मृग अनुसन्धान केन्द्र जिर्ण तथा प्रयोग विहिन जस्तै भएकाले सो स्थानलाई राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग मार्फत उद्धार केन्द्रको रुपमा परिणत गरी काठमाडौं उपत्यकामा हुने मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व वाट प्रभावित तथा टुहुरा वन्यजन्तुको संरक्षण तथा व्यवस्थापनको लागि प्रयोग गर्न सकिने देखिन्छ ।

Hoary-throated Barwing
© Manshant Ghimire

White-capped Water-redstart
© Sherpa French Pemba

४.१ परिचय :

शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा यसको मध्यवर्ती क्षेत्रले नेपालको संरक्षित क्षेत्र प्रणालीमा मध्य पहाडी भूभागको पारिस्थिकीय प्रणालीको प्रतिनिधित्व गरेको छ । निकुञ्ज र मध्यवर्ती क्षेत्रको जैविक विविधताको संरक्षण र व्यवस्थापनमा स्थानीय बासिन्दाको सक्रिय सहभागिता हासिल गर्न निकुञ्जसँग सिमाना जोडिएका काठमाडौं जिल्लाको शंखरापुर, कागेश्वरी मनहरा, गोकर्णेश्वर, बुढानिलकण्ठ, टोखा तारकेश्वर र नागार्जुन नगरपालिका गरी ७ वटा नगरपालिका, धादिगं जिल्लाको धुनिवेशी नगरपालिका १ वटा, सिन्धुपाल्चोक जिल्लाको मेलम्ची नगरपालिका १ वटा नगरपालिका गरी कुल ९ वटा नगरपालिका र नुवाकोट जिल्लाको शिवपुरी गाउँपालिका र ककनी गाउँपालिका गरी २ वटा गाउँपालिका गरी कुल ११ स्थानिय तहमा मध्यवर्ती क्षेत्र भित्र समावेश गरिएको छ । नेपाल सरकार मन्त्रपरिषदले २०७२ फागुन १५ गते कुल क्षेत्रफल ११८.६१ वर्ग कि.मी. क्षेत्र समावेश मध्यवर्ती क्षेत्रको घोषणा गरेको थियो (मध्यवर्ती क्षेत्र घोषणाको राजपत्र, अनुसुचि- २) । मध्यवर्ती क्षेत्रभित्र वन तथा बूट्याँनले ढाकेको क्षेत्रफल २७.१७४ वर्ग कि.मी. (२३.२८५), खेतीयोग्य जमिनले ८६.८९३ वर्ग कि.मी. (७४.४७५) र अन्य प्रयोजनमा भू-उपयोग भएको जमिन २.६१६ वर्ग कि.मी. (२.२४५) रहेको छ ।

त्यसैगरी जिल्ला वन कार्यालय काठमाडौं, नुवाकोट, सिन्धुपाल्चोक र धादिङबाट प्राप्त अभिलेख अनुसार मध्यवर्ती क्षेत्रभित्र दर्ता गरेका १३२१।७१ हेक्टर क्षेत्रफल भएका ७६ वटा सामुदायिक वन (घरधुरी ५०४६), १०० हेक्टर क्षेत्रफल भएको एक वटा कबुलियती वन र ३७ रोपनी क्षेत्रफल भएको एक वटा धार्मिक वनको रूपमा संरक्षण, सदुपयोग र व्यवस्थापन गरिदै आएको छ । मध्यवर्ती क्षेत्रका मुख्य मुख्य कार्यक्रमहरू संरक्षण, मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व न्यूनीकरण र राहत वितरण, सामुदायिक

विकास, पर्यापर्यटन, आयआर्जन तथा सीप विकास र संरक्षण शिक्षा संचालन, आदि हुन् ।

४.२ मध्यवर्ती क्षेत्र स्थापनाको उद्देश्य :

- मध्यवर्ती क्षेत्रमा सामुदायिक वनको विकास र संरक्षण गरी मध्यवर्ती क्षेत्रका बासिन्दालाई आवश्यक पर्ने वन पैदावारहरू उपलब्ध गराउने
- जैविक विविधतामा संरक्षण तथा मध्यवर्ती क्षेत्रका प्राकृतिक स्रोत व्यवस्थापन स्थानीय समुदायलाई संलग्न गराउने ।
- निकुञ्जले आमदानी गरेको राजश्वको ३० देखि ५० प्रतिशत रकमबाट मध्यवर्ती क्षेत्रमा संरक्षण, सामुदायिक विकास, मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व न्यूनीकरण, आयआर्जन, सिप विकास र संरक्षण चेतना अभिवृद्धि सम्बन्धि कार्यक्रम संचालन गर्ने र संरक्षण शिक्षा मार्फत चेतना अभिवृद्धि गर्ने

चुनौती

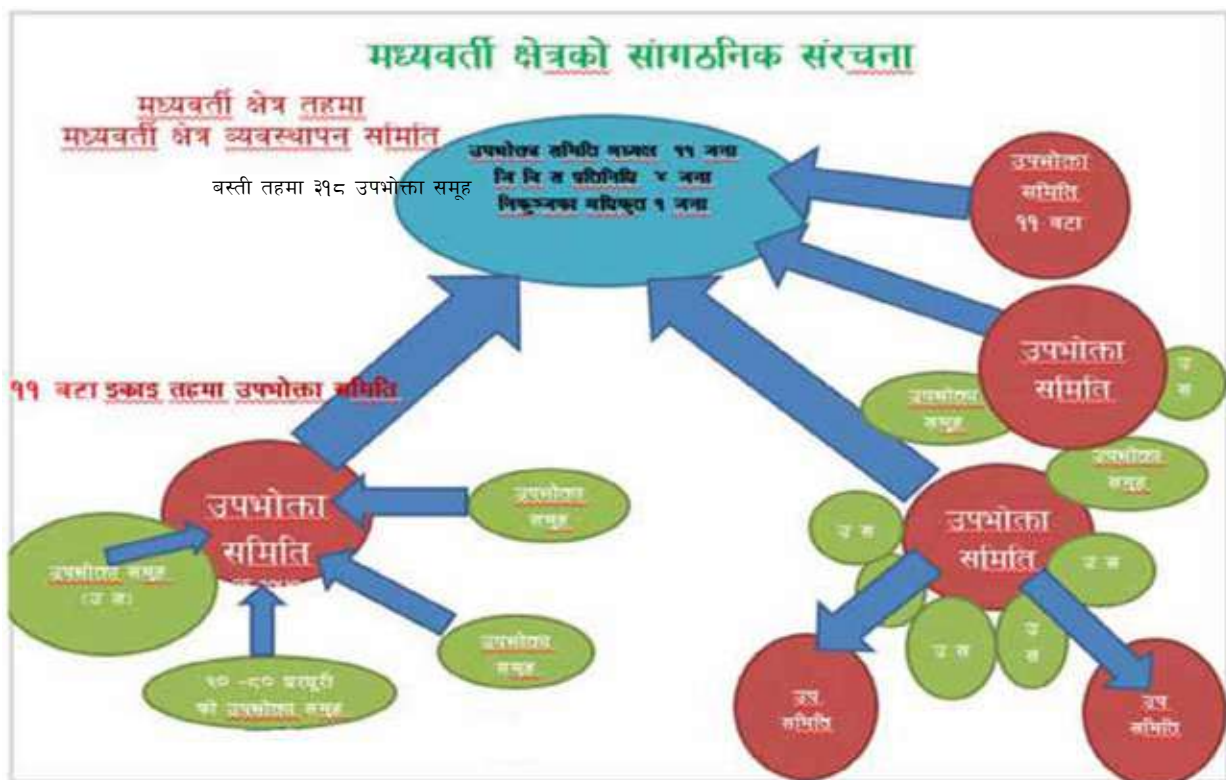
- यो निकुञ्ज शिवपुरी र नागार्जुन गरि दुई छुट्टा छुट्टै खण्डमा विभाजित छ । सानो क्षेत्र र खण्डीकृत वासस्थानमा वन्यजन्तुको दीर्घकालीन संरक्षण गर्न कठिन छ ।
- निकुञ्जलाई चारैतर्फबाट घना मानव बस्तीले घेरेको छ । वन्यजन्तु विचरण गर्ने जैविक मार्गहरूको अभाव रहेको छ । त्यसैले वन्यजन्तुहरू विच Gene Flow हुन नसकी भविष्यमा जीवजन्तु लोप हुदै जाने प्रवल संभावना रहेको छ ।
- निकुञ्जको सिमाना बाहिर नगन्य वन क्षेत्र रहेको छ । जमिनको गैर कृषि कार्यमा भू उपयोग हुने क्रम बढ्दो छ । वन्यजन्तुले वालीनाली तथा पशुघनलाई पुर्याएको क्षति बापत राहत उपलब्ध गराउन

सकिएको छैन यसबाट मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व भइ प्रतिशोधको भावनाले जिवजन्तु मार्ने घटना बढ्ने देखिन्छ ।

- मानव वन्यजन्तु विचको द्वन्द्व
- जलस्रोतको जथाभावी प्रयोग तथा जल प्रदुषण
- बढ्दो वन डढेलो
- विगत देखि नै निकुञ्जको वन क्षेत्र अन्य प्रयोजनको लागि प्रयोग भइ रहेको र सोको बढ्दो माग निजि, पर्ती, एलानी, सार्वजनिक जग्गामा जग्गा खार्ने, Plotting गरी वातावरणमा उल्लेखनिय असर तथा जैविक विविधतामा पर्न सक्ने जस्ता कार्यको बढ्दो माग

४.३ मध्यवर्ती क्षेत्रको संरचना/स्वरूप :

मध्यवर्ती क्षेत्रमा विविध कार्यक्रम संचालन गर्न तथा संस्थागत विकाश गर्नको लागि विद्यमान नियमअनुसार मध्यवर्ती क्षेत्र उपभोक्ता समूह, मध्यवर्ती क्षेत्र उपभोक्ता समिति र मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समिति गरी जम्मा तिन तहको संगठनिक संरचना रहेको छ ।

४.४ मध्यवर्ती क्षेत्रमा गठित उपभोक्ता समिति, समूहहरुको विवरण :

यस निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रको घोषणा भए पश्चात् शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन निर्देशिका, २०७३ बमोजिम ११ वटा उपभोक्ता समितिहरु गठन भई मिति २०७३।१।४ मा मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समिति गठन भएको थियो । यस निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रमा गठित उपभोक्ता समिति अन्तर्गत ३९८ वटा उपभोक्ता समूह रहेको छ भने कुल १३०५२ घरधुरी आवद्ध रहेको छ ।

तालिका-१८: उपभोक्ता समिति र समूहहरुको विवरण :

उपभोक्ता समिति	समिति अन्तर्गत उपभोक्ता समूह संख्या	कुल घरधुरी संख्या	महिला	पुरुष	कुल जनसंख्या
सिन्धु शिवपुरी	२०	८७७	२२२१	२३२४	४५४५
मणिचुड कागेश्वरी	३६	१४९६	३४५२	३३४३	६७९५
सुन्दरीजल शिवपुरी	४६	१४६२	२३९९	२४७०	४८६९
विष्णु चपली	१७	११२६	२७५५	२७५८	५५१३
बौडेश्वर महादेव	३५	१३७१	३२०५	३८६४	६५६९
गोलढुगां जीतपुरफेदी	४३	१४६०	३३४३	३५१७	६८६०
ईचगुं नारायण	३३	११२८	२३५०	२३८७	४७३७
रामकोट, भिमढुगां, छत्रेदेउराली	१८	७८०	१५७९	१७५१	३३३०
ककनी ओखरपौवा	२७	१०५२	२१६८	२१०५	४२७३
गुर्जे भन्ज्यागं	२५	११३५	२८०३	२९२३	५७२६
चिसापानी शिवपुरी	१८	११६५	२७७३	२९०७	५६८०
जम्मा :	३१८	१३०५२	२९०४८	३०३४९	५८९१७

श्रोत : शि.ना.रा.नि. २०७२

४.५ मध्यवर्ती क्षेत्रमा सामुदायिक वन आधारित वन व्यवस्थापनको विवरण :

मध्यवर्ती क्षेत्रभित्र ७६ वटा सामुदायिक वन, ३ वटा कबुलियती वन र १ वटा धार्मिक वनको समुदाय वाट व्यवस्थापन हुँदै आएको छ। दैनिक रुपमा आवश्यक पर्ने घाँस, दाउरा लगायतका दैनिक उपभोग्य वस्तुहरु सामुदायिक वन क्षेत्रवाट आपूर्ति हुँदा निकुञ्जको वन क्षेत्रवाट वन पैदावार चोरी निकाशी कम भएको छ। मध्यवर्ती क्षेत्रमा दर्ता भएका निजी वनको संख्या सुन्य भएको हुँदा यसको प्रवर्धन गरी मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन गर्नु पर्ने देखिन्छ। (मध्यवर्ती क्षेत्रमा पर्ने सामुदायिक वन, धार्मिक वन र कबुलियती वनको विवरण -अनुसुचि ६)

तालिका-१९: मध्यवर्ती क्षेत्रमा रहेका वनहरुको विवरण :

सि.नं	वनको प्रकार	संख्या	क्षेत्रफल (हेक्टर)	घरधुरी संख्या	जनसंख्या	कैफियत
१	सामुदायिक वन	७६	१२१९।७८	५०४६	२६४४६	
२	कबुलियती वन	३	१००।०७६	०	०	
३	धार्मिक वन	१	१।८५	०	०	
४	निजी वन	०	०	०	०	
	जम्मा	८०	१३२१।७१	५०४६	२६४४६	

४.६ आ.व. २०७७/७८ मा मध्यवर्ती क्षेत्रमा सञ्चालित कार्यक्रमहरुको प्रगति प्रतिवेदन :

४.६.१ संरक्षण कार्यक्रम (१५ प्रतिशत) :

पानीमुहान तथा नदी संरक्षण / सरसफाई :

शिवपुरी नागार्जुन मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समिति तथा ११ वटा उपभोक्ता समितिहरु गरी जम्मा १२ स्थानमा यस निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्रमा रहेको पानीमुहानको श्रोतहरु सरसफाई गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ । स्थानियहरुलाई जागरुक तथा क्रियासिल गर्न यस्ता खालको कार्यहरु नियमित हुनु आवश्यक रहेको देखिन्छ ।

सामुदायिक वन व्यवस्थापन तालिम :

यस निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रमा रहेका ११ वटा उपभोक्ता समितिहरुमा मध्यवर्ती सामुदायिक वन व्यवस्थापन सम्बन्धि तालिम संचालन गरिएको थियो । विज्ञहरु मार्फत प्रशिक्षण गराइएको कार्यक्रममा वन व्यवस्थापन पद्धति तथा यसको महत्व बारे जानकारी गराइएको थियो । यस्ता प्रकारको कार्य मार्फत स्थानियहरुको शिप, ज्ञान तथा दक्षतामा वृद्धि हुने यस कार्यालयले अपेक्षा लिएको थियो ।

वन डढेलो नियन्त्रण सम्बन्धि तालिम तथा उपकरण खरिद :

यस निकुञ्ज क्षेत्रको दक्षिणी क्षेत्र अन्य क्षेत्रको तुलनामा बढि सुख्खा भएकाले वन डढेलोको घटनाहरु बढी हुने गरेका छन् । यसै परिवेशलाई मध्यनजर गर्दै स्थानिय जनताहरुलाई जागरुक गर्न तथा वन डढेलो नियन्त्रण गर्न आवश्यक उपकरण खरिद गर्ने कार्य मध्यवर्ती

उपभोक्ता समिति मार्फत हुँदा प्रभावकारी हुने आधारमा मध्यवर्ती क्षेत्रको ११ वटा उपभोक्ता समितिमा डढेलो नियन्त्रण व्यवस्थापन सम्बन्धि जनचेतना कार्यक्रम ११ पटक संचालन गरिएको थियो । स्थानीय जनता, समितिका पदाधिकारी र निकुञ्ज कर्मचारीको उपस्थितिमा वन डढेलो व्यवस्थापन शिक्षाको तालिम संचालन गरिएको थियो भने समिति अन्तर्गतका समुहहरुमा डढेलो नियन्त्रण औजार वितरण गरिएको थियो । यसको मुख्य उद्देश्य भनेको डढेलो नियन्त्रण सम्बन्धि जनचेतना फैलाउने, डढेलो नियन्त्रण गर्न सक्ने क्षमता अभिवृद्धि गरेर निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्रमा आगलागी हुन नदीनु रहेको थियो ।

वैकल्पिक खेति प्रवर्धन :

वढ्दो मानव वन्यजन्तु द्वन्दलाई मध्यनजर गर्दै यस निकुञ्ज कार्यालय तथा व्यवस्थापन समिति मार्फत सिन्धु शिवपुरी मध्यवर्ती क्षेत्र उपभोक्ता समितिलाई ३०० थान, विष्णु चपली मध्यवर्ती क्षेत्र उपभोक्ता समितिलाई ३००, ईचहु नारायण मध्यवर्ती क्षेत्र उपभोक्ता समितिका वासिन्दालाई ३०० तथा निकुञ्ज क्षेत्रमा ६५ थान कागतीको विरुवारु उपलब्ध गराई वृक्षारोपण कार्य गरिएको थियो । मानव वन्यजन्तु द्वन्द न्युनिकरण गर्न परम्परागत खेतिलाई क्रमश आधुनिक तथा वैकल्पिक खेतिलाई वढ्वा दिदै आर्य आर्जनका कार्यहरु संचालन गर्नु पर्ने देखिन्छ ।

४.६.२ सामुदायिक विकास कार्यक्रम (१५ प्रतिशत) :

उपभोक्ता समिति भवन निर्माण :

यस आ.व. २०७७/२०७८ मा रामकोट भिमढुगां छत्रेदेउराली उपभोक्ता समित र गुर्जे भञ्ज्यागं उपभोक्ता समितिमा ३ कोठाको २ वटा भवन निर्माण कार्य सम्पन्न भएको थियो । भवन निर्माण कार्य पश्चात् समितिको

दैनिक प्रशासनिक लगायतका कार्यहरू गर्न सहज भएको छ । ११ वटा उपभोक्ता समितिहरूमध्ये यो आ.व. सम्म ७ वटा समितिको कार्यालय भवन निर्माण सम्पन्न भई आफ्नै कार्यालय भवन मार्फत सेवा प्रदान दिईरहेका छन भने अब सिन्धु शिवपुरी, सुन्दरीजल शिवपुरी, विष्णु चपलि र गोलढुगां जितपुर उपभोक्ता समिति गरी ४ वटा समितिको कार्यालय भवन निर्माण कार्य गर्न बाँकी रहेको छ ।

४.७.३ संरक्षण शिक्षा कार्यक्रम (१० प्रतिशत) :

संरक्षण सम्बन्धि दिवस समारोह कार्यक्रम :

यस आ.व. २०७६/७७ मा विश्व वातावरण दिवस, विश्व सिमसार दिवस, वन्यजन्तु सप्ताह दिवस आदी दिवसहरू विभिन्न कार्यक्रम संचालन गरि मानिएको थियो । यसै गरि २०७८ साल वैशाख १ - ७ सम्म २६ औं वन्यजन्तु सप्ताहको अवसरमा निकुञ्ज कार्यालय परिसर सरसफाई, सुन्दरीजल क्षेत्र तथा नागिगुम्वा क्षेत्रमा फोहोर सरसफाई कार्यक्रम गरिएको थियो ।

मध्यवर्ती क्षेत्रमा वन्यजन्तु द्वन्द्व सम्बन्धि अनुसन्धान अनुदान

बढ्दो मानव वन्यजन्तु द्वन्द्वको यस निकुञ्जमा परेको प्रभाव तथा राहत वितरणको प्रभावकारीता सम्बन्धि अध्ययन तथा अनुसन्धान गर्नु पर्ने अवस्थालाई मध्यनजर गर्दै यस आ.व.मा अनुसन्धान कार्य गर्न यस कार्यालयका रे. श्री दिपक कुमार चन्दलाई अनुदान रु ५०,००० हजार रकम प्रदान गरिएको थियो । अध्ययन मार्फत यस निकुञ्ज कार्यालयले मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व न्युनिकरणमा थप गर्नु पर्ने कार्यहरूको वारेमा समावेश गरी प्रतिवेदन तयार पारिएको थियो ।

स्थानीय तहका वडा समितिसंग समन्वय बैठक / ईको क्लव संचालन कार्यक्रम

यस मध्यवर्ती क्षेत्र अन्तर्गतका ७ वटा उपभोक्ता समितिको कार्यक्षेत्रमा समन्वय बैठक कार्यक्रम सम्पन्न भएको थियो भने ४ वटा उपभोक्ता समितिले स्थानिय विद्यालयमा गठित ईकोक्लवहरूमा कार्यक्रम सम्पन्न भएको थियो । यस बैठकमा नेपाली सेनाका पदाधिकारीहरू, वडा समितिका प्रतिनिधिहरू, राष्ट्रिय निकुञ्जका कर्मचारी तथा उपभोक्ता समूहका उपभोक्ताहरूको उपस्थितिमा मध्यवर्ती क्षेत्रमा भइरहेको प्रति जग्गा संरक्षण बारे, निकुञ्ज आतिक्रमण रोक्ने सम्बन्धमा, मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व न्युनिकरण सम्बन्धमा र खानेपानी उपयोग गरे वापत शुल्क लाग्ने सम्बन्धमा विभिन्न प्रस्तावनामा छलफल गरि उक्त अन्तरकृया कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको थियो । समन्वय बैठक मार्फत मध्यवर्ती क्षेत्रमा आर्थिक सामाजिक विकास गर्न सहजिकरण गर्ने निर्णय भएको तथा स्थानिय सरोकारवालाहरूबाट मध्यवर्ती संरक्षण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी स्पष्ट धारण राख्ने र मध्यवर्ती क्षेत्रमा हुने मुख्य कार्यको विषयमा स्पष्ट बनाउने कार्य गरी मध्यवर्ती क्षेत्र कार्यक्रमलाई सहयोग गर्ने प्रतिवद्धता समेत प्राप्त भएको थियो ।

४ उपभोक्ता समिति अन्तर्गतका गठित संरक्षण क्लवलाई सहयोग गरिएको थियो । त्यसैगरि ईकोक्लव मार्फत विद्यार्थीहरूमा जैविक विविधता संरक्षण सम्बन्धी जन चेतना तथा कक्षा संचालन गर्ने कार्य सम्पन्न भएको थियो । वातावरण संरक्षणमा विद्यार्थीको भूमिका एवं निकुञ्ज, मध्यवर्ती क्षेत्र वारेमा जानकारी दिनु भएपछि विद्यार्थीमा वातावरण संरक्षण र जगेर्ना एवं सदुपयोग सम्बन्धि चेतना र संदेश अभिवृद्धि भएको पाईएको छ । उपभोक्ता समिति

अन्तर्गतका विद्यालयका प्रधानाध्यापकहरु संग निकुञ्ज संरक्षण सम्बन्धि अन्तक्रिया कार्यक्रम पनि सम्पन्न गरिएको थियो ।

४.६.४ मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व न्यूनीकरण तथा राहत विवरण :

निकुञ्ज संरक्षणको मजबुत सुरक्षा प्रबन्धका कारण वन्यजन्तुको संख्या बढेको छ । स्थानीय बासिन्दाहरुको संरक्षणमा सक्रिय सहभागिता र निकुञ्ज र जनताबीचको

अन्तरसम्बन्ध कायम गर्ने प्रकृत्यामा मानव-वन्यजन्तु द्वन्द्व सबैभन्दा ठूलो चुनौती बनेको छ । द्वन्द्व न्यूनीकरणका लागि निकुञ्ज व्यवस्थापनले विभिन्न उपायहरु अवलम्बन गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको छ । तथापी मानवीय क्षति, घरपालुवा पशु चौपायाको नोक्सानी र बालीनालीको क्षति द्वन्द्वका मुख्य कारण हुन् । अर्कोतर्फ स्थानीय समुदायकाबाट पनि वन्यजन्तुमा प्रभाव परि नै रहेको छ । स्थानीय समुदायबाट प्राकृतिक स्रोतको उपयोग, चरिचरण, वन डहेलो, कटानीफडानी, वन्यजन्तुको चोरी शिकार, प्रतिशोधात्मक हत्या, अनधिकृत प्रवेश, अतिक्रमण, बासस्थान विनाश, सडक लगायतका भौतिक पूर्वाधार निर्माण आदि रहेका छन् ।

मकै, कोदो, पिडालु, आलु लगायतका कन्दमुलहरु सबैभन्दा बढी क्षति पुऱ्याउने जनावरमध्ये जंगली

बँदेल अग्रिणिस्थानमा आउँछ । त्यसैगरी चराहरु, बाँदर र दुम्स पनि बालीनाली नोक्सानी पुऱ्याउने संवेदनशिल जनावरभित्र पर्दछन् । बालीनाली नोक्सानी पुऱ्याएका कारण धेरै कृषकहरुले आफ्नो खेतीवारी बाभै राख्नु निकै गम्भिर समस्याको रूपमा रहेको छ भने निकुञ्जको सीमानामा निर्माण गरिएको पर्खाल अधिकांश ठाउँमा ध्वस्त हुनु यस्को अर्को समस्या हो । मानव-वन्यजन्तु द्वन्द्व न्यूनीकरणका लागि दिगो र दिर्घकालिन समाधानका उपायहरुको खोजी गर्नु आवश्यक रहेको छ । बैकल्पिक बालीनाली लगाउने ज्ञान तथा सिप सिकाउने र स्थायी र सुरक्षित वारवन्देज लगाएर क्षति हुनै नदीने उपचारात्मक प्रकृत्या अवलम्बन गर्न सहयोग पुऱ्याउनु प्राथमिक उपाय हो । त्यसैगरी पशु तथा बालीनालीको विमाको प्रावधान गर्ने तथा क्षति भएमा तुरुन्तै राहत वितरण गर्ने प्रणाली विकास हुन सकेमा निकुञ्ज र जनताबीचको अन्तरसम्बन्ध सुमधुर बनाउन सकिन्छ । यसका लागि शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन निर्देशिका, २०७३ मा भएको व्यवस्था बमोजिम मध्यवर्ती क्षेत्रमा प्राप्त हुने बजेटको २५ प्रतिशत रकम मानव-वन्यजन्तु द्वन्द्व न्यूनीकरण र राहत वितरणमा खर्च गर्न सकिने प्रावधान यसको ज्वलन्त उदाहरण हो ।

राहत वितरण :

यस निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रमा मानव वन्यजन्तु विचको द्वन्द्व प्रमुख चुनौतीको रूपमा रहेको छ । चितुवा, बाँदर, बँदेल, दुम्सी, स्याल, लगायतका वन्यजन्तुहरुबाट बालीनालीको हानिनोक्सानी, पशुधनको क्षति र मानविय क्षति हुने गर्दछ । खास गरेर चितुवाबाट पशुधन र मानविय क्षति, बाँदर र बँदेलबाट बालीनालीको क्षति

अत्याधिक नै रहेको छ। यस वर्ष मकै, धान, कोदो, आलु, तरुल, पिँडालु, स्कुस, लसुन, प्याज, आदि, तरकारीवाली लगायतका अन्नवाली हानिनोक्सानी भई १९१९ जना र बाखा, खसी/बोका, गाई, पाडो, कुखुरा, घोडा, आदि लगायतका पशुधन क्षति भई ११४ जना स्थानिय मध्यवर्ती क्षेत्रका वासिन्दाहरु पिडित भएका छन। मध्यवर्ती क्षेत्रमा सर्पले टोकी १ जना सामान्य घाईते तथा १ जना सख्त घाईते गरी जम्मा २ जना घाईते भएका छन। बालीनाली

नोक्सानी, पशुधन क्षति र मानविय क्षति गरी यस आर्थिक वर्षमा राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागबाट प्राप्त रकम मध्ये यस कार्यालय वाट रु. १,३२,३३,४५०।- र डिभिजन वन कार्यालय मार्फत रु. ३१,२२,९५५।- गरी रु. १,६३,५६,४०५।- साथै मध्यवर्ती क्षेत्रको मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व न्यूनीकरण तथा राहत वितरण शिर्षकबाट रु. १०,४३,०००।- गरी कुल रकम रु. १,७३,९९,४०५।- राहत वापत वितरण गरिएको छ।

तालिका-२०: निकुञ्ज कार्यालय मार्फत वितरण गरिएको रातको विवरण

सि.नं.	विवरण	मानवीय क्षति		पशुधन र अन्नवालीको क्षति		जम्मा पिडित संख्या	जम्मा वितरण गरिएको रकम
		मृत्यु	घाईते	पशुधन	अन्नवाली		
१	डि.व.का. काभ्रे	०	५	३८	९०	१३३	१४४६६६७
२	डि.व.का. काठमाडौं	०	०	१	२	३	४००००
३	डि.व.का. सिन्धुपाल्चोक	०	०	१०	०	१०	२५००००
४	डि.व.का. भक्तपुर	०	०	४	१३८	१४२	१३८६२८८
५	डि.व.का. ललितपुर	०	०	०	०	०	०
६	शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज	०	२	११४	१९१९	२०३५	१४२७६४५०
	जम्मा	०	७	१६७	२१४९	२३२३	१७३९९४०५

४.७.४.१ आ.व. २०७७/०७८ मा मध्यवर्ती क्षेत्रमा क्षति गर्ने वन्यजन्तु अनुसारको विवरण

यस निकुञ्ज अन्तर्गतको मध्यवर्ती क्षेत्रमा पाईने वन्यजन्तु मध्य सवै भन्दा वढी बँदेलले र सो पछि बाँदरले अन्न वाली क्षती गर्ने गरेको तथा पशुधन तर्फ चितुवा अगाडी रहेको छ। बँदेल तथा चितुवाले गरेको क्षतीको सम्बन्धमा राहत वितरण निर्देशिका २०६९ बमोजिम दिदै आएको तथा राहत वितरण निर्देशिका २०६९ वाहेकको सम्बन्धमा शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन निर्देशिका, २०७३ बमोजिम क्षतीको राहत वितरण हुँदै आईरहेको छ। आ.व. २०७७/०७८ मा राहत वितरण निर्देशिका २०६९ बमोजिम १११९ जना तथा शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन निर्देशिका, २०७३ बमोजिम ३१६ जना गरी कुल २०३५ जना मानव वन्यजन्तु द्वन्द्वको मारमा परेका थिए। सर्पले टोकी २ जना व्यक्ति घाईते भएका थिए र उनिहरुलाई शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन निर्देशिका, २०७३ बमोजिम राहत उपलब्ध गराइएको थियो।

तालिका-२१: मध्यवर्ती क्षेत्रमा भएको क्षेत्रीको विवरण

विवरण	राहत निर्देशिका २०६९ बमोजिम	शि.ना.रा.नि. मध्यवर्ती निर्देशिका २०७३ बमोजिम	जम्मा पिडित संख्या
अन्नवाली	१६११	३०८	१९१९
पशु	१०८	६	११४
मानवीय	०	२	२
जम्मा	१७१९	३१६	२०३५

तालिका-२२: मध्यवर्ती क्षेत्रमा भएको अन्नवालीको क्षेत्रीको विवरण

सि.नं.	नाम	ईकाई	परिमाण	पिडितको संख्या
१	मकै	मुरी	७५०४	१७७९
२	गहुँ	मुरी	७८	१८
३	धान	मुरी	७१	१६
४	कोदो	मुरी	२२७	५०
५	आलु	मुरी	६३	२३
६	भटमास	मुरी	२२	६
७	काक्रो	बोट	४२५०	१०
८	सिमि	बोट	२७००	६
९	सुन्तला / जुनार	बोट	१००	१
१०	फर्सीको मुन्टा	बोट	६००	२
११	स्कृश	भारी	१०	१
१२	तरुल, पिडालु	मुरी	५	४
१३	अलैची	के.जी.	१५	१
१४	लसुन, प्याज, बेसार	मुरी	१	२
	जम्मा			१९१९

तालिका-२३: पशुधन क्षतीको विवरण

सि. नं.	विवरण	क्षेत्रीको परिमाण	ईकाई	पिडित संख्या
१	वाखा	७१	वटा	५९
२	बोका खसी	४५	वटा	३६
३	गाई	७	वटा	६
४	कुखुरा	३२८	वटा	१०
५	गोरु	२	वटा	२
६	घोडा	१	वटा	१
जम्मा				११४

तालिका-२४: मध्यवर्ती क्षेत्रमा क्षती गर्ने वन्यजन्तु अनुसारको विवरण

सि. नं.	उपभोक्ता समितिको नाम	बँदेल	चितुवा	बाँदर	दुम्सी	सर्प	मृग	बन बिरालो	मलसाप्रो	स्याल	जरायो	जम्मा
१	सिन्धु शिवपुरी	३७९	९	५०	१	०	०	०	०	४	०	४४३
२	मानिचुड कागे श्वरी	१३५	६	०	०	०	०	०	०	०	०	१४१
३	सुन्दरीजल शिवपुरी	१४०	५	०	०	०	०	०	०	०	०	१४५
४	शिवपुरी चिसापानी	१३१	१४	५५	१०	०	०	१	१	०	०	२१२
५	बिष्णु चपली	६२	३	०	०	०	०	०	०	०	०	६५
६	बौडेश्वर महादेव	१५९	८	०	०	०	०	०	०	०	०	१६७
७	गुर्जे भन्ज्यांग	२१२	१४	६३	१३	०	०	०	०	०	०	३०२
८	ककनी ओखर पौवा	२१०	२०	०	०	०	०	०	०	०	०	२३०
९	जितपुर गोलढुंगा	१	११	७	२	१	०	०	०	०	१	८७
१०	इचंगु नारायण	७	०	०	०	१	०	०	०	०	०	८
११	रामकोट भिमढुंगा छत्रेदेउराली	१७४	१९	१८	१३	०	११	०	०	०	०	२३५
	जम्मा	१६१०	१०९	२५७	३९	२	११	१	१	४	१	२०३५

४.७.४.२ आ.व. २०७७/०७८ मा मध्यवर्ती क्षेत्रमा राहत वितरण निर्देशिका २०६९ बमोजिमको क्षतीको विवरण

यस आ.व. मा जम्मा १६११ जना किसानको परिवारका बँदेलले अन्नवाली तथा तरकारीमा क्षती गरेको थियो । मध्यवर्ती क्षेत्रमा सवैभन्दा वढी मकै १५०० किसानको ५८८३ मुरी क्षती गरेको थियो । राहत वितरण निर्देशिका, २०६९ बमोजिम राहत स्वरुप रु १,१९,७०,९५० ।- मात्र वितरण गरिएको थियो । साथै पशुधन क्षती चितुवाले खसि वाखा खाएको देखिन्छ र सो वापत रु १२,६२,५०० ।- मात्र गरी कुल जम्मा रु १,३२,३३,४५० ।- मात्र वितरण गरिएको थियो ।

तालिका-२५: पशुधन क्षतीको विवरण

सि.नं.	क्षतीको विवरण	परिमाण	ईकाई	क्षति गर्ने वन्यजन्तु	पिडित संख्या
१	कुखुरा	८	वटा	बन बिरालो	१
२	कुखुरा	७	वटा	मलसाप्रो	१
३	कुखुरा	१०९	वटा	स्याल	४
	जम्मा				६

तालिका-२६: अन्नवाली क्षतीको विवरण

सि. नं.	बालीनालीको नाम	परिमाण	ईकाई	क्षेती गर्ने	पिडित संख्या
१	मकै	१४५६	मुरी	बाँदर	२४५
२	भट्टमास	२१	मुरी		५
३	काक्रो	२००	बोट		१
४	गहुँ	११	मुरी		२
५	कोदो	१	मुरी		१
६	सुन्तला / जुनार	१००	बोट		१
७	फर्सीको मुन्टा	६००	बोट		२
८	मकै	१५५	मुरी	दुम्सी	३३
९	सिमि	२००	बोट		१
१०	काक्रो	२१५०	बोट		३
११	अलैची	१५	के.जी.		१
१२	भट्टमास	१	मुरी		१
१३	सिमि	२५००	बोट	रतुवा मृग	५
१४	काक्रो	१९००	बोट		६
१५	मकै	१०	मुरी	जरायो	१
जम्मा					३०८

४.७.५ पर्यापर्यटन, आयआर्जन र सिप विकासका कार्यक्रम :

उपभोक्ता समुहहरूलाई अनुदान सहयोग

एघार वटै मध्यवर्ती उपभोक्ता समितिमा पर्यापर्यटन, आयआर्जन तथा विकास कार्यक्रम संचालन लागि प्रत्येक उपभोक्ता समुहलाई अनुदान सहयोग उपलब्ध गराइएको थियो । मध्यवर्ती उपभोक्ता समिति अन्तर्गतका ३०० वटा उपभोक्ता समूहमा रु १,५०,००० ।- अनुदान दिईएको थियो । प्रत्येक उपभोक्ता समूह अन्तर्गतका

उपभोक्ताहरूलाई बचत तथा ऋणको मध्यमद्वारा आर्थिक सशक्तिकरणमा जोड दिने उदेश्य रहेको थियो । यस कार्यक्रमले बचत गर्ने बानीको विकास हुने, चेतना अभिवृद्धि हुनुको साथै ऋण परिचालन गरि स्वावलम्बी बन्ने अवस्था सृजना भएको छ ।

पासबुक, मासिक बचत खाता ऋण लगानी पुस्तिका छपाई :

यस मध्यवर्ती क्षेत्रमा रहेका ११ वटा उपभोक्ता समितिमा संचालित बचत तथा ऋणलाई थप व्यवस्थित तथा प्रवाहकारीको लागि आवश्यक पासबुक मासिक बचत खाता पुस्तिका छपाई गरिएको थियो । यसको लागि कुल बजेट ३३०००० ।- मात्र रहेको थियो ।

होमस्टे तालिम समुहस्तरमा /अवलोकन भ्रमण :

यस निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रमा पर्यापर्यटनको कार्य हुने गरेको भएतापनि व्यवस्थित होमस्टे (घरवास) कार्यक्रम मध्यवर्ती क्षेत्र स्थापना पश्चात् नै सरु भएको हो । यस मध्यवर्ती क्षेत्र अन्तर्गत रहेको होमस्टे संचालकहरूलाई

तथा मध्यवर्ती व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारीहरु रारा राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्र भ्रमण गर्ने कार्य भएको थियो । होमस्टे कार्यक्रम मार्फत पर्यटन विकास तथा उपभोक्ताहरुलाई आत्मानिर्भर बनाई जिबीकोपार्जनमा टेवा पुगोस, लोप हुन लागेको धर्म संस्कृतिलाई जगेर्ना गर्दै पर्यटनमा विकास गरि आफ्नो जीवनशैलीमा परिवर्तन पुगोस, वन्यजन्तु द्वन्द्व न्यूनीकरणको लागि पनि एक उपाय भएकोले जैविक विविधता, वन्यजन्तु संरक्षण प्रति सकारात्मक भावना जागोस भन्ने उदेश्यले यस आर्थिक वर्षमा कुल बजेट रु ३,१०,०००/- मात्र रहेको थियो ।

तालिका-२७: निकुञ्ज कार्यालयद्वारा सहयोग गरिएको घरवास (होमस्टे) हरुको विवरण

सि.न.	होमस्टेको नाम	ठेगाना	घरधुरी संख्या	जम्मा क्षमता (जना)	म.क्षे.उ.स
१	डाँडागाँउ होमस्टे	बूढानिलकण्ठ न.पा. ५, डाँडागाँउ, काठमाडौं	५	१०	विष्णु चपली
२	ठुलागाँउ आपचौर सामुदायिक होमस्टे ग्राम	तारकेश्वर न.पा. ३, ठुलागाँउ आपचौर, काठमाडौं	१३	२६	गोलढुंगा जितपुर
३	तारेभिर होमस्टे	गोकर्णेश्वर न.पा. ३, तारेभिर, काठमाडौं	५	१०	सुन्दरीजल शिवपुरी
४	भुले सामुदायिक होमस्टे	शंखरापुर न.पा. ४, भुले, काठमाडौं	५	१०	मणिचुड कागेश्वरी
५	भोटेचौर सामुदायिक होमस्टे ग्राम	मेलम्ची न.पा. २, जैसीगाँउ, सिन्धुपाल्चोक	५	६६	सिन्धु शिवपुरी
जम्मा			३३	६६	

४.७.६ प्रशासनिक खर्च (कर्मचारी तलब, कार्यालय संचालन) :

यस आ.व.मा प्रशासनिक खर्चको कुल बजेट रु १६,०५,००० (सोह्र लाख पाँच हजार मात्र) रहेको थियो । एघार वटै उपभोक्ता समितिमा कार्यरत कर्मचारीहरुलाई तलब तथा उपभोक्ता समितिको कार्यालयको लागि टेबल, कुर्ची, आदि जस्ता फर्निचरहरु तथा कार्यालयको कोठाभाडाको लागि कुल १४,७४,०० (चौध लाख चौहत्तर हजार) मात्र खर्च भएको थियो ।

बागद्वार

जामाचो

मणिचुड पोखरी

नारकेश्वर महादेव

राजश्व र पर्यटन

विशेष गरी छोटो पदयात्रा (हाईक), जलस्रोतको अवलोकन, चरा अवलोकन, साईकलिंग, अध्ययन अनुसन्धान लगायतका कार्यका लागि पर्यटकहरू निकुञ्ज भ्रमणका लागि आउने गर्दछन् । काठमाडौं उपत्यका देखि नजिक भएको हुँदा प्राय गरेर विदाको दिनमा नेपाली पर्यटक बढी सँख्यामा साथै संरक्षण शिक्षाको उद्देश्यले समेत निजी तथा सरकारी विद्यालयका विद्यार्थीहरू निकुञ्ज अवलोकन भ्रमणमा आउने गर्दछन् । राष्ट्रिय निकुञ्ज घुम्न आएका नेपाली र विदेशी पर्यटक, सवारी साधन प्रवेश, दण्ड जरिवाना, रक क्लार्ईम्बिंग लगायतका साहसिक गतिविधि र अन्य विविध शीर्षकहरू गरी रु १,४१,८४,२०१।७३ मात्र आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ मा राजश्व संकलन भएको थियो । यस वर्ष नेपाली पर्यटक ९४,७७८ जना, सार्क देशका पर्यटक ९७ जना र अन्य विदेशी पर्यटक ५४५ जना गरी जम्मा ९५,४२० जना पर्यटकहरूले निकुञ्जको भ्रमण गरेका थिए । कुल पर्यटक मध्ये नेपाली पर्यटक ९९।३३ %, सार्क देशका ०।१० % र अन्य देशका ०।५७ % पर्यटकले निकुञ्ज भ्रमण गरेको देखिन्छ । कोभिड १९ को कारण २०७७/०९।०९ देखि २०७८।०१।१५ गते सम्म मात्र पर्यटकहरूलाई निकुञ्ज प्रवेश अनुमति दिईएको थियो । त्यस अवधि भन्दा अगाडी तथा पछाडी पर्यटकहरूलाई

निकुञ्ज प्रवेश निषेध गरिएको कारण पर्यटकको संख्या र राजश्व घटेको छ ।

तालिका-२८: पर्यटकहरूको सक्षिप्त विवरण

पर्यटक विवरण	संख्या	प्रतिशत
नेपाली	९४७७८	९९.३३
अन्य मुलुक	५४५	०.५७
सार्क मुलुक	९७	०.१०
जम्मा	९५४२०	१००

पर्यटक विवरण

तालिका-२९: आ.व. २०७७/०७८ को पर्यटक आगमन

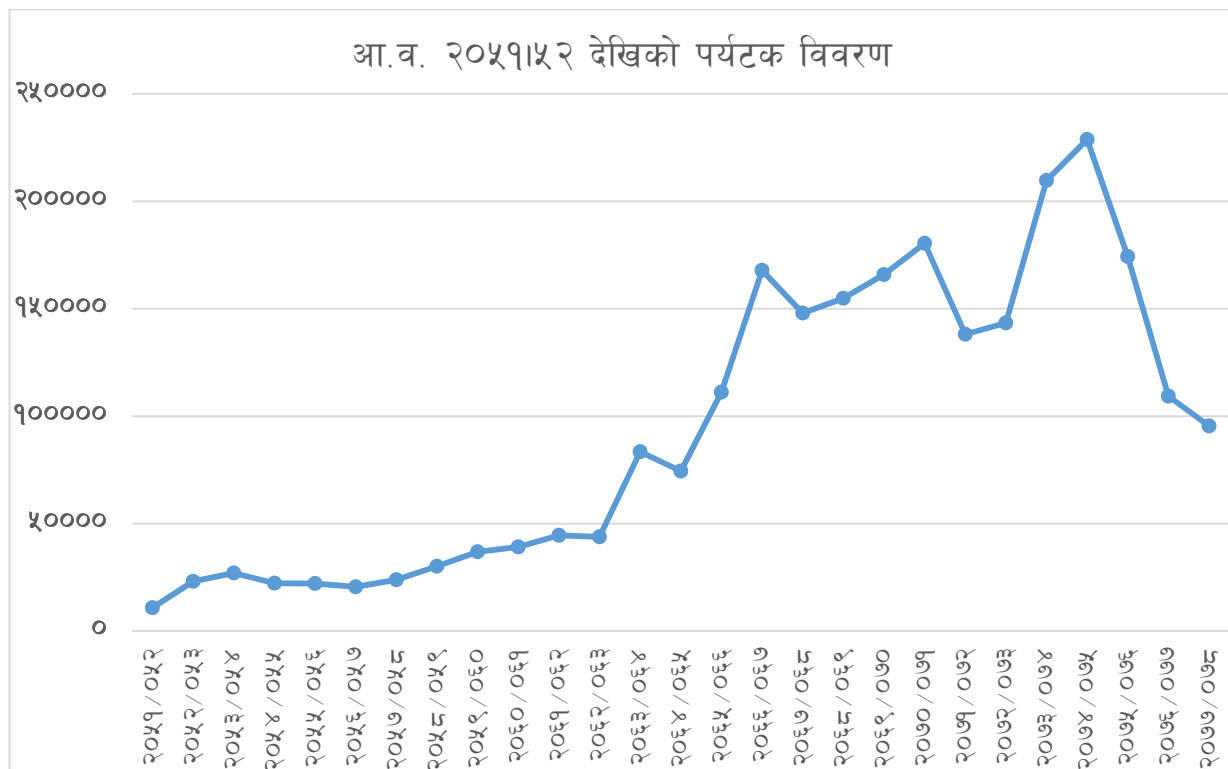
सि. नं.	महिना	इकाई	नेपाली			सार्क मुलुक			अन्य मुलुक			जम्मा		कुल जम्मा
			महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	
१	श्रावण	जना	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२	भाद्र	जना	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
३	आश्विन	जना	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
४	कार्तिक	जना	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
५	मार्ग	जना	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
६	पौष	जना	३३६४	५४७५	८८३९	१	५	६	१९	३०	४९	३३८४	५५१०	८८९४
७	माघ	जना	७४०६	९२३४	१६६४०	४	११	१५	३२	४५	७७	७४४२	९२९०	१६७३२
८	फाल्गुन	जना	१२३२६	१३८४६	२६१७२	१२	२७	३९	५१	९८	१४९	१२३८९	१३९७१	२६३६०
९	चैत्र	जना	१२८२६	१५४५४	२८२८०	१४	१०	२४	७१	१०३	१७४	१२९११	१५५६७	२८४७८
१०	बैशाख	जना	८४४८	६३९९	१४८४७	५	८	१३	३७	५९	९६	८४९०	६४६६	१४९५६
११	जेष्ठ	जना	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१२	आषाढ	जना	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
जम्मा		जना	४४३७०	५०४०८	९४७७८	३६	६१	९७	२१०	३३५	५४५	४४६१६	५०८०४	९५४२०

तालिका-३०: आ.व. २०७७/०७८ मा संकलन गरिएको राजश्व विवरण :

सि.न.	राजश्व शीर्षक	विवरण	जम्मा रकम	कैफियत
१	११४९१	बाँडफाड हुने बाहेक अन्य स्रोतबाट प्राप्त मूल्य अभिवृद्धि कर	१४१७३३१.४५	
२	१४१५१	सरकारी सम्पतिको वहालबाट प्राप्त आय	८३९२५.००	
३	१४२२९	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	४४८९२२.००	
४	१४२६४	वन क्षेत्रको अन्य आय	८६५३९४.००	
५	१४३१२	प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत	७७४००.००	
६	१५१११	बेरुजु	३०७२.००	
७	३३३६१	वन क्षेत्रको रोयल्टी	११२६०५१७.२८	
जम्मा			१४१८४२०१.७३	

तालिका-३१: आ.व. २०५१/०५२ देखि २०७७/०७८ सम्मको पर्यटक विवरण

सि.न.	आ.व.	पर्यटक संख्या	सि.न.	आ.व.	पर्यटक संख्या
१	२०५१/०५२	१०८५०	१५	२०६५/०६६	११११५६
२	२०५२/०५३	२३१००	१६	२०६६/०६७	१६७८३०
३	२०५३/०५४	२७०००	१७	२०६७/०६८	१४७९६३
४	२०५४/०५५	२२२००	१८	२०६८/०६९	१५४८४५
५	२०५५/०५६	२२१००	१९	२०६९/०७०	१६५९१०
६	२०५६/०५७	२०५३९	२०	२०७०/०७१	१८०४६४
७	२०५७/०५८	२३८२६	२१	२०७१/०७२	१३८०८४
८	२०५८/०५९	३००९४	२२	२०७२/०७३	१४३३५२
९	२०५९/०६०	३६८४८	२३	२०७३/०७४	२०९७१७
१०	२०६०/०६१	३९०८४	२४	२०७४/०७५	२२८७४३
११	२०६१/०६२	४४५००	२५	२०७५/०७६	१७४३३२
१२	२०६२/०६३	४३८०४	२६	२०७६/०७७	१०९२८९
१३	२०६३/०६४	८३३८५	२७	२०७७/०७८	९५४०७
१४	२०६४/०६५	७४४१८			

तालिका-३२: आ.व. २०६४।०६५ साल देखि हाल सम्मको राजश्व विवरण

सि.न.	आ.व.	राजश्व संख्या	सि.न.	आ.व.	पर्यटक संख्या
१	२०६४/०६५	३०८३३१८	८	२०७१/०७२	१६७३८७१५
२	२०६५/०६६	४६४६७०६	९	२०७२/०७३	१६१५९८४७
३	२०६६/०६७	५६७४५६७	१०	२०७३/०७४	२३४९०४७७
४	२०६७/०६८	६६२२३५७	११	२०७४/०७५	२४३६४४२५
५	२०६८/०६९	६६२२३५७	१२	२०७५/०७६	३३१११४१९
६	२०६९/०७०	९४९०३५२	१३	२०७६/०७७	२४९१९१८१
७	२०७०/०७१	१०३११८३९	१४	२०७७/०७८	१४१८४२०२

स्यालमती भरनामा क्यानोनिङ्ग गर्दै

Crested Bunting
© Manshanta Ghimire

अनुसूचीहरु

अनुसूचि-१

निकुञ्ज क्षेत्र घोषणाको राजपत्र

नेपाल राजपत्र

श्री ५ को सरकारद्वारा प्रकाशित

खण्ड ५१) काठमाडौं, फागुन ६ गते २०५८ साल (संख्या ४३)

भाग ३

श्री ५ को सरकार

वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयको सूचना

श्री ५ को सरकारले राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२६ को बफा ३ को उपबफा (१) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी बेहाय बमोजिमको चार किल्ला भएको क्षेत्रलाई शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्ज घोषणा गरेको छ ।

चार किल्ला

पूर्व: मणिवर लेकबाट हुँदुङ जाने बाटो भई काठमाडौं, मुढाकोट तथा सिधु-पाल्चोक जिल्लाको साँघु खिसापानी डाँडासम्म ।

पश्चिम: मुढाकोट जिल्लाको नेउपाने गाउँको छेउ भएर साविक ककनी कृषि फार्मको सीमाना हुँदै खानीखोला त्रिशुली जाने मोटर बाटो हुँदै पश्चिमासम्म ।

दक्षिण: पश्चिमाने, डल्केछाप, झल्ले देवीस्थान हुँदै कटेरी आबादी छेउ हुँदै सामिछाने गाउँको छेउ, साँगलाको सिरान हुँदै शोर गाउँ, तेलुङ गाउँ छेउ बालुवा गाउँ विकास समिति वडा नं. ४ तारेभिरमा बनेको सडक मुनी हुँदै सुन्वरीजल र महाकुल, मागलकैदी काप्लेडाँडा हुँदै मणिवरबाट बज्योगिनी जाने ठाढो बाटोसम्म ।

उत्तर: नेउपाने गाउँको सिरान हुँदै खरी मञ्जाङ्ग, गुरुङ गाउँ सिरान, गुर्जे, झल्ले, सिकेदार गाउँ हुँदै भोलाङ्ग डाँडा हुँदै हुँदुङ जाने बाटोसम्म ।

खण्ड ३३, संख्या १०, मिति २०४० साल प्रसार ६ गतेको नेपाल राजपत्र भाग ३ मा प्रकाशित यस मन्त्रालयको सूचना खारेज गरिएको छ ।

आज्ञाले,
सण्डीप्रसाद श्रेष्ठ
श्री ५ को सरकारको सचिव

मूद्रण विभाग, सिंहदरबार, काठमाडौंमा मुद्रित ।

खण्ड ५५ संख्या ४५ नेपाल राजपत्र भाग ५ मिति २०६१/११/१२

नेपाल सरकार

वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयको सूचना

नेपाल सरकारले राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२६ को बफा ३ को उपबफा (१) र (२) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी खण्ड ५१, संख्या ४३, मिति २०५८/११/६ को नेपाल राजपत्र भाग ३ मा प्रकाशित सूचना बमोजिम घोषित शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्जको चार विस्तारमा बेहाय बमोजिमको चार किल्ला भएको क्षेत्रलाई यस क्षेत्रको रूपमा घोषणा गरी सो राष्ट्रिय निकुञ्जको नाम शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज नामाकरण गरेको छ ।

चार किल्ला

- पूर्व:** दुधनीपानी, बालाजु बाईपास, बालाजु उद्यान, गोलकुङ्गा गाउँ विकास समितिको आवाधि ।
- पश्चिम:** चुम्की, डमडने, ककरे गाउँ, नेरी गाउँ, सानो गाउँमा रहेको नागार्जुन पहाल र घाबिङ्ग जिल्ला छत्रे देउराले गाउँ विकास आवाधि ।
- उत्तर:** तीलखोरिया, डाँडागाउँ, ठुलो गाउँ, बिपालिको, मड्खु ढोका, बैष्णु, नाखनडोलमा रहेको नागार्जुनको पहाल र काठमाडौं जिल्लाको जितपुर केदी र गोलकुङ्ग गाउँ विकासको समिति आवाधि ।
- दक्षिण:** बाल्से गाउँ, मिरकोट नयाँ गाउँ, बडोडाँडा, नारायणस्थान, इर्षेगु, गाँको, रामीवन, टण्डोल गाउँमा रहेको नागार्जुन पहाल ।

आज्ञाले,
डा. उदय राज शर्मा
नेपाल सरकारको सचिव

(२६)

मूद्रण विभाग, सिंहदरबार, काठमाडौंमा मुद्रित । मूल्य रु. १५१-
मो.ह.उ.न. १६१०६२१६३

अनुसूचि-२

मध्यवर्ती क्षेत्र घोषणाको राजपत्र

खण्ड ६५) संख्या ५० नेपाल राजपत्र भाग ५ मिति २०७२/२१/२१

नेपाल सरकार

कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालयको सूचना

नेपाल सरकारले राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३३ को दफा ३ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाडौंको लेखा सदस्यमा सहरी विकास मन्त्रालयका उपसचिवलेखी श्री डम्बर बहादुर कार्कीलाई तोकेको छ।

आज्ञाले,
राजौव नौतम
नेपाल सरकारको निमित्तसचिव

सूचना विभाग, सिंहदरवार, काठमाडौंमा मुद्रित। मूल्य रु. ५०-
मो.हु.सं. १६२०६२६२

नेपाल राजपत्र

नेपाल सरकारद्वारा प्रकाशित

खण्ड ६५) काठमाडौं चैत १५ गते, २०७२ साल (संख्या ५०)

भाग ५
नेपाल सरकार
वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयको सूचना

नेपाल सरकारले राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९ को दफा ३क. ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी देहाय बमोजिमको चारकिल्ला भएको ११८६१वर्ग किलोमिटर क्षेत्रलाई शिवपुरीनागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्र घोषणा गरेको छ।

चार किल्ला

पूर्वः नुवाकोट जिल्ला, तलाखु गाउँ विकास समितिको पाटी भन्ज्याङबाट बाटैबाटो सान्दन टोल, हेबुङ महादेवस्थान माध्यमिक विद्यालय, गुरुङ भन्ज्याङ र सोती खोलाको दोभान हुँदै भोटेचौर गाउँ विकास समितिको कृषि मूल कुलो र मेलम्ची मार्ग जोडिने स्थानसम्म। त्यहाँबाट खवासे टोल टोललाई भित्र पारी भूमेथान डाँडा र मेलम्ची जाने मोटर बाटैबाटो र काठमाडौं जिल्ला चौकी भन्ज्याङ, खिरिङ खोला हुँदै छटेखोला दोभानसम्म। त्यहाँबाट सुलेखोला हुँदै चौकी भन्ज्याङबाट धारा

खण्ड ६५) संख्या ५० नेपाल राजपत्र भाग ५ मिति २०७२/२१/२१

पन्धेर जाने बाटैबाटो धारा भन्ज्याङ, लामा चल्ने डाँडा, सैले खोला हुँदै शंखरापुर र कपोचरी मनहरा नगरपालिकाको सिमानामा पर्ने मणिसिद्धेश्वर महादेव खोला रोपानसम्म।

पश्चिमः काठमाडौं र धादिङ जिल्लाको सिमानामा पर्ने महाराजरायण खोलाबाट भीमबुङ्गा तामिडाँडा सडक हुँदै भन्ज्याङ पोखरीसम्म। त्यहाँबाट विराजचौर खोला, फडे खोला, दुबिबेसी हुँदै कोन्पु र बागडोल खोला रोपानसम्म। त्यहाँबाट पुरानो मोरेटो बाटो हुँदै ढोढागाउँलाई भित्र पारी मल्लरानी मन्दिर हुँदै कोन्पु खोलाको पुलसम्म। त्यहाँबाट सिधो खोलेखोला काउने भन्ज्याङ, रजौरि खोला, पागसिङ गाउँको सिधोपु हुँदै ठुलो छरे-खोलाका धारापति जाने पुरानो बाटो, खोदिपुको स्थानसम्म।

उत्तरः नुवाकोट जिल्ला, वानपति गाउँ विकास समितिको ठुलो छरे खोलाबाट वानपति जाने मोरेटो बाटैबाटो वानपति मन्दिर र मोलान गाउँ, कोटपोक गाउँलाई भित्र पारेर पाण्डे टोल जाने मोटर बाटैबाटो पाण्डे टोल, सुबे खोला रोपान र समुन्द्रादेवी मन्दिरसम्म। त्यसपछि लामे खोला, मोहोरपोक घट, देउराली विद्यापीठाको ठुलोबाट सिधो खोला र तिथु खोलाको नरसिंहबाट हुँदै तलाखु गाउँ विकास समिति को पाटी भन्ज्याङसम्म।

दक्षिणः काठमाडौं जिल्ला, शंखरापुर र कपोचरी मनहरा नगरपालिकाको सिमानामा पर्ने मणिसिद्धेश्वर महादेव खोला रोपानबाट भोलेटार गाउँ जाने मोटर बाटैबाटो पुले पुल, पागलफेदीबाट नयाँपाटी जाने बागमती नदी पुल, नयाँपाटीको पन्डिकाचरी माध्यमिक विद्यालय हुँदै खोका भन्ज्याङ र सुबेसैले खोला रोपानसम्म। त्यहाँबाट सिधो कौलेसको ढोढाको सिधोपु हुँदै माईले भोटेको ढुङ्गा, निरकण्ठ रुद्रेश्वर महादेव मन्दिर र खोन्तो हुँदै रुद्रेश्वर महादेव मन्दिरसम्म। त्यहाँबाट खोलेखोला महादेवखोला पुल र जय भद्रकाशी निम्न माध्यमिक विद्यालय जयान्ते खोला हुँदै मुहानपोखरी र तीसुङ्गा जाने बाटो छुट्टिने दोस्रोसम्म। त्यहाँबाट

खण्ड ६५) संख्या ५० नेपाल राजपत्र भाग ५ मिति २०७२/२१/२१

पन्धेर महादेव मन्दिर, छोलिङ गुम्बा, विष्णुमती नदी हुँदै सुबे खोला रोपानसम्म। त्यहाँबाट सिधो टोला मनेश मन्दिर र स्यापतिबे खोलाभर टोला झरेर मार्ग हुँदै माइला जाने मोटर बाटोको दोस्रोसम्म। त्यहाँबाट खोलेखोला जाने मोटर बाटो हुँदै तीनपिप्लो बजार र वानपती हुँदै कुण्ड प्रणामी मन्दिरसम्म। त्यहाँबाट ध्यापेखोलाको पुछार हुँदै भुमालपोक गाउँलाई भित्र पारेर पाटी खोन्तो हुँदै मनेबुङ्गाको नगार्जुन माध्यमिक विद्यालय र भागिन खोन्ती हुँदै लेखाङ पुल गरेर बाटैबाटो पुरानो गुलेचरी मन्दिर हुँदै लुङ पात निकुञ्ज सिमानासम्म। त्यसपछि नगार्जुन नगरपालिकाको निकुञ्ज सिमानामा रहेको टोङ्गा सिद्धी मनेश मन्दिरबाट मोटर बाटो हुँदै दन्तेको चोक, नसिद्धोकाको दोबाटो, तीनचरे तन्ते चोक, पैरीगाउँ, हलचोक हुँदै सिधो भद्रमती खोलाको कल्भर्ट र त्यस खोलेखोला माथिलफे ढोढागाउँबाट जोडिने खोन्तोसम्म। त्यहाँबाट सिधो भापि खोन्तो हुँदै सेते गुम्बा जाने मोटर बाटोसम्म। त्यहाँबाट वन क्षेत्र र प्राचारी जमिनको सिमाना हुँदै साखारिटी खोन्तोसम्म। त्यहाँबाट मोटर बाटैबाटो सिद्धेश्वर महादेव मन्दिर हुँदै भीमबुङ्गा भीमसेनस्थान मन्दिर र भीमबुङ्गा तामिडाँडा सडक गरेर नारायण खोलाका खोलेखोलाको स्थानसम्म।

आज्ञाले,
उदय चन्द्र ठाकुर
नेपाल सरकारको सचिव

अनुसूचि-३

आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ को वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन
शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज

१. आर्थिक वर्ष : २०७७/०७८
२. बजेट उपशीर्षक नं. ३२९०३१०१ ३. मन्त्रालय को नाम: वन तथा वातावरण मन्त्रालय
४. विभागको नाम: राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ५. आयोजनाको नाम: राष्ट्रिय निकुञ्ज आयोजना / शिवपुरी-नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज
६. स्थान: (क) जिल्ला: काठमाडौं ७. आयोजना पुरा हुने मिति: सालबसाली
८. कार्यालय प्रमुखको नाम: लक्ष्मण प्रसाद पौड्याल ९. वार्षिक बजेट: ८५३.१९

क्र.सं.	क्रियाकलापहरु	खर्च शिर्षक	इकाई	वार्षिक लक्ष्य		वार्षिक प्रगति			कैफियत
				परिमाण	भार	भार	परिमाण	भार	
अ) पूँजीगत खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरु									
११.४.२.१	वनपथ ग्राभेलिङ	३१५१	कि. मि.	५	१.४७	१२.५००	५	१.३१४	११.२०७७१०
११.४.२.३	गुर्जु भञ्ज्याङ शिवपुरी भिलेज रिसोर्ट वन पथ ग्राभेलिङ	३१५१	कि. मि.	१०	४.६९	४०.०००	१०	४.५९४	३९.१९४२७०
११.४.३.२	डढेलो नियन्त्रणका लागि अपनीरेखा निर्माण	३१५१	कि. मि.	५	०.५९	५.०००	५	०.५८५	४.९८७७५०
११.४.१६.१	खानेपानी निर्माण (पाईप जडान)	३१५६	वटा	२	०.२३	२.०००	२	०.२३३	१.९८४६६०
११.४.१६.४	खानेपानी मुहान संरक्षण तथा व्यवस्थापन	३१५६	वटा	१	०.५९	५.०००	१	०.५८१	४.९५३२००
११.४.१७.५.२	घाँसे मैदान निर्माण	३१५७	हेक्टर	१०	०.५९	५.०००	१०	०.५८२	४.९६७४९०
११.४.१७.५६.१	मेपजाली सहित तारवार निर्माण	३१५७	कि. मि.	६	१०.५५	९०.०००	६	१०.४२९	८८.९७६५६०
११.४.१७.५.८	पोष्टमा सोलार जडान	३१५७	वटा	५	०.५९	५.०००	५	०.५८४	४.९७९१८०
११.४.१७.६१	पर्यटक विश्रामस्थल निर्माण	३१५७	वटा	२	०.४७	४.०००	२	०.४६८	३.९९१४५०
११.४.१७.३१२	सामुदायिक वनको विधान तथा कार्ययोजना नविकरण	३१५७	वटा	१०	०.५९	५.०००	१०	०.५८६	५.००००००

क्र.सं.	क्रियाकलापहरू	खर्च शिर्षक	इकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति			कैफियत
				परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भार	बजेट	
११.४.२२.३	साईनबोर्ड / सूचना बोर्ड निर्माण	३११५९	वटा	१	०.५९	५.०००	१	०.५८६	४.९९५५९०	
११.४.२२.१३	वेबसाईट निर्माण तथा संचालन	३११५९	पटक	१	०.१२	१.०००	१	०.११७	०.९९४४००	
११.४.२२.१५	गोलघर/ प्रतिक्षालय निर्माण	३११५९	वटा	२	१.१७	१०.०००	२	१.१७१	९.९९१३५०	
११.४.२२.१६	प्रवेशद्वार निर्माण	३११५९	वटा	१	०.५९	५.०००	१	०.५८१	४.९५६३००	
११.५.३.१	वनपथ मर्मत सुधार	३११७१	कि. मि.	४०	१.८८	१६.०००	४०	१.८६७	१५.९२५९४०	
११.५.५.२	गोरेटो बाटो मर्मत	३११७१	र. मी.	२०	०.३५	३.०००	२०	०.३४६	२.९५२६३०	
११.५.५.३	पर्यटक मार्ग मर्मत तथा स्टरोन्ती	३११७१	र. मी.	५०	०.८८	७.५००	५०	०.८७५	७.४६५६३०	
११.५.१६.२	खानेपानी मर्मत (पाईप जडान)	३११७१	वटा	२	०.२३	२.०००	२	०.२२२	१.८९७७००	
११.५.१७.१०	पर्यटक टिकट काउण्टर मर्मत सुधार	३११७१	वटा	२	०.४७	४.०००	२	०.४६६	३.९७४३४०	
११.५.१७.१८	धार्मिक तथा सांस्कृतिक सम्पदा संरक्षण सुधार	३११७१	वटा	१	०.१२	१.०००	१	०.११३	०.९६००००	
११.५.२२.२	कार्यालय भवन मर्मत सुधार	३११७१	वटा	२	०.४७	४.०००	२	०.४५५	३.८८००८०	
११.५.२२.३	पोष्ट भवन मर्मत	३११७१	वटा	३	०.७०	६.०००	३	०.७०३	६.०००९८०	
११.५.२२.७	वन्दीगृह मर्मत सुधार	३११७१	वटा	१	०.३५	३.०००	१	०.३५०	२.९८६३५०	
११.५.२२.१०	शौचालय मर्मत	३११७१	वटा	५	०.१२	१.०००	५	०.१०६	०.९००४००	
११.५.२२.११	बिजुली वाइरिंग मर्मत	३११७१	वटा	८	०.२३	२.०००	८	०.२२१	१.९६६७७०	
११.५.२२.४०	बिद्युतिय पर्यटक सूचना केन्द्र व्यवस्थापन	३११७१	वटा	१	०.५९	५.०००	१	०.५८१	४.९५४५६०	
११.६.३.६	चौमासिक तथा वार्षिक प्रगती तयार गर्ने सफ्टवेयर निर्माण	३११३४	वटा	१	०.१२	१.०००	१	०.११७	०.९९९८२०	
११.६.१३.१४	कार्यालयको लागि फर्निचर खरिद	३११२३	पटक	१	०.३८	३.२८०	१	०.३७९	३.२३१५१०	

क्र.सं.	क्रियाकलापहरू	खर्च शिर्षक	इकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति			कैफियत
				परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भार	बजेट	
क) पूँजीगत खर्च कार्यक्रमको जम्मा:										
आ) चालु खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू										
२.६.३.४	गोमस्काउट/सेनालाई पुनर्ताजिक तालिम	२२५११	पटक	१	०.१२	१.०००	१	०.११७	१.००	
२.६.६.१४	मानव-वन्यजन्तु द्वन्द्व न्यूनिकरण सचेतना गोष्ठी	२२५१२	पटक	१	०.०६	०.५००	१	०.०५९	०.५०	
२.६.६.१९	सामुदायिक वन व्यवस्थापन तालिम /गोष्ठी	२२५१२	पटक	१	०.०६	०.५००	१	०.०५९	०.५०	
२.७.५.६	वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन पुस्तिका प्रकाशन	२२५२२	संख्या	२००	०.२३	२.०००	२००	०.२३३	१.९९	
२.७.५.७	संरक्षण सम्बन्धी प्रचार प्रसार सामग्री उत्पादन तथा बितरण	२२५२२	पटक	१	०.१२	१.०००	१	०.११७	१.००	
२.७.५.८	संरक्षण सम्बन्धी संचार माध्यमबाट प्रचार प्रसार	२२५२२	महिना	४	०.०५	०.४००	४	०.०४६	०.३९	
२.७.५.४६	ईको क्लव संचालन सहयोग	२२५२२	बटा	५	०.१२	१.०००	५	०.११७	१.००	
२.७.७.२१६	हिउँदे आगन्तुक चराको सर्वेक्षण	२२५२२	पटक	१	०.१२	१.०००	१	०.११७	१.००	
२.७.२१.२	घाँसे मैदान व्यवस्थापन	२२५२२	हेक्टर	४	०.१४	१.२००	४	०.११७	१.००	
२.७.२१.६	अतिक्रमण नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन	२२५२२	हेक्टर	५	०.२९	२.५००	५	०.२०९	१.७९	
२.७.२१.१०	चोरी शिकार नियन्त्रण स्विप अपरेसन	२२५२२	पटक	६	०.२१	१.८००	६	०.२३६	२.०१	
२.७.२१.११	चोरी शिकार नियन्त्रणका लागि 'युक्त ग.ती परिचालन	२२५२२	पटक	३	०.१८	१.५००	३	०.१७६	१.५०	
२.७.२१.१३.१	संरक्षित क्षेत्रका सरोकारवालाहरूसँग अन्तरक्रिया	२२५२२	पटक	१	०.०६	०.५००	१	०.०००	०.००	
२.७.२१.१३.२	डहेलो सचेतना तालिम -उपभोक्ता समूह स्तर)	२२५२२	पटक	४	०.२३	२.०००	४	०.२३४	२.००	
२.७.२१.१३.५	वन डहेलो व्यवस्थापन सम्बन्धि प्रचार प्रसार (पम्लेट, डिस्को)	२२५२२	पटक	१	०.१२	१.०००	१	०.११७	१.००	

क्र.सं.	क्रियाकलापहरू	खर्च शिर्षक	इकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति			कैफियत
				परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भार	बजेट	
२.७.२१.१३.६	वन डहेलो ब्यवस्थापन सम्बन्धी संचार माध्यमबाट प्रचार प्रसार	२२५२२२	पटक	१०	०.१२	१.०००	१०	०.११७	१.००	
२.७.२१.१३.७	सेना, प्रहरी, प्रशासन, नागरिक समाजसंगको सहकार्यमा डहे लो नियन्त्रण	२२५२२२	पटक	२	०.१२	१.०००	२	०.११७	१.००	
२.७.२१.१३.९	डहेलो नियन्त्रणका आवश्यक उपकरणहरू खरिद	२२५२२२	पटक	१	०.५९	५.०००	१	०.५८४	४.९८	
२.७.२१.१६	वन्यजन्तुको वासस्थान व्यवस्थापन	२२५२२२	पटक	१	०.०६	०.५००	१	०.०५९	०.५०	
२.७.२१.१७	मुद्दा अनुसन्धान तथा तहकिकात	२२५२२२	पटक	१०	०.१२	१.०००	१०	०.११७	१.००	
२.७.२७.६	वन्यजन्तु सप्ताह (१-७ वैशाख)	२२५२९९	पटक	१	०.१२	१.०००	१	०.११७	१.००	
	ख) चालु खर्च कार्यक्रमको जम्मा:				३.२१	२७.४००		३.०६४३	२६.१४४४	
	ग) कार्यक्रम खर्च तर्फको जम्मा:				३२.९०	२८०.६८०		३२.२८१३	२७९.००००	
	घ) उपभोग तथा कार्य संचालन खर्च:				६७.१०	५७२.५१०		५९.८५६३	५१०.६८०५८००	
	ड) कुल जम्मा:				१००.००	८५५.५९०		९२.१२७६	७८९.९०७४८००	

अनुसूचि-४
वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन

१. आर्थिक वर्ष : २०७७/०७८
२. बजेट उपशीर्षक नं. ३२९०११०४
३. मन्त्रालयको नाम: वन तथा वातावरण
४. विभागको नाम: राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण
५. आयोजनाको नाम: प्रकृतिमा आधारित पर्यटन
६. स्थान: (क) जिल्ला: काठमाडौं
७. आयोजना पुरा हुने मिति: सालवसारी
८. कार्यालय प्रमुखको नाम: लक्ष्मण प्रसाद पौड्याल
९. वार्षिक बजेट: ६७.७

क्र.सं.	क्रियाकलापहरू	बजेट उप शिर्षक नं.	इकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति			कैफियत
				परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भार	बजेट	
अ) पूँजीगत खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू										
११.४.५.२	पर्यटक पदमार्ग निर्माण (घाडेढो / गोरेढो / ट्रेल/फुटपाथ)	३११५१	कि.मि	५	३६.९३	२५.००	५	२६.२०	१७.७३५११०	
११.४.१७.६१	पर्यटक विश्रामस्थल निर्माण (वन तथा वातावरण संरक्षण निर्माण)	३११५७	कि.मि	३	२२.१६	१५.००	२	२२.१२	१४.९७५४००	
११.४.१७.३२५	वन्यजन्तु अवलोकन काठको मचान निर्माण (वन तथा वातावरण संरक्षण)	३११५७	बटा	१	७.३९	५.००	१	७.३८	४.९९९२६०	
११.४.२२.३	साईनबोर्ड / सूचना बोर्ड निर्माण (अन्य सार्वजनिक निर्माण)	३११५९	बटा	२५	७.३९	५.००	२५	७.३७	४.९८९६५०	
११.४.२२.१२१	पर्यटक टिकट काउण्टर निर्माण तथा व्यवस्थापन (अन्य सार्वजनिक)	३११५९	बटा	१	१४.७७	१०.००	१	७.३७	४.९९१३८०	
	पूँजीगत खर्च कार्यक्रमको जम्मा:									
	आ) चालु खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू									
२.७.२१.९	प्लास्टिक सामग्री नियन्त्रण / रोकथाम / व्यवस्थापन(वातावरण संरक्षण)	२२५२२	पटक	६	१.७७	१.२०	४	१.७७	१.९९६८०	

क्र.सं.	क्रियाकलापहरु	बजेट उप शिर्षक नं.	इकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति			कैफियत
				परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भार	बजेट	
२.७.२१.१७	पर्यटकिय क्षेत्रको फोहोर मैला व्यवस्थापन (सरसफाई)(वातावरण संरक्षण	२२५.२२	पटक	१०	१.४८	१.००	६	१.४७	०.९९५७००	
	ख) चालु खर्च कार्यक्रमको जम्मा:				३.२५	२.२०		३.२४	२.१९५३८०	
	ग) कार्यक्रम खर्च तर्फको जम्मा:				९१.८८	६२.२०		७३.६८७१	४९.८८६९८०	
	घ) उपभोग तथा कार्य संचालन खर्च:				६.१४०६८०९	५.५०		०.०७८९	५.३३९५८०	
	ङ) कुल जम्मा:				१००.००	६७.७०			५५.२२५७६०	

अनुसूचि-५
आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ को वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन
शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज

बजेट उपशीर्षक नं. : ३२९०३०११ (मध्यवर्ती)

बजेट रु. लाखमा: १०७.००

क्र.सं.	क्रियाकलापहरु	इकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति			कैफियत
			परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भार	बजेट	
मध्यवर्ती क्षेत्र कार्यक्रम (संस्था / समितिलाई सशर्त अनुदान)									
अ	संरक्षण कार्यक्रम (१५ %)	१६०५०००							
१	पानिमुहान तथा नदि संरक्षण / सरसफाई	पटक	१२	३.३६	३.६०	१२	३.३६	३.६०००	
२	सामुदायिक वन व्यवस्थापन तालिम	पटक	११	५.१४	५.५०	११	५.१२	५.४७७५	
३	डडेलो नियन्त्रण सम्बन्धि तालिम / उपकरण खरिद	पटक	११	५.१४	५.५०	११	५.१४	५.५०००	
४	वैकल्पिक खेति प्रवर्दन	पटक	१	१.३६	१.४५	१	१.३५	१.४४७५	
	जम्मा		३५	१५.००	१६.०५	३५	१५	१६.०२५०	
आ	सामुदायिक विकास कार्यक्रम (१५ %)	१६०५०००							
१	उपभोक्ता समितिको सामुदायिक भवन निर्माण	वटा	२	१५.००	१६.०५	२	१४.९२	१५.९६६४	
	जम्मा		२	१५.००	१६.०५	२	१५	१५.९६६४	
ई	संरक्षण शिक्षा कार्यक्रम (१० %)	१०७००००							
१	संरक्षण सम्बन्धि दिवस समारोह	पटक	१२	३.३६	३.६०	१२	३.३६	३.६०००	
२	मध्यवर्ती क्षेत्रमा वन्यजन्तु इन्ड सम्बन्धि अनुसन्धान अनुदान	वटा	१	०.४७	०.५०	१	०.४७	०.५०००	
३	स्थानीय तहका वडा समितिसंग समन्वय बैठक/इकोकल्व संचालन	पटक	१२	६.१७	६.६०	१२	६.१७	६.५९९२	

क्र.सं.	क्रियाकलापहरु	इकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति			कैफियत
			परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भार	बजेट	
	जम्मा		२५	१०.००	१०.७०	२५	१०	१०.६९९२	
ई	मानव बन्धनतु ङ्ख न्यूनीकरण तथा राहत (२५%)	२६७५०००							
१	मानव बन्धनतु ङ्ख न्यूनीकरण तथा राहत वितरण	महिना	१२	९.७५	१०.४३	१२	९.७५	१०.४३००	
२	कार्यालय सहायक व्यवस्थापन (पारिश्रमिक)	महिना	६	१५.२५	१६.३२	६	१५.२५	१६.३२००	
	जम्मा		२०	२५.००	२६.७५	२०	२५	२६.७५००	
उ	पर्याप्यटन, आयआर्जन तथा सिप विकास कार्यक्रम (२०%)	२१४००००							
१	उपभोक्ता समुहलाई अनुदान सहयोग	वटा	३००	१४.०२	१५.००	३००	१४.०२	१५.००००	
२	होमस्टे तालिम समूहस्तरमा /अवलोकन भ्रमण	पटक	१	२.९०	३.१०	१	२.९०	३.१०००	
३	समूहका पदाधिकारीलाई बचत ऋण सम्बन्धि तालिम/पासबुक छपाई	वटा	११	३.०६	३.३०	११	३.०६	३.३०००	
	जम्मा		३१२	२०.००	२१.४०	३१२	२०	२१.४०००	
ऊ	प्रशासनिक, सेवा, सुविधा तथा पुरस्कार खर्च (१५ %)	१६०५०००							
१	प्रशासनिक खर्च	पटक	३	१५.००	१६.०५	३	१३.७६	१४.७४००	
	जम्मा		३	१५.००	१६.०५	३	१४	१४.७४००	
	जम्मा बजेट	१०७०००००	३९७.००	१००.००	१०७.००		९६.६७	१०५.५६०६७	

भौतिक प्रगति १००%
वित्तीय प्रगति ९६.६७%

अनुसूचि - ७

शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जको स्वीकृत कर्मचारी दरवन्दी विवरण

सि. नं.	पदको नाम	श्रेणी /तह	सेवा	समुह	दरवन्दी संख्या	कैफियत
१	प्रमुख संरक्षण अधिकृत	रा प द्वितिय	वन	ने पा वा ला	१	
२	सहायक संरक्षण अधिकृत	रा प तृतीय	वन	ने पा वा ला	५	
३	शाखा अधिकृत	रा प तृतीय	प्रशासन	सामान्य प्रशासन	१	
४	लेखा अधिकृत	रा प तृतीय	प्रशासन	लेखा	१	
५	रेञ्जर	रा प अनं प्रथम	वन	ने पा वा ला	१०	
६	कम्प्युटर अपरेटर	रा प अनं प्रथम	विविध	विविध	१	
७	सव इन्जिनियर	रा प अनं प्रथम	इन्जिनियरिङ	सिभिल	१	
८	नायव सुब्बा	रा प अनं प्रथम	प्रशासन	सामान्य प्रशासन	१	
९	नायव सुब्बा	रा प अनं प्रथम	न्याय	कानुन	१	
१०	लेखापाल	रा प अनं प्रथम	प्रशासन	लेखा	१	
११	खरिदार	रा प अनं द्वितिय	प्रशासन	सामान्य प्रशासन	८	
१२	सिनियर गेमस्काउट	रा प अनं द्वितिय	वन	ने पा वा ला	१६	
१३	सिनियर गेमस्काउट	रा प अनं तृतीय	वन	ने पा वा ला	३	
१४	गेमस्काउट	श्रेणी विहिन	वन	ने पा वा ला	५७	
१५	कार्यालय सहयोगी	श्रेणी विहिन	प्रशासन	सामान्य प्रशासन	५	
१६	हलुका सवारी चालक	श्रेणी विहिन	इन्जिनियरिङ	मेकानिकल	४	
जम्मा					११६	

अनुसूचि - ८

शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज घोषणा पश्चात्का कार्यालय प्रमुखहरुको नामावली

क्र.सं.	पद	नाम, थर	अवधि		कैफियत
			देखि	सम्म	
१	निमित्त प्रमुख संरक्षण अधिकृत	श्री वेद कुमार ठकाल	२०५८।११।०६	२०५९।०२।१३	काज
२	प्रमुख संरक्षण अधिकृत	श्री फणिन्द्रराज खरेल	२०५९।०२।१४	२०६१।१२।१५	
३	प्रमुख संरक्षण अधिकृत	श्री मेघ बहादुर पाण्डे	२०६१।१२।१६	२०६४।०५।०६	
४	प्रमुख संरक्षण अधिकृत	श्री पुरन भक्त श्रेष्ठ	२०६४।०५।०९	२०६५।१०।०३	
५	प्रमुख संरक्षण अधिकृत	श्री तुलसीराम शर्मा	२०६५।१०।०५	२०६५।१२।०५	काज
६	प्रमुख संरक्षण अधिकृत	श्री पुरन भक्त श्रेष्ठ	२०६५।१२।०६	२०६६।०३।१९	
७	निमित्त प्रमुख संरक्षण अधिकृत	श्री मनोज कुमार शाह	२०६६।०३।२१	२०६६।०८।२७	
८	प्रमुख संरक्षण अधिकृत	श्री गोपाल प्रकाश भट्टराई	२०६६।०८।२८	२०७१।०५।३०	
९	का.मु. प्रमुख संरक्षण अधिकृत	श्री किशोर कुमार मेहता	२०७१।०७।०९	२०७२।०५।०२	
१०	प्रमुख संरक्षण अधिकृत	श्री कमलजङ्ग कुँवर	२०७२।०६।२७	२०७५।०८।०३	
११	प्रमुख संरक्षण अधिकृत	श्री डिल बहादुर पुर्जा पुन	२०७५।०८।०९	२०७७।०७।१४	
१२	प्रमुख संरक्षण अधिकृत	लक्ष्मण प्रसाद पौड्याल	२०७७।०७।१७	हाल सम्म	

अनुसूचि - ९
कार्यरत कर्मचारीको नामावली

क्र.सं.	संकेत नं.	कर्मचारीको नाम थर	कर्मचारीको स्थायी ठेगाना	पद	सेवा, समूह/उप-समूह	श्रेणी / तह	कैफियत
१	१२९९४१	श्री लक्ष्मण प्रसाद पौड्याल	कीर्तिपुर-२, काठमाण्डौ	प्रमुख संरक्षण अधिकृत	वन, ने.पा.वा.ला	रा.प. द्वितीय(प्रा.)	
२	१९५१९३	श्री लिलाराज श्रेष्ठ	रावावेशी गा.पा. ६, खोटाङ	शाखा अधिकृत	प्रशासन, सामान्य प्रशासन	रा.प. तृतीय प्रा.	
३	१३२८३५	श्री केदारनाथ कट्टेल	चनेचासल्यान-३, सोलुखुम्बु	सहायक संरक्षण अधिकृत	वन, ने.पा.वा.ला	रा.प. तृतीय प्रा.	
४	१५४९८३	श्री अरविन्द यादव	छिन्नमस्ता गा.पा. ५, सप्तरी	सहायक संरक्षण अधिकृत	वन, ने.पा.वा.ला	रा.प. तृतीय प्रा.	
५	२१७३९१	श्री सिर्जना श्रेष्ठ	भिमसेन थापा गा.पा. ६, गोरखा	सहायक संरक्षण अधिकृत	वन, ने.पा.वा.ला	रा.प. तृतीय प्रा.	
६	२१५४६२	श्री अमृत भट्ट	तारकेश्वर न.पा. ६, काठमाडौं	सहायक संरक्षण अधिकृत	वन, ने.पा.वा.ला	रा.प. तृतीय प्रा.	
७	१९११८४	श्री विनय कुमार भ्वा	जनकपुर उ.म.न.पा.-२०, धनुषा	सहायक संरक्षण अधिकृत	वन, ने.पा.वा.ला	रा.प. तृतीय प्रा.	
८	१४७७२२	श्री हरिभक्त सिग्देल	शुक्लागण्डकी न.पा.-११, तनहुँ	नायव सुब्बा	प्रशासन, सामान्य प्रशासन	रा.प.अनं. प्रथम प्रा.	
९	१९०२०२	श्री उल्लती शर्मा	व्यास न.पा. ६, तनहुँ	रेन्जर	वन, ने.पा.वा.ला	रा.प.अनं. प्रथम प्रा.	
१०	१७३५४५	श्री सुम्जुङ लामा	भोटखोला गा.पा. १, संखुवासभा	रेन्जर	वन, ने.पा.वा.ला	रा.प.अनं. प्रथम प्रा.	
११	१७८०२७	श्री डिल्ली कुमार राई	मकालु गा.पा. ६, संखुवासभा	रेन्जर	वन, ने.पा.वा.ला	रा.प.अनं. प्रथम प्रा.	
१२	१९७१७९	श्री भोजराज अर्याल	रेसुङ्गा-१०, गुल्मी	लेखापाल	प्रशासन, लेखा	रा.प.अनं. प्रथम प्रा.	
१३	२१०७९०	श्री रपेश लामा	धनगढीमाई न.पा. ९, सिरहा	रेन्जर	वन, ने.पा.वा.ला	रा.प.अनं. प्रथम प्रा.	
१४	२१९८१०	श्री पर्शुराम कडायत	छबिस पाथिभेरा गा.पा. ७, बझाङ	रेन्जर	वन, ने.पा.वा.ला	रा.प.अनं. प्रथम प्रा.	
१५	२१९५३६	श्री अनिष के.सी.	ललितपुर म.न.पा. २३, ललितपुर	रेन्जर	वन, ने.पा.वा.ला	रा.प.अनं. प्रथम प्रा.	
१६	२१९५३७	श्री केशव ढोडारी	नमोबुद्ध न.पा. ११, काभ्रे	रेन्जर	वन, ने.पा.वा.ला	रा.प.अनं. प्रथम प्रा.	
१७	२१९५७८	श्री सर्पिला नेपाल	विदुर न.पा. ७, नुवाकोट	रेन्जर	वन, ने.पा.वा.ला	रा.प.अनं. प्रथम प्रा.	
१८	२२९८८१	श्री दिपक कुमार चन्द	भेरी न.पा. ५, जाजरकोट	रेन्जर	वन, ने.पा.वा.ला	रा.प.अनं. प्रथम प्रा.	
१९	२३०९३६	श्री सुमन भण्डारी	बूढानीलकण्ठ न.पा. २, काठमाडौं	रेन्जर	वन, ने.पा.वा.ला	रा.प.अनं. प्रथम प्रा.	
२०	२०३६०७	श्री चित्र बहादुर महतारा	पातारासी गा.पा. ६, जुम्ला	खरिदार	प्रशासन, सामान्य प्रशासन	रा.प.अनं. द्वितीय प्रा.	
२१	२०९५६५	श्री मन बहादुर बुढा	सिँजा गा.पा. ४, जुम्ला	खरिदार	प्रशासन, सामान्य प्रशासन	रा.प.अनं. द्वितीय प्रा.	
२२	१०६१८१	श्री जयराम नेपाल	कागेश्वरी मनोहरा न.पा. ६, काठमाडौं	खरिदार	प्रशासन, सामान्य प्रशासन	रा.प.अनं. द्वितीय प्रा.	
२३	२०३२४३	श्री रश्मी ढुङ्गेल	हेटौडा उ.म.न.पा. ४, मकवानपुर	खरिदार	प्रशासन, सामान्य प्रशासन	रा.प.अनं. द्वितीय प्रा.	
२४	२२०८६४	श्री रमेश कुमार सिंह	तिला गा.पा. ४, जुम्ला	खरिदार	प्रशासन, सामान्य प्रशासन	रा.प.अनं. द्वितीय प्रा.	

क्र.सं.	संकेत नं.	कर्मचारीको नाम थर	कर्मचारीको स्थायी ठेगाना	पद	सेवा, समूह/उप-समूह	श्रेणी /तह	कैफियत
२५	२३४६९३	श्री रमेश भुसाल	मदाने-३, गुल्मी	खरिदार	प्रशासन, सामान्य प्रशासन	रा.प.अनं. द्वितीय प्रा.	
२६	१२१८७२	श्री केशवराज भेटवाल	लिखु गा.पा. ६, नुवाकोट	सिनियर गेमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	रा.प.अनं. द्वितीय प्रा.	
२७	२२३८२३	श्री ऋतुराज पौडेल	बेनी न.पा. ६, स्याङ्दी	सिनियर गेमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	रा.प.अनं. द्वितीय प्रा.	
२८	२२४७४६	श्री सरस्वती घिमिरे	पनौती न.पा. ७, काभ्रे	सिनियर गेमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	रा.प.अनं. द्वितीय प्रा.	
२९	२०६१३९	श्री नरेश ज्ञवाली	गल्याङ्ग न.पा. ११, स्याङ्जा	सिनियर गेमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	रा.प.अनं. द्वितीय प्रा.	
३०	२२४४२४	श्री पूर्णप्रसाद आचार्य	गुठीचौर गा.पा. ५, जुम्ला	सिनियर गेमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	रा.प.अनं. द्वितीय प्रा.	
३१	२०६१९८	श्री शिवलाल घिमिरे	मालिका गा.पा. ४, गुल्मी	सिनियर गेमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	रा.प.अनं. द्वितीय प्रा.	
३२	२२४४२३	श्री रत्न बहादुर रोकाया	छोयानाथ रारा न.पा. ९, मुगु	सिनियर गेमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	रा.प.अनं. द्वितीय प्रा.	
३३	२२४४४४	श्री ओमप्रकाश यादव	शहिद न.पा. ६, धनुषा	सिनियर गेमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	रा.प.अनं. द्वितीय प्रा.	
३४	२०७७५७	श्री कर्णबहादुर बटाला	आठविसकोट न.पा. ९, रुकुम पश्चिम	सिनियर गेमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	रा.प.अनं. द्वितीय प्रा.	
३५	२२८४०१	श्री महेन्द्र चौलागाई	तातोपानी गा.पा. ५, जुम्ला	सिनियर गेमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	रा.प.अनं. द्वितीय प्रा.	
३६	२३०४६३	श्री शशिकला राई	रावबेशी गा.पा. ६, खोटाङ	सिनियर गेमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	रा.प.अनं. द्वितीय प्रा.	
३७	२३०४६१	श्री सुरज बस्नेत	रुपाकोट मभुवागढी न.पा. १, खोटाङ	सिनियर गेमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	रा.प.अनं. द्वितीय प्रा.	
३८	२३२९१५	श्री तेज बहादुर विष्ट	मुसिकोट न.पा. १४, रुकुम	सिनियर गेमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	रा.प.अनं. द्वितीय प्रा.	
३९	२३२९१६	श्री अंक बहादुर नेपाली	छोयानाथ रारा न.पा. १०, मुगु	सिनियर गेमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	रा.प.अनं. द्वितीय प्रा.	
४०	२३२९११	श्री भगवती चौलागाई	गुठीचौर गा.पा. ५, जुम्ला	सिनियर गेमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	रा.प.अनं. द्वितीय प्रा.	
४१	१२९९३३	श्री सुरेश पौडेल	चाँगुनारायण न.पा. ५, भक्तपुर	गेमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
४२	१३८८४३	श्री चन्द्र बहादुर बुढाथोकी	मन्थली न.पा. १४, रामेछाप	गेमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
४३	१८२१९९	श्री सुनिल पडित क्षेत्री	काठमाडौं म.न.पा. २, काठमाडौं	कार्यालय सहयोगी	प्रशासन, सामान्य प्रशासन	श्रेणीविहीन	
४४	१५६१९७	श्री पदम बहादुर राई	महाकुलुङ गा.पा. ११, सावेखुम्बु	गेमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
४५	१६०१३०	श्री रनिता राई	रुपाकोट मभुवागढी न.पा. ११, खोटाङ	गेमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
४६	२००९७३	श्री जुनुमाया लामा	शिवपुरी गा.पा. ६, नुवाकोट	गेमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
४७	२२९९६१	श्री मिना पुन	जलजला गा.पा. ९, पर्वत	गेमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
४८	२२०९९३	श्री राजेश हमाल	तातोपानी गा.पा. ४, जुम्ला	गेमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
४९	२३०९९०	श्री आशिष न्यौपाने	कनकासुन्दरी गा.पा. ५, जुम्ला	गेमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
५०	२३०८७२	श्री चन्द्र बहादुर थापा	कमलामाई न.पा. ७, सिन्धुली	गेमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	

क्र.सं.	संकेत नं.	कर्मचारीको नाम थर	कर्मचारीको स्थायी ठेगाना	पद	सेवा, समूह/उप-समूह	श्रेणी /तह	कैफियत
५१	२३०८६०	श्री कमल थापा	वर्दगोरिया गा.पा. ८, कैलाली	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
५२	२३०८९३	श्री सन्जा तामाङ्ग	ताँदी गा.पा. २, नुवाकोट	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
५३	२३१०२८	श्री कपिल भण्डारी	लालवन्दी न.पा. १५, सर्लाही	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
५४	२३११९०	श्री भुपेन्द्र अछामी	काठमाडौं म.न.पा. ३१, काठमाडौं	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
५५	२३०८७९	श्री धनवहादुर बुढा	वारेकोट गा.पा. १, जाजरकोट	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
५६	२३०८७१	श्री भलक बहादुर घले	खाँदवारी न.पा. ४, संखुवासभा	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
५७	२३०८५९	श्री पूर्ण बहादुर शाही	अदानचुली गा.पा. -५, हुम्ला	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
५८	२३०९१८	श्री कृष्णराज न्यौपाने	गुठीचौर गा.पा. ५, जुम्ला	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
५९	२३०८०८	श्री कर्णवीर वि.सी.	सानेभेरी गा.पा. ८, रुकुम पश्चिम	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
६०	२३०८१८	श्री तिर्थबहादुर बडुवाल	महाँवु गा.पा. ३, दैलेख	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
६१	२३०८१९	श्री प्रेम बहादुर बोहरा	मुसिकोट न.पा. १, रुकुम पश्चिम	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
६२	२३०८८९	श्री ज्वाला प्रसाद अधिकारी	लम्की चुहा न.पा. १, कैलाली	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
६३	२३०९०७	श्री लोक बहादुर के.सी.	मुसिकोट न.पा. ३, रुकुम पश्चिम	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
६४	२३०८२१	श्री लक्ष्मी तामाङ	तारकेश्वर न.पा. १, काठमाडौं	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
६५	२३०८६२	श्री कमला बोहरा	वाफिकोट गा.पा. ३, रुकुम पश्चिम	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
६६	२३०९२९	श्री अइन्द्र विक्रम साँवा	थालेलोड गा.पा. ३, पाँचथर	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
६७	२३१०५३	श्री छविन्द्रा दाहाल	वराहक्षेत्र न.पा. १, सुनसरी	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
६८	२३०८७८	श्री किरत बहादुर वि.क.	गढवा गा.पा. ३, दाङ	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
६९	२३०८०६	श्री किशोर कुलुड	महाकुलुड गा.पा. ३, सालेखुम्बु	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
७०	२३०८५४	श्री बसन्ती खत्री	सिँजा गा.पा. १, जुम्ला	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
७१	२३०८५५	श्री सजीत कुमार यादव	लोहारपट्टी न.पा. ४ महोत्तरी	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
७२	२३०९०२	श्री उमेश माभी	कमलामाई न.पा. ९, सिन्धुली	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
७३	२३१०१२	श्री भूपबहादुर सोती	शान्तिनगर गा.पा. ४, बाँड	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
७४	२३०९३२	श्री महेश कुमार यादव	धनगढीमाई न.पा. १२, सिरहा	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
७५	२३०८०५	श्री विष्णु कार्की	खत्याड गा.पा.-११, मुगु	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
७६	२३०९०९	श्री पवित्रा पन्थी	मालिका गा.पा. ७, गुल्मी	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	

क्र.सं.	संकेत नं.	कर्मचारीको नाम थर	कर्मचारीको स्थायी ठेगाना	पद	सेवा, समूह/उप-समूह	श्रेणी /तह	कैफियत
७७	२३०८७३	श्री मधा रिजाल	नौबेनी गा.पा. ६, प्युठान	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
७८	२३०९०५	श्री बसन्ता पोखरेल	धुर्कोट गा.पा. ४, गुल्मी	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
७९	२३०८६४	श्री विवेक कुमार सिंह	डाम्प्री गा.पा. ३, महोत्तरी	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
८०	२३०९३५	श्री रविन्द्र विक्रम शाह	तिलाठी कोईलाडी गा.पा. ५, सप्तरी	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
८१	२३०९७२	श्री रामकृष्ण नेपाल	निलकण्ठ न.पा. २, धादिङ्ग	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
८२	२३०९९९	श्री जोखिविर घर्तिमगर	त्रिवेणी गा.पा. २, रुकुम पश्चिम	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
८३	२३११५९	श्री सन्तोष पराजुली	विप्रुङ चुईचुम्मा गा.पा. १, खोटाङ	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
८४	२३०९५४	श्री विमला ढकाल	भारता गा.पा. २, पाँचथर	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
८५	२३०९६६	श्री इन्द्रमाया नगरकोटी	तारकेश्वर न.पा. २, काठमाडौं	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
८६	२३१०९५	श्री लक्ष्मीदेवी आचार्य	दिक्तेल न.पा. ३ खोटाङ	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
८७	२३०९५९	श्री सुरेन्द्र लामा	बूढानीलकण्ठ न.पा. १, काठमाडौं	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
८८	२३०८५२	श्री अनिल के.सी.	दार्माकोट गा.पा. २, सल्यान	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
८९	२३०८७६	श्री बुद्धिविर तामाङ	षडानन्द न.पा. १०, भोजपुर	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
९०	२३१३४१	श्री शान्ति खनाल	दुल्लु न.पा. ३, दैलेख	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
९१	२३११३३	श्री सुर्य बहादुर जाँगी	तातोपानी गा.पा. ५, जुम्ला	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
९२	२३११२७	श्री नारायण प्रसाद शर्मा	घोराही उ.म.न.पा. १८, दाङ	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
९३	२३११८९	श्री मनिराज सुनुवार	खिजिवेम्बा गा.पा. -४, ओखलढुङ्गा	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
९४	२३१०५१	श्री कमल रसाईली	दुलीखेत-२, रुकुम पश्चिम	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
९५	१२२९२२	श्री हरिकृष्ण फुँयाल	तारकेश्वर-५, काठमाण्डौ	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
९६	२३०४६७	श्री प्रल्हाद बुढाथोकी	हलेसी न.पा. -११, खोटाङ	रोमस्काउट	वन, ने.पा.वा.ला	श्रेणीविहीन	
९७	करार	श्री गोपाल बस्नेत	बूढानीलकण्ठ न.पा. -१, काठमाडौं	का.स.	प्रशासन, सामान्य प्रशासन	श्रेणीविहीन	
९८	करार	श्री दिपेन्द्र भण्डारी	बूढानीलकण्ठ न.पा. -१, काठमाडौं	का.स.	प्रशासन, सामान्य प्रशासन	श्रेणीविहीन	
९९	करार	श्री युवराज पुडासैनी	बूढानीलकण्ठ न.पा. -१, काठमाडौं	का.स.	प्रशासन, सामान्य प्रशासन	श्रेणीविहीन	
१००	करार	श्री नारायण सिंह कुँवर	पोखरा म.न.पा. - २५, कास्की	का.स.	प्रशासन, सामान्य प्रशासन	श्रेणीविहीन	
१०१	करार	श्री डिल्ली जङ्ग तामाङ	भरतपुर म.न.पा. -७, चितवन	ह.स.चा.	इन्जिनियरिङ, मेकानिकल	श्रेणीविहीन	
१०२	करार	श्री राम लामा तामाङ	मेलम्ची न.पा. ११, सिन्धुपाल्चोक	ह.स.चा.	इन्जिनियरिङ, मेकानिकल	श्रेणीविहीन	

अनुसूचि - १०

आ.व. २०७७/७८ मा सरुवा भई आएका कर्मचारीहरुको विवरण

सि.नं.	कर्मचारीको नाम, थर	पद	रमान गरी पठाउने कार्यालय	कैफियत
१	लक्ष्मण प्रसाद पौड्याल	प्रमुख संरक्षण अधिकृत	शुक्लाफांटा रा.नि., कञ्चनपुर	
२	लिलाराज श्रेष्ठ	शाखा अधिकृत	ताप्ली गाउँपालिका, उदयपुर	
३	केदारनाथ कट्टेल	सहायक संरक्षण अधिकृत	सगरमाथा रा.नि., सोलुखुम्बु	
४	विनय कुमार भा	सहायक संरक्षण अधिकृत	पर्सा रा.नि., पर्सा	
५	भोजराज अर्याल	लेखापाल	राष्ट्रिय योजना आयोग, काठमाडौं	
६	रमेश भषाल	खरिदार	भूमिसुधार तथा मालपोत कार्यालय, पर्सा	
७	हरिकृष्ण फुयाल	गेमस्काउट	लाइटाइड राष्ट्रिय निकुञ्ज, धुन्चे	
८	प्रल्हाद बुढाथोकी	गेमस्काउट	सगरमाथा राष्ट्रिय निकुञ्ज, धुन्चे	

अनुसूचि - ११

आ.व. २०७७/७८ मा सरुवा भई गएका कर्मचारीहरुको विवरण

सि.नं.	कर्मचारीको नाम, थर	पद	रमाना भई हाजिर हुन गएको कार्यालय	कैफियत
१	डिल बहादुर पुर्जा पुन	प्रमुख संरक्षण अधिकृत	शुक्लाफांटा रा.नि., कञ्चनपुर ।	
२	कान्ती कंडेल	सहायक संरक्षण अधिकृत	शुक्लाफांटा रा.नि., कञ्चनपुर ।	
३	रमेश सिंह धामी	लेखापाल	महान्यायधिवक्ताको कार्यालय, ।	
४	कमल विक्रम श्रेष्ठ	खरिदार	गोश्वारा हुलाक कार्यालय, डिल्लीबजार ।	
५	सुन्दर पन्थी	खरिदार	सत्य निरूपण तथा मेलमिलाप आयोग ।	
६	चक्र बहादुर महत	गेमस्काउट	वर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज, वर्दिया ।	

आ.व. ०७७/७८ मा अनिवार्य अवकाश भएका कर्मचारीहरु

सि.नं.	कर्मचारीको नाम, थर	पद	कैफियत
१	बासूदेव चालिसे	ना.सु.(विषेश बढुवा)	

अनुसूचि-१२

शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जमा रहेका पदमार्गहरूको विवरण

क्र.सं.	मार्ग	पुग्न लाग्ने समय (पैदल)	कैफियत
१	पुरै अग्नी रेखा	५ दिन	शिवपुरी पर्वत श्रृङ्खला परिक्रमा
२	ककनी - जगात - शिवपुरी चुचुरो - चिसापानी	२ दिन	
३	पाँचमाने - तारकेश्वर - धौलेश्वर	४ घण्टा	
४	जगात - गुर्जे - लिपिकोट - विष्णुपादुका - पानीमुहान	६ घण्टा	
५	गुर्जे - डाँडागाउँ - विष्णुपादुका - ढोका भञ्ज्याङ - शिवपुरी	५ घण्टा	
६	लिपिकोट (बुढानिलकण्ठ) - विष्णुपादुका - ढोका भञ्ज्याङ - शिवपुरी	४ घण्टा	
७	लिपिकोट (बुढानिलकण्ठ) - विष्णुपादुका - पानीमुहान - नागी गुम्बा - सुन्दरीजल	६ घण्टा	
८	लिपिकोट (बुढानिलकण्ठ) - विष्णुपादुका - सिक्रे	५ घण्टा	
९	पानीमुहान - ढोका भञ्ज्याङ - सिक्रे	५ घण्टा	
१०	पानीमुहान - ढोका भञ्ज्याङ - शिवपुरी चुचुरो	४ घण्टा	
११	पानीमुहान - हेलिप्याङ - देउराली - वागद्वार - शिवपुरी	४ घण्टा	
१२	पानीमुहान - हेलिप्याङ - नागी गुम्बा - मुलावारी - देउराली - वागद्वार - शिवपुरी चुचुरो	४ घण्टा	
१३	सुन्दरीजल - मणिचुङ - धाप - चिसापानी	६ घण्टा	चिसापानी हुँदै गोल्फुभञ्ज्याङ
१४	सुन्दरीजल - मुलखर्क - धाप - चिसापानी	५ घण्टा	कुटुमसाङ गोसाइकुण्ड वा हेलम्बु (लाम्टाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज) जान सकिने
१५	सुन्दरीजल - मुलखर्क - धाप - चिसापानी - चगाउँ - पाटेश्वारा - गुर्जे भञ्ज्याङ	३ दिन	
१६	फूलवारी गेट - रानीवन - जामाचो (नागार्जुन चुचुरो)	५ घण्टा	अग्नी रेखाको मार्ग
१७	फूलवारी गेट - जामाचो	३ घण्टा	
१८	मुड्खु - छत्रेदेउराली - ऐनडाँडा - जामाचो	५ घण्टा	
१९	मुड्खु - स्वाना गाउँ - छत्रेदेउराली	३ घण्टा	

अनुसूचि-१३

शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज प्रवेश गर्दा लाग्ने प्रवेश शुल्कको विवरण

राजपत्रको खण्ड ६८, काठमाडौं, असोज २९ गते, २०७५ साल (संख्या ३४) भाग ३ को सुचना अनुसार
Published in Nepal Gazettes Section 68, dated 15 October 2018, Number 34

राष्ट्रिय निकुञ्ज प्रवेश शुल्क सम्बन्धी विवरण (National Park Entry Fee Rates)

क्र.सं.	विवरण	दस्तुर रु. (Rate)	
१.	राष्ट्रिय निकुञ्ज प्रवेश दस्तुर (National Park Entry Fee), प्रति व्यक्ति/प्रति प्रवेश/प्रति दिन (Per Person/Per Entry/Per Day)		
(क)	नेपाली नागरिक (Nepali Citizen)	१००।-	100.00
(ख)	सार्क मुलुकका नागरिक (SAARC Citizen)	६००।-	600.00
(ग)	सार्क बाहेक अन्य विदेशी नागरिक (Foreigners other than SAARC)	१०००।-	1000.00
२.	सवारी साधन दस्तुर (Vehicle Entry Fee), प्रति सवारी/प्रति पटक (Per Vehicles/ Per Times)		
(क)	सुविधा प्राप्त बाटोको लागि		
(अ)	सार्वजनिक यातायात, मिनि बस, माइक्रो बस, ट्याक्सी (Public Vehicles, Mini Bus, Micro Bus, Taxi)	३०।-	30.00
(आ)	ट्रक, मिनि ट्रक, ट्रयाक्टर, लरी (Truck, Mini Truck, Tractor, Lorry)	५०।-	50.00
(इ)	डोजर, रोलर, क्रेन आदि (Doser, Roller, Crane etc.)	७५।-	75.00
(ख)	सुविधा प्राप्त बाटो बाहेक अन्य बाटोका सवारी साधनको लागि (प्रवेश शुल्क बाहेक)		
(अ)	मोटरसाइकल, स्कुटर (Motorcycle, Scooter)	१५०।-	150.00
(आ)	निजी कार, जीप, भ्यान, ट्याक्सी (Private Car, Jeep, Van, Taxi)	३५०।-	350.00
(इ)	माइक्रो बस, मिनि ट्रक, बस, ट्रक (Micro Bus, Mini Truck, Bus, Truck)	५००।-	500.00
(ई)	वन तथा वातावरण मन्त्रालय अन्तर्गतका कार्यालयहरु, कूटनीतिक नियोगका भण्डा भएका सवारी साधन, सुरक्षा निकायहरु, जिल्ला प्रशासन कार्यालयहरु, बारुण यन्त्र र एम्बुलेन्स बाहेक सबै सरकारी संस्थान, गैर सरकारी संघ संस्थाका सवारी साधन	२५।-	25.00
(उ)	साईकल (Cycle) (प्रवेश शुल्क बाहेक), प्रति सवारी/प्रति पटक (Per Vehicles/ Per Times)		
(क)	नेपाली नागरिक (Nepali Citizen)	२०।-	20.00
(ख)	सार्क मुलुकका नागरिक (SAARC Citizen)	५०।-	50.00
(ग)	सार्क बाहेक अन्य विदेशी नागरिक (Foreigners other than SAARC)	१५०।-	150.00
३.	तालिम प्राप्त पञ्जिकृत गाईडले निकुञ्जभित्र गाईड सेवा उपलब्ध गराए वापत गाईड शुल्क (प्रति गाईड/प्रति प्रति वर्ष)	२,५००।-	2500.00
४.	सोत्तर तथा पातपतिङ्गर सङ्कलन (प्रति पुर्जा प्रति दिन)	१०।-	10.00
५.	साइकल दौड कार्यक्रम (प्रवेश शुल्क बाहेक), प्रति कार्यक्रम	५,०००।-	5000.00
६.	अल्ट्रा दौड कार्यक्रम (प्रवेश शुल्क बाहेक), प्रति कार्यक्रम	५,०००।-	5000.00

क्र.सं.	विवरण	दस्तुर रु. (Rate)	
७.	रक क्लाइम्बिङ (Rock Climbing) (प्रवेश शुल्क बाहेक), प्रति व्यक्ति/प्रति दिन (Per Person/Per day)		
(क)	नेपाली नागरिक (Nepali Citizen)	२५०।-	250.00
(ख)	सार्क मुलुकका नागरिक (SAARC Citizen)	५००।-	500.00
(ग)	सार्क बाहेक अन्य विदेशी नागरिक (Foreigners other than SAARC)	१०००।-	1000.00
८.	निकुञ्ज बाहिरका सुरक्षा निकाय र सरकारी संघ संस्थाको रक क्लाइम्बिङ प्रति कार्यक्रम	२,०००।-	2000.00
९.	व्यावसायिक जङ्गल ड्राइभ प्रति ट्रिप (प्रवेश शुल्क बाहेक)		
(क)	कार -४ जना(ड्राइभर र गाईड बाहेक)	५००।-	500.00
(ख)	जीप -१० जना(ड्राइभर र गाईड बाहेक)	१,०००।-	1000.00
(ग)	भ्यान-१५ जना(ड्राइभर र गाईड बाहेक)	१,५००।-	1500.00

द्रष्टव्य :

- (क) उल्लिखित दरमा मूल्य अभिवृद्धी कर समावेश गरिएको छ ।
- (ख) रीतपूर्वकको प्रवेशपत्र बाहकलाई मात्र निकुञ्जभित्र प्रवेश गर्न दिइनेछ ।
- (ग) घरपालुवा जीवजन्तुलाई राष्ट्रिय निकुञ्जको सुविधा प्राप्त बाटोबाट लैजाँदा दस्तुर लाग्ने छैन ।
- (घ) गाईड शुल्क बुझाउने गाईडलाई निकुञ्ज प्रवेश शुल्क लाग्ने छैन ।
- (ङ) सुविधा प्राप्त बाटो बाहेक अन्यत्र निकुञ्जले कायम गरेको मापदण्ड बमोजिम ध्वनी तथा वायु प्रदूषण गर्ने सवारी साधनलाई प्रवेश उपलब्ध गराइने छैन ।
- (च) सुन्दरीजल-चिसापानी-नगरकोट जाने पर्यटकको हकमा सुन्दरीजलमा प्रवेश अनुमति लिएपछि भोलीपल्ट चिसापानीबाट नगरकोट जाँदा पुनः टिकट लिनु पर्ने छैन ।
- (छ) निजी विद्यालय, महाविद्यालय र विश्व विद्यालयको पत्रसहित विद्यार्थीहरूलाई निकुञ्जको अवलोकन भ्रमणमा ल्याउँदा लाग्ने प्रवेश शुल्कमा पचास प्रतिशत छुट दिइनेछ ।
- (ज) निकुञ्जभित्र सञ्चालन हुने साइकल दौड, अल्ट्रा दौड लगायतका कार्यक्रममा खेलाडी र कार्यक्रम आयोजकले प्रति व्यक्ति प्रवेश शुल्क समेत बुझाउनु पर्नेछ ।
- (झ) १० (दश) वर्ष मुनिका बालबालिका र ज्येष्ठ नागरिकहरूलाई कुनै शुल्क लाग्ने छैन ।
- (ञ) मध्यवर्ती क्षेत्र भित्रका वन क्षेत्र वा ऐलानी पर्ति अतिक्रमण गरी बसि आएका वासिन्दाहरूलाई शुल्क र पानी प्रयोग गर्ने प्राथमिकतामा अग्राधिकार दिइने छैन ।
- (ट) सुविधा प्राप्त बाटोमा निजी मोटरसाइकल, कार, जीप र आकस्मिक सेवाका एम्बुलेन्स, वारुणयन्त्र जस्ता सवारी साधनमा कुनै दस्तुर लाग्ने छैन ।

अनुसूचि - १४

हिउदे चरा सर्वेक्षण, २०७७ मा अभिलेख भएका चराको विवरण

S.N.	Order/ Family/ Common Name /	Scientific Name	नेपाली नाम	Frequency	Population
	GALLIFORMES				
	Phasianidae				
1	Hill Partridge	<i>Arborophila torqueola</i>	पिउरा	12	18
2	Kalij Pheasant	<i>Lophura leucomelanos</i>	कालिज	17	70
	ANSERIFORMES				
	Anatidae				
3	Mallard	<i>Anas platyrhynchos</i>	हरियोटाउके	1	1
4	Common Teal	<i>Anas crecca</i>	विजुलागैरौ	1	1
	COLUMBIFORMES				
	Columbidae				
5	Rock Dove	<i>Columba livia</i>	मलेवा	3	65
6	Speckled Woodpigeon	<i>Columba hodgsonii</i>	छिरबिरे वनपरेवा	2	6
7	Oriental Turtle-dove	<i>Streptopelia orientalis</i>	तामे ढुकुर	20	43
8	Asian Emerald Dove	<i>Chalcophaps indica</i>	हारिल ढुकुर	1	1
9	Western Spotted Dove	<i>Spilopelia suratensis</i>	कुर्ले ढुकुर	4	7
10	Barred Cuckoo-dove	<i>Macropygia unchall</i>	धर्के ढुकुर	1	4
11	Ashy Pigeon	<i>Columba pulchricollis</i>	फुस्रो वनपरेवा	1	8
12	Wedge-tailed Green-pigeon	<i>Treron sphenurus</i>	पहाडी हलेसो	1	1
	Apodidae				
13	Himalayan Swiftlet	<i>Aerodramus brevirostris</i>	चीचिका गौथली	1	80
14	House Swift	<i>Apus nipalensis</i>	फिरफिरे घरगौथली	3	32
	CHARADRIFORMES				
	Scolopacidae				
15	Green Sandpiper	<i>Tringa ochropus</i>	रूख सुडसुडिया	1	1
	PELECANIFORMES				
	Ardeidae				
16	Indian Pond-heron	<i>Ardeola grayii</i>	आसकोटे बकुल्ला	1	1
17	Cattle Egret	<i>Bubulcus ibis</i>	वस्तु बकुल्ला	1	2
	STRIGIFORMES				
	Strigidae				
18	Collared Owlet	<i>Glaucidium brodiei</i>	सानो ढुन्डुल	5	5
19	Asian Barred Owlet	<i>Glaucidium cuculoides</i>	ठूलो ढुन्डुल	3	3
20	Mountain Scops-owl	<i>Otus spilocephalus</i>	लेकाली उलूक	2	2
21	Collared Scops-owl	<i>Otus lettia</i>	चित्री उलूक	1	1

S.N.	Order/ Family/ Common Name /	Scientific Name	नेपाली नाम	Frequency	Population
	ACCIPITRIFORMES				
	Accipitridae				
22	Crested Serpent-eagle	<i>Spilornis cheela</i>	काकाकुल	3	3
23	Oriental Honey-buzzard	<i>Pernis ptilorhynchus</i>	मधुहा	1	1
24	Himalayan Griffon	<i>Gyps himalayensis</i>	हिमाली गिद्ध	14	44
25	Mountain Hawk-eagle	<i>Nisaetus nipalensis</i>	पहाडी शदलचील	1	1
26	Black Eagle	<i>Ictinaetus malaiensis</i>	द्रोणक चील	3	3
27	Steppe Eagle	<i>Aquila nipalensis</i>	गोमायु महाचील	12	30
28	Bonelli's Eagle	<i>Aquila fasciata</i>	मोरङ्गी चील	3	3
29	Booted Eagle	<i>Hieraaetus pennatus</i>	काँधचन्द्र चील	1	1
30	Crested Goshawk	<i>Accipiter trivirgatus</i>	कल्की बसेरा	2	2
31	Eurasian Sparrowhawk	<i>Accipiter nisus</i>	वनबाज	5	5
32	Northern Goshawk	<i>Accipiter gentilis</i>	बलाकांक्ष वनबाज	1	1
33	Black Kite	<i>Milvus migrans</i>	कालो चील	13	70
34	Himalayan Buzzard	<i>Buteo refectus</i>	शयेनबाज	4	6
35	Long-legged Buzzard	<i>Buteo rufinus</i>	लामखुट्टे शयेनबाज	1	1
36	Upland Buzzard	<i>Buteo hemilasius</i>	पहाडी शयेनबाज	1	1
	CORACIIFORMES				
	Alcedinidae				
37	White-breasted Kingfisher	<i>Halcyon smyrnensis</i>	सेतोकण्ठे माटीकोरे	1	1
	PICIFORMES				
	Megalaimidae				
38	Great Barbet	<i>Psilopogon virens</i>	न्याउली	34	90
39	Golden-throated Barbet	<i>Psilopogon franklinii</i>	कुक्लुङ्ग	5	14
40	Blue-throated Barbet	<i>Psilopogon asiaticus</i>	कुथुर्के	11	17
	Picidae				
41	Speckled Piculet	<i>Picumnus innominatus</i>	थोप्ले ससिया	6	6
42	Greater Yellownappe	<i>Chrysophlegma flavinucha</i>	ठूलो सुनजुरे काठफोर	4	11
43	Lesser Yellownappe	<i>Picus chlorolophus</i>	सुनजुरे काठफोर	2	3
44	Black-naped Woodpecker	<i>Picus guerini</i>	कालोगर्दने काठफोर	4	7
45	Brown-fronted Woodpecker	<i>Dendrocopos auriceps</i>	खैरोटाउके काष्ठकूट	1	2
46	Fulvous-breasted Woodpecker	<i>Dendrocopos macei</i>	काष्ठकूट	1	1
47	Darjeeling Woodpecker	<i>Dendrocopos darjellensis</i>	दार्जीलिङ्ग काष्ठकूट	1	2
	FALCONIFORMES				

S.N.	Order/ Family/ Common Name /	Scientific Name	नेपाली नाम	Frequency	Population
	Falconidae				
48	Common Kestrel	<i>Falco tinnunculus</i>	बौडाइ	3	3
	PSITTACIFORMES				
	Psittacidae				
49	Slaty-headed Parakeet	<i>Psittacula himalayana</i>	मदना सुगा	9	68
50	Alexandrine Parakeet	<i>Psittacula eupatria</i>	कर्मा सुगा	2	6
	PASSERIFORMES				
	Eurylaimidae				
51	Long-tailed Broadbill	<i>Psarisomus dalhousiae</i>	चित्रकुट	3	38
	Oriolidae				
52	Maroon Oriole	<i>Oriolus traillii</i>	घनरक्त सुनचरी	15	20
	Vireonidae				
53	White-browed Shrike-babbler	<i>Pteruthius aeralatus</i>	लालपंखे भद्राईभ्याकुर	4	11
54	Green Shrike-babbler	<i>Pteruthius xanthochlorus</i>	हरित भद्राईभ्याकुर	1	1
55	Black-eared Shrike-babbler	<i>Pteruthius melanotis</i>	गाजले भद्राईभ्याकुर	1	2
56	White-bellied Erpornis	<i>Erpornis zantholeuca</i>	सेतोपेटे जुरेचरा	8	36
	Campephagidae				
57	Long-tailed Minivet	<i>Pericrocotus ethologus</i>	लामपुछे रानीचरी	24	88
58	Scarlet Minivet	<i>Pericrocotus flammeus</i>	रानीचरी	6	16
59	Indian Cuckooshrike	<i>Coracina macei</i>	लटुशक विरहीचरी	2	5
	Vangidae				
60	Bar-winged Flycatcher-shrike	<i>Hemipus picatus</i>	आसकोटे चरी	1	6
	Rhipiduridae				
61	White-throated Fantail	<i>Rhipidura albicollis</i>	नक्कले मारुनीचरी	15	22
	Dicruridae				
62	Black Drongo	<i>Dicrurus macrocercus</i>	कालो चिबे	1	1
63	Ashy Drongo	<i>Dicrurus leucophaeus</i>	ध्वाँसे चिबे	4	4
64	Bronzed Drongo	<i>Dicrurus aeneus</i>	सानो चिबे	6	23
65	Lesser Racquet-tailed Drongo	<i>Dicrurus remifer</i>	भृङ्गराज चिबे	3	3
66	Hair-crested Drongo	<i>Dicrurus hottentottus</i>	केशराज चिबे	3	4
	Laniidae				
67	Long-tailed Shrike	<i>Lanius schach</i>	भद्राई	4	4
68	Grey-backed Shrike	<i>Lanius tephronotus</i>	हिमाली भद्राई	7	9
	Corvidae				
69	Rufous Treepie	<i>Dendrocitta vagabunda</i>	कोकले	3	11

S.N.	Order/ Family/ Common Name /	Scientific Name	नेपाली नाम	Frequency	Population
70	Grey Treepie	<i>Dendrocitta formosae</i>	पहाडी कोकले	26	55
71	Yellow-billed Blue Magpie	<i>Urocissa flavirostris</i>	सुनठूडे लामपुच्छे	2	7
72	Red-billed Blue Magpie	<i>Urocissa erythroryncha</i>	स्यालपोथरी लामपुच्छे	15	31
73	Common Green Magpie	<i>Cissa chinensis</i>	हरियो लामपुच्छे	2	5
74	Plain-crowned Jay	<i>Garrulus bispecularis</i>	कैले वनकाग	3	6
75	Black-headed Jay	<i>Garrulus lanceolatus</i>	कालोटाउके वनकाग	2	13
76	House Crow	<i>Corvus splendens</i>	घर काग	3	37
77	Large-billed Crow	<i>Corvus macrorhynchos</i>	कालो काग	18	52
78	Spotted Nutcracker	<i>Nucifraga caryocatactes</i>	वनसर्पा	1	1
Stenostiridae					
79	Yellow-bellied Fairy-fantail	<i>Chelidorhynch hypoxanthus</i>	पहेलो मारुनीचरी	14	29
80	Grey-headed Canary-flycatcher	<i>Culicicapa ceylonensis</i>	चञ्चले अर्जुनक	26	103
Paridae					
81	Yellow-browed Tit	<i>Sylviparus modestus</i>	चँदुवा चिचिल्कोटे	3	5
82	Green-backed Tit	<i>Parus monticolus</i>	हरियो चिचिल्कोटे	20	64
83	Cinereous Tit	<i>Parus cinereus</i>	चिचिल्कोटे	3	6
84	Black-lored Tit	<i>Machlolophus xanthogenys</i>	पाण्डु चिचिल्कोटे	33	154
Cisticolidae					
85	Common Tailorbird	<i>Orthotomus sutorius</i>	पातसिउने फिस्टो	8	18
Acrocephalidae					
86	Thick-billed Warbler	<i>Arundinax aedon</i>	मोटोठूडे ट्याकट्याके	1	1
Pnoepyidae					
87	Scaly-breasted Cupwing	<i>Pnoepyga albiventer</i>	कत्ले डिकुरेभ्याकुर	5	6
Hirundinidae					
88	Barn Swallow	<i>Hirundo rustica</i>	घर गौथली	4	22
89	Red-rumped Swallow	<i>Cecropis daurica</i>	गेरुकटी गौथली	5	25
90	Eurasian Crag Martin	<i>Ptyonoprogne rupestris</i>	नहिकुटी गौथली	1	1
Pycnonotidae					
91	Mountain Bulbul	<i>Ixos mccllellandii</i>	कैलोपेटे जुरेली	28	86
92	Black Bulbul	<i>Hypsipetes leucocephalus</i>	बाखे जुरेली	28	359
93	Black-crested Bulbul	<i>Pycnonotus flaviventris</i>	कालोकल्की पहेलो जुरेली	1	2
94	Himalayan Bulbul	<i>Pycnonotus leucogenys</i>	जुल्फे जुरेली	18	84
95	Red-vented Bulbul	<i>Pycnonotus cafer</i>	जुरेली	10	41

S.N.	Order/ Family/ Common Name /	Scientific Name	नेपाली नाम	Frequency	Population
	Phylloscopidae				
96	Hume's Leaf-warbler	<i>Phylloscopus humei</i>	चञ्चले फिस्टो	4	9
97	Lemon-rumped Warbler	<i>Phylloscopus chloronotus</i>	पीतकरी फिस्टो	22	198
98	Buff-barred Warbler	<i>Phylloscopus pulcher</i>	सुन्तलेरेखी फिस्टो	30	195
99	Ashy-throated Warbler	<i>Phylloscopus maculipennis</i>	फुस्रोकण्ठे फिस्टो	5	11
100	Green-crowned Warbler	<i>Phylloscopus burkii</i>	सुनचशमे फिस्टो	1	1
101	Whistler's Warbler	<i>Phylloscopus whistleri</i>	सुसेली फिस्टो	9	18
102	Chestnut-crowned Warbler	<i>Phylloscopus castaniceps</i>	रातोटाउके फिस्टो	6	17
103	Blyth's Leaf Warbler	<i>Phylloscopus reguloides</i>	तालुधर्के फिस्टो	4	14
104	Greenish Warbler	<i>Phylloscopus trochiloides</i>	जीवल फिस्टो	2	7
105	Grey-hooded Warbler	<i>Phylloscopus xanthoschistos</i>	तुमुलकारी फिस्टो	64	953
	Scotocercidae				
106	Grey-bellied Tesia	<i>Tesia cyaniventer</i>	फुस्रोपेट टिसिया	1	1
107	Chestnut-headed Tesia	<i>Cettia castaneocoronata</i>	रातोटाउके टिसिया	1	1
108	Grey-sided Bush-warbler	<i>Cettia brunnifrons</i>	रातोटाउके भाडीफिस्टो	4	6
109	Black-faced Warbler	<i>Abroscopus schisticeps</i>	गाजले फिस्टो	2	20
110	Aberrant Bush-warbler	<i>Horornis flavolivaceus</i>	पीतहरित भाडीफिस्टो	7	8
	Aegithalidae				
111	Red-headed Tit	<i>Aegithalos iredalei</i>	कालीकण्ठे र ाजचिचिल्कोटे	41	288
	Sylviidae				
112	White-browed Fulvetta	<i>Fulvetta vinipectus</i>	पीतनयन फूलबुट्टा	3	6
	Zosteropidae				
113	Stripe-throated Yuhina	<i>Yuhina gularis</i>	थुपलकल्की जुरेचरा	4	62
114	Whiskered Yuhina	<i>Yuhina flavicollis</i>	जुंगे जुरेचरा	5	40
115	Rufous-vented Yuhina	<i>Yuhina occipitalis</i>	खैरो जुरेचरा	2	134
116	Oriental White-eye	<i>Zosterops palpebrosus</i>	कांकीर	14	105
	Timaliidae				
117	Streak-breasted Scimitar-babbler	<i>Pomatorhinus ruficollis</i>	छातीधर्से पाल्कोटे	14	38
118	Rusty-cheeked Scimitar-babbler	<i>Erythrogenys erythrogenys</i>	पाल्कोटे	14	29
119	Grey-throated Babbler	<i>Stachyris nigriceps</i>	फुस्रोकण्ठे वनभ्याकुर	7	22
120	Black-chinned Babbler	<i>Cyanoderma pyrrhops</i>	कालोचिउँडे वनभ्याकुर	15	70

S.N.	Order/ Family/ Common Name /	Scientific Name	नेपाली नाम	Frequency	Population
	Pellorneidae				
121	Rufous-winged Fulvetta	<i>Schoeniparus castaneiceps</i>	कटुसटाउके फूलबुट्टा	1	60
	Leiotrichidae				
122	Nepal Fulvetta	<i>Alcippe nipalensis</i>	नेपाल फूलबुट्टा	19	64
123	Striated Laughingthrush	<i>Grammatoptila striata</i>	कल्की तोरीगाँडा	10	57
124	White-crested Laughingthrush	<i>Garrulax leucolophus</i>	हिउँजुरे तोरीगाँडा	17	155
125	Spotted Laughingthrush	<i>Garrulax ocellatus</i>	मुँदाले तोरीगाँडा	1	2
126	Rufous-chinned Laughingthrush	<i>Garrulax rufogularis</i>	कैलोकण्ठे तोरीगाँडा	2	4
127	White-throated Laughingthrush	<i>Garrulax albogularis</i>	सोइरने तोरीगाँडा	4	126
128	Streaked Laughingthrush	<i>Trochalopteron lineatum</i>	छिर्के तोरीगाँडा	12	52
129	Chestnut-crowned Laughingthrush	<i>Trochalopteron erythrocephalum</i>	कटुसटाउके तोरीगाँडा	4	17
130	Grey-sided Laughingthrush	<i>Garrulax caerulatus</i>	फुस्रोकोखे तोरीगाँडा	1	10
131	Rufous Sibia	<i>Heterophasia capistrata</i>	सिबिया	9	59
132	Red-billed Leiothrix	<i>Leiothrix lutea</i>	रोचिष्णु मिसिया	3	11
133	Red-tailed Minla	<i>Minla ignotincta</i>	लालपुच्छे मिन्ला	1	2
134	Hoary-throated Barwing	<i>Sibia nipalensis</i>	वनचाहर	1	10
135	Blue-winged Minla	<i>Siva cyanouroptera</i>	नीलपंख मिन्ला	6	25
136	Bar-throated Minla	<i>Chrysominla strigula</i>	शिव मिन्ला	2	13
	Sittidae				
137	Chestnut-bellied Nuthatch	<i>Sitta cinnamoventris</i>	कटुसे मट्टा	2	12
138	White-tailed Nuthatch	<i>Sitta himalayensis</i>	पहाडी मट्टा	7	28
139	Velvet-fronted Nuthatch	<i>Sitta frontalis</i>	मखमली मट्टा	7	20
	Cinclididae				
140	Brown Dipper	<i>Cinclus pallasii</i>	खैरो वञ्जूल	1	1
	Sturnidae				
141	Common Myna	<i>Acridotheres tristis</i>	डाङ्ग्रे, रुपी, सारौ	5	16
142	Jungle Myna	<i>Acridotheres fuscus</i>	वन रुपी	1	7
	Turdidae				
143	Longa-tailed Thrush	<i>Zoothera dixonii</i>	लामपुच्छे चाँचर	8	10
144	Long-billed Thrush	<i>Zoothera monticola</i>	लामोठूँडे चाँचर	1	1
145	Scaly Thrush	<i>Zoothera dauma</i>	गोब्रे चाँचर	5	5

S.N.	Order/ Family/ Common Name /	Scientific Name	नेपाली नाम	Frequency	Population
146	Grey-winged Blackbird	<i>Turdus boulboul</i>	मदना चाँचर	10	56
147	White-collared Blackbird	<i>Turdus albocinctus</i>	कण्ठे चाँचर	3	6
148	Chestnut Thrush	<i>Turdus rubrocanus</i>	कैले चाँचर	1	1
149	Black-throated Thrush	<i>Turdus atrogularis</i>	कालोकण्ठे चाँचर	1	4
	Muscicapidae				
150	Oriental Magpie-robin	<i>Copsychus saularis</i>	धोबिनी चरा	2	3
151	Rufous-bellied Niltava	<i>Niltava sundara</i>	सुन्दर नीलतभा	9	13
152	Small Niltava	<i>Niltava macgrigoriae</i>	सानो नीलतभा	5	5
153	Verditer Flycatcher	<i>Eumyias thalassinus</i>	निलोतुथो अर्जुनक	1	1
154	Rusty-tailed Flycatcher	<i>Ficedula ruficauda</i>	कैलोपुच्छे अर्जुनक	1	1
155	Himalayan Shortwing	<i>Brachypteryx cruralis</i>	नीलो लघुपंख	1	1
156	White-tailed Blue Robin	<i>Myiomela leucura</i>	सेतोपुच्छे रबिन	1	2
157	Himalayan Bluetail	<i>Tarsiger rufilatus</i>	सुन्तलाकोखे रबिन	25	65
158	Golden Bush-Robin	<i>Tarsiger chrysaeus</i>	सुनौलो रबिन	7	7
159	Little Forktail	<i>Enicurus scouleri</i>	गंगा खोलेधोबिनी	1	1
160	Slaty-backed Forktail	<i>Enicurus schistaceus</i>	फुस्रोढाडे खोलेधो बिनी	4	7
161	Black-backed Forktail	<i>Enicurus immaculatus</i>	कालोढाडे खोलेधो बिनी	1	1
162	Spotted Forktail	<i>Enicurus maculatus</i>	थोप्ले खोलेधोबिनी	14	26
163	Blue Whistling-thrush	<i>Myophonus caeruleus</i>	कल्चौडे	23	41
164	Snowy-browed Flycatcher	<i>Ficedula hyperythra</i>	सेतोआँखीभौ अर्जुनक	2	2
165	Rufous-gorgeted Flycatcher	<i>Ficedula strophitata</i>	सेतोटिके अर्जुनक	18	20
166	Taiga Flycatcher	<i>Ficedula albicilla</i>	लालकण्ठे अर्जुनक	1	1
167	Blue-fronted Redstart	<i>Phoenicurus frontalis</i>	नीलटाउके खञ्जरी	25	46
168	Blue-capped Redstart	<i>Phoenicurus coeruleocephala</i>	धोबिनी खञ्जरी	1	1
169	White-capped Water-redstart	<i>Phoenicurus leucocephalus</i>	सेतोटाउके जलखञ्जरी	5	7
170	Plumbeous Water-redstart	<i>Phoenicurus fuliginosus</i>	नीलाम्बर जलखञ्जरी	6	13
171	Hodgson's Redstart	<i>Phoenicurus hodgsoni</i>	तनकम्प खञ्जरी	1	1
172	Chestnut-bellied Rock-thrush	<i>Monticola rufiventris</i>	हजारा चाँचर	2	2
173	Grey Bushchat	<i>Saxicola ferreus</i>	हिमाली भ्याप्सी	3	8
174	Common Stonechat	<i>Saxicola torquatus</i>	भेकभेक भ्याप्सी	3	10
	Chloropseidae				

S.N.	Order/ Family/ Common Name /	Scientific Name	नेपाली नाम	Frequency	Population
175	Orange-bellied Leafbird	<i>Chloropsis hardwickii</i>	स्वर्णोदर हरितचरी	8	19
	Dicaeidae				
176	Plain Flowerpecker	<i>Dicaeum minullum</i>	पुष्पकोकिल	1	1
177	Fire-breasted Flowerpecker	<i>Dicaeum ignipectus</i>	अग्निवक्ष पुष्पकोकिल	12	18
	Nectariniidae				
178	Fire-tailed Sunbird	<i>Aethopyga ignicauda</i>	लामपुच्छे बुङ्गेचरा	4	13
179	Black-throated Sunbird	<i>Aethopyga saturata</i>	कालीकण्ठ बुङ्गेचरा	1	2
180	Green-tailed Sunbird	<i>Aethopyga nipalensis</i>	नेपाल बुङ्गेचरा	14	39
	Prunellidae				
181	Rufous-breasted Accentor	<i>Prunella strophia</i>	मुसे लेकचरी	2	6
182	Maroon-backed Accentor	<i>Prunella immaculata</i>	पाण्डुनयनी लेकचरी	1	6
	Estrildidae				
183	Scaly-breasted Munia	<i>Lonchura punctulata</i>	कोटेरो मुनियाँ	1	6
	Passeridae				
184	House Sparrow	<i>Passer domesticus</i>	घर भँगेरा	2	6
185	Eurasian Tree Sparrow	<i>Passer montanus</i>	रुख भँगेरा	2	10
	Motacillidae				
186	Olive-backed Pipit	<i>Anthus hodgsoni</i>	रुख चुइयाँ	8	62
187	Rosy Pipit	<i>Anthus roseatus</i>	गुलाफीकण्ठे चुइयाँ	1	6
188	Grey Wagtail	<i>Motacilla cinerea</i>	फुस्रो टिकटिके	3	4
189	White Wagtail	<i>Motacilla alba</i>	सेतो टिकटिके	1	1
	Fringillidae				
190	Common Rosefinch	<i>Carpodacus erythrinus</i>	अमोंगा तितु	5	18
191	Pink-browed Rosefinch	<i>Carpodacus rodochroa</i>	रातो भ्रिबी तितु	2	8
192	Spot-winged Rosefinch	<i>Carpodacus rodopeplus</i>	पंखथोप्ले तितु	1	1
193	Gold-naped Finch	<i>Pyrrhoptes epauletta</i>	सुन्तलेटाउके कालो तितु	1	1
194	Dark-breasted Rosefinch	<i>Procarduelis nipalensis</i>	नेपाल तितु	8	44
195	Yellow-breasted Greenfinch	<i>Chloris spinoides</i>	गाजले पीतचरी	1	10
	Emberizidae				
196	Little Bunting	<i>Emberiza pusilla</i>	लघु बगेडी	1	16

अनुसूचि - १५
अध्ययन अनुमती प्रदान गरिएको विवरण

सि.न.	अनुमति मिति	अनुसन्धान कर्ताको नाम	ठेगाना /संस्था	अध्ययनको विषय	अध्ययन क्षेत्र	कैपियत
१	४/२/२०७७	रुक्साना थापा	सुर्यविनायक ८, भक्तपुर	A research on availability and identification of wild mushroom in Shivapuri Nagarkun National Park	शिवपुरी तथा नागार्जुन	व्यक्तिगत
२	४/९/२०७७	निरुता मार्षा	वनस्पति केन्द्रिय विभाग, किर्तिपुर, काठमाडौं	Taxonomic study of genus <i>Didymocarpus</i> wall of Nepal	शिवपुरी तथा नागार्जुन	स्नाकोत्तर
३	५/२२/२०७७	जून सापकोटा	कृषि तथा वन विज्ञान विश्वविद्यालय, हेटौडा	Soil Organic Matter : Variation under different forest types	शिवपुरी	स्नातक
४	६/९/२०७७	रशिका काफ्ले	वनस्पति केन्द्रिय विभाग, किर्तिपुर, काठमाडौं	Taxonomic study of genus <i>Stellaria</i> L. of Nepal	शिवपुरी तथा नागार्जुन	स्नाकोत्तर
५	७/२६/२०७७	ईन्द्र प्रसाद सुवेदी	प्राणीशास्त्र केन्द्रिय विभाग, किर्तिपुर, काठमाडौं	Diversity and Distribution of ants in Shivapuri Nagarkun National Park	शिवपुरी तथा नागार्जुन	विद्यावारिधि
६	८/१२/२०७७	सगुन श्रोष्ठ	NAMI College, जोरपाटी, काठमाडौं	Long term Variation of Microinvertebrate Diversity and Biological Traits in the Headwaters of Bagmati river Nepal	शिवपुरी	स्नातक
७	८/१२/२०७७	रोनी कार्की	NAMI College, जोरपाटी, काठमाडौं	Species diversity of Odonata Larvae in Bagmati river system within Kathmandu Valley, Nepal	शिवपुरी	स्नातक
८	८/१२/२०७७	रेजिना गौरा	NAMI College, जोरपाटी, काठमाडौं	Spatial and temporal Variation of water Quality and Benhic macroinvertebrate assemblage in Bagmati river system within Kathmandu Valley, Nepal	शिवपुरी	स्नातक
९	९/१/२०७७	राजाराम प्रजापती	S4W- Nepal	Understanding the impact of climate change on head water hydrology and aquatic biodiversity with long term citizen science-based monitoring of Bagmati River	शिवपुरी	संस्थागत

सि.न.	अनुमति मिति	अनुसन्धान कर्ताको नाम	ठेगाना / संस्था	अध्ययनको विषय	अध्ययन क्षेत्र	कैफियत
१०	९/७/२०७७	संगिता सापकोटा	कलेज अफ अप्लाइड साइन्स, थापाथली, काठमाडौं	Determining the forest carbon and soil carbon emission with its influencing factor of the mixed forest, Shivapuri Nagarjun National Park, Kathmandu, Nepal	शिवपुरी तथा नागार्जुन	स्नाकोत्तर
११	९/७/२०७७	विजय राई	कलेज अफ अप्लाइड साइन्स, थापाथली, काठमाडौं	Study on the components of Carbon Emission from soil in undisturbed sub-tropical forest, Shivapuri Nagarjun National Park	शिवपुरी तथा नागार्जुन	स्नाकोत्तर
१२	१०/२०/२०७७	रुक्साना खड्का	त्रिचन्द्र बहुमुखी क्याम्पस, घण्टाघर, काठमाडौं	Distribution of Butterfly along elevation Gradation	शिवपुरी	स्नातक
१३	१०/२०/२०७७	ज्योती खड्का	School of Environmental Science and Management, Kathmandu	Assessment of Invasive Alien Plant Species and its Effect on Grassland in Shivapuri Nagarjun National Park	शिवपुरी तथा नागार्जुन	स्नाकोत्तर
१४	१२/३/२०७७	उर्मिला चःला	प्राणिशास्त्र केन्द्रीय विभाग, त्रि.वि.वि. काठमाडौं	Insect Pollinators in Different Landscapes of Shivapuri Nagarjun National Park, Nepal	शिवपुरी तथा नागार्जुन	विद्यावारिधि
१५	१२/१३/२०७७	कृष्ण प्रसाद महर्जन	Central Department of Zoology, Tribhuvan University	Exposure and Levels of Heavy Metals in Aquatic Vertebrates in Bagmati River System, Nepal	शिवपुरी तथा नागार्जुन	स्नाकोत्तर
१६	३/६/२०७८	प्रतिक श्रेष्ठ	गोल्डेनगेट इन्टरनेसनल कलेज, बत्तिसपुतली, काठमाडौं	River Health Assessment of Bagmati and its Tributaries in the Kathmandu Valley	शिवपुरी	स्नातक
१७	३/१४/२०७८	गोमा न्यौपाने	काठमाडौं विश्वविद्यालय, स्कुल अफ एजुकेशन, हात्तीवन, ललितपुर	Human Wildlife Conflict in Buffer Zone Area of Shivapuri Nagarjun National Park	शिवपुरी	स्नातक

यस निकुञ्जमा इन्टर्नसिप कार्यका लागि खटिएका विद्यार्थीहरूको विवरण

सि.नं.	नाम, थर	ठेगाना	अध्ययनरत तह	अध्ययनको विषय	कैफियत
१	सुरक्षा पौडेल	व.वि.अ.स. हेटौडा क्याम्पस, हेटौडा	स्नातक	वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण तथा मानव वन्यजन्तु द्वन्द व्यवस्थापन	
२	ममता तिमल्सिना	काठमाडौं फरेस्ट्री कलेज, काठमाडौं	स्नातक	वन्यजन्तु वासस्थान संरक्षण तथा व्यवस्थापन	

अनुसूचि - १६
मध्यवर्ती सामुदायिक वनहरुको विवरण

सि.नं.	मध्यवर्ती सामुदायिक वन	साविक ठेगाना	हाल ठेगाना	जिल्ला	उपभोक्ता समिति	क्षेत्रफल (हे.)	घरधुरी	जनसङ्ख्या	कार्य योजनाको अवधि	कैफियत
१	पञ्चकन्या	चपली भद्रकाली ७	बुढानिलकण्ठ न.पा. २	काठमाण्डौं	विष्णु चपली	६३.७६	१७८	८५३	आ.व २०७५/२०७६ देखि २०७९/०८०	
२	च्यानडाँडा	चपली भद्रकाली ४, ५ र ६	बुढानिलकण्ठ न.पा. २	काठमाण्डौं	विष्णु चपली	४.२१	५६	३३९	आ.व २०७५/२०७६ देखि २०७९/०८०	
३	आइतबारे	विष्णु बुढानिलकण्ठ १ र ८	बुढानिलकण्ठ न.पा. ३ र ५, चिसेनी	काठमाण्डौं	विष्णु चपली	१४.४९	१०१	४६५	आ.व २०७५/२०७६ देखि २०७९/०८०	
४	डुकुनीदेवी	चपली भद्रकाली १, ३ र ४, तौलुङ्ग	बुढानिलकण्ठ न.पा. १, तौलुङ्ग	काठमाण्डौं	विष्णु चपली	६.०४	८५	३४०	आ.व २०७६/०७७ देखि २०८०/०८१	
५	देउराली महिला	सिके ३	शिवपुरी गा.पा. ४	नुवाकोट	गुर्जेभञ्ज्याङ	२.६२	३१	९८	आ.व २०७५/२०७६ देखि २०७९/०८०	
६	सिमपाखा	सिके ४	शिवपुरी गा.पा. ४	नुवाकोट	गुर्जेभञ्ज्याङ	२.६२	३१	१७८	आ.व २०७५/२०७६ देखि २०७९/०८०	
७	स्यालपिन ढाँणपाखा	सिके ४ र ८	शिवपुरी गा.पा. ४	नुवाकोट	गुर्जेभञ्ज्याङ	९.५	५४	३४९	आ.व २०७६/०७७ देखि २०८०/०८१	
८	च्यानडाँडा	सिके ३	शिवपुरी गा.पा. ४	नुवाकोट	गुर्जेभञ्ज्याङ	१.६	३२	२२२	आ.व २०७६/०७७ देखि २०८०/०८१	
९	बासिडाँडा	सिके २	शिवपुरी गा.पा. ४	नुवाकोट	गुर्जेभञ्ज्याङ	६.४६	६७	३५१	आ.व २०७४/०७५ देखि २०७९/०८०	
१०	गंगा देवी	सिके २	शिवपुरी गा.पा. ४	नुवाकोट	गुर्जेभञ्ज्याङ	२८.५				
११	सप्तकन्या	सुनखानी ७	शिवपुरी गा.पा. ७	नुवाकोट	गुर्जेभञ्ज्याङ	९४.७	९१	६०६	आ.व २०७५/०७६ देखि २०७९/०८०	
१२	ग्रामिण वनदेवी	सुनखानी ४	शिवपुरी गा.पा. ७	नुवाकोट	गुर्जेभञ्ज्याङ	१५.८२	६१	३३५	आ.व २०७६/०७७ देखि २०८०/०८१	

सि.नं.	मध्यवर्ती सामुदायिक वन	साविक ठेगाना	हाल ठेगाना	जिल्ला	उपभोक्ता समिति	क्षेत्रफल (हे.)	घरधुरी	जनसङ्ख्या	कार्य योजनाको अवधि	कैफियत
१३	कालिका कुम्भेश्वरी	थानापति २ र ९	शिवपुरी गा.पा. ८	नुवाकोट	गुर्जेभञ्ज्याङ	१.२१	४९	२९८	आ.व २०७८/०७९ देखि २०८२/०८३	
१४	मुड्खु सिर्जनशिल	मुड्खु	तारकेश्वर न.पा. ५	काठमाण्डौ	गोलढुङ्गा जितपुर	३.४७	२७	१५८	आ.व २०७५/०७६ देखि २०७९/०८०	
१५	सिमलको पाखा	गोलढुङ्गा ६,	तारकेश्वर न.पा. ५, विचारीथोक	काठमाण्डौ	गोलढुङ्गा जितपुर	७.५	१०७	५६४	आ.व २०७५/०७६ देखि २०७९/०८०	
१६	स्युडीवार सिमाखोला	गोलढुङ्गा	तारकेश्वर न.पा. ५, फुयालथोक	काठमाण्डौ	गोलढुङ्गा जितपुर					
१७	खोरिया पाखा स्या(उली त्याउली	जितपुरफेदी ८	तारकेश्वर न.पा. ५, आठमाइल	काठमाण्डौ	गोलढुङ्गा जितपुर	३.५१	४०	२१४	आ.व २०७५/०७६ देखि २०७९/०८०	
१८	मरुवा पाखा	जितपुरफेदी ७, आठमाइल	तारकेश्वर न.पा. ३	काठमाण्डौ	गोलढुङ्गा जितपुर	५.३	७१	३६४	आ.व २०७६/०७७ देखि २०८०/०८१	
१९	सालकोट	जितपुरफेदी ५	तारकेश्वर न.पा. ३,	काठमाण्डौ	गोलढुङ्गा जितपुर	२७.१४	७०	५६३	आ.व २०७५/०७६ देखि २०७९/०८०	
२०	पारीवन पाखा	जितपुरफेदी	तारकेश्वर न.पा. ३,	काठमाण्डौ	गोलढुङ्गा जितपुर					
२१	थाना गढी	जितपुरफेदी ७, भ्युटावर	तारकेश्वर न.पा. ३	काठमाण्डौ	गोलढुङ्गा जितपुर	३	४८	२२०	आ.व २०७६/०७७ देखि २०८०/०८१	
२२	ठाडोपाखा	जितपुरफेदी ३	तारकेश्वर न.पा. ३	काठमाण्डौ	गोलढुङ्गा जितपुर	२.८७८	८२	४११	आ.व २०६८/०६९ देखि २०७२/०७३	
२३	देवस्थान सिमडाँडा	काभ्रेस्थली १, ३, ९	तारकेश्वर न.पा. २	काठमाण्डौ	बौडेश्वर महादेव	२५.३९	१९०	१०५०	आ.व. २०६३/०६४ देखि २०७३/०७४	
२४	ईचंगुनारायण	ईचंगुनारायण .१	नागार्जुन न.पा. ३	काठमाण्डौ	ईचंगुनारायण	१२	६६	२८०	आ.व २०७८/०७९ देखि २०८२/०८३	
२५	जुगुखोला	ईचंगुनारायण .२	नागार्जुन न.पा. ३	काठमाण्डौ	ईचंगुनारायण	३.२८	९८	४३९	आ.व २०७६/०७७ देखि २०८१/०८२	

सि.नं.	मध्यवर्ती सामुदायिक वन	साविक ठेगाना	हाल ठेगाना	जिल्ला	उपभोक्ता समिति	क्षेत्रफल (हे.)	घरधुरी	जनसङ्ख्या	कार्य योजनाको अवधि	कैफियत
२६	हरियाली	बज्रयोगिनी . ८	शंखरापुर न.पा. ८	काठमाण्डौं	मणिचुड कागेश्वरी	११.५	९८	४४१	आ.व. २०७६/०७७ देखि २०८१/०८२	
२७	मणिलिङगेश्वर	बज्रयोगिनी . ८	शंखरापुर न.पा. ८	काठमाण्डौं	मणिचुड कागेश्वरी	१४.४	११५	६९०	आ.व. २०७६/०७७ देखि २०८१/०८२	
२८	लुमाइदेवी	बज्रयोगिनी . ८	शंखरापुर न.पा. ८	काठमाण्डौं	मणिचुड कागेश्वरी	१.३	९०	६५८	आ.व. २०६४/०६५देखी २०७१/०७२	
२९	लप्सौरा	लप्सेफेदी	शंखरापुर न.पा. ४	काठमाण्डौं	मणिचुड कागेश्वरी	३१.४२	११४	४५८	आ.व. २०७६/०७७ देखि २०८१/०८२	
३०	रात्माटे	लप्सेफेदी २, ३ र बज्रयोगिनी ८	शंखरापुर न.पा. ४	काठमाण्डौं	मणिचुड कागेश्वरी	३३.०८	१३३	४८८	आ.व. २०७६/०७७ देखि २०८१/०८२	
३१	सेतोभुमिस्थान	चौकीभञ्ज्याङ, लप्सेफेदी	शंखरापुर न.पा. १, २, ३, ४	काठमाण्डौं	मणिचुड कागेश्वरी	३९.४५	१४८	७९८	आ.व. २०७५/७६ देखि २०७९/०८०	
३२	मकैचौर	गागलफेदी . ३	कागेश्वरी मनोहरा न.पा. १	काठमाण्डौं	मणिचुड कागेश्वरी	९.३६७	३८	१६४	आ.व. २०६९/०७० देखि २०७४/०७५	
३३	गोढ्याङपाखा	हैवुड ६	मेलम्ची न.पा. ३	सिन्धुपाल्चोक	सिन्धु शिवपुरी	१३.३८			आ.व. २०७०/०७१ देखि २०७९/८०	
३४	जुगेपानी	हैवुड ७	मेलम्ची न.पा. ३	सिन्धुपाल्चोक	सिन्धु शिवपुरी	१५.४१	६०	३६२	आ.व. २०७२/०७३ देखि २०८१/०८२	
३५	खलु	हैवुड ८	मेलम्ची न.पा. ३	सिन्धुपाल्चोक	सिन्धु शिवपुरी	३८.०६	४६	२४८	आ.व. २०७२/०७३ देखि २०८१/०८२	
३६	मजुवा पाखा	हैवुड ४	मेलम्ची न.पा. ३	सिन्धुपाल्चोक	सिन्धु शिवपुरी	१२.३३	३५	१४५	आ.व. २०७२/०७३ देखि २०८१/०८२	
३७	लामो सुमारा	भोटेचौर	मेलम्ची न.पा. १	सिन्धुपाल्चोक	सिन्धु शिवपुरी	११.३७	२१	१०५	आ.व. २०७६/०७७ देखी २०८०/०८१	

सि.नं.	मध्यवर्ती सामुदायिक वन	साविक ठेगाना	हाल ठेगाना	जिल्ला	उपभोक्ता समिति	क्षेत्रफल (हे.)	घरधुरी	जनसङ्ख्या	कार्य योजनाको अवधि	कैफियत
३८	भुमेस्थान	भोटेचौर १	मेलम्ची न.पा. १	सिन्धुपाल्चोक	सिन्धु शिवपुरी	०.७६	१०३	५५१	आ.व. २०७६।०७७ देखी २०८०।०८१	
३९	मानेडाँडा	भोटेचौर १	मेलम्ची न.पा. २	सिन्धुपाल्चोक	सिन्धु शिवपुरी	१.४४	१४६	७५५	आ.व. २०७६।०७७ देखी २०८०।०८१	
४०	चौतारी डाडा महिला	हैबुड ७	मेलम्ची न.पा. ३	सिन्धुपाल्चोक	सिन्धु शिवपुरी	४.३	७५	३७५	आ.व. २०७६।०७७ देखी २०८०।०८१	
४१	पातलगुफा सिमथलो	भोटेचौर १	मेलम्ची न.पा. १	सिन्धुपाल्चोक	सिन्धु शिवपुरी	५.४७	८०	४१०	आ.व. २०७६।०७७ देखी २०८०।०८१	
४२	चौतारीडाडा काडो खोरीया	भोटेचौर १	मेलम्ची न.पा. १	सिन्धुपाल्चोक	सिन्धु शिवपुरी	७२.८८	५५	२७५	आ.व. २०७६।०७७ देखी २०८०।०८१	
४३	गुठ सल्लाबारी	वालुवा .	गोकणेश्वर- ३	काठमाण्डौ	सुन्दरीजल शिवपुरी					
४४	तीनडाँडा महिला	वालुवा १	गोकणेश्वर-३, तारेभिर	काठमाण्डौ	सुन्दरीजल शिवपुरी	७.३९	१६	११३	आ.व. २०७५/०७६ देखि २०७९/८०	
४५	आहालडाँडा चियानडाँडा	वालुवा ३	गोकणेश्वर-३, तारेभिर	काठमाण्डौ	सुन्दरीजल शिवपुरी	५.२७	३३	१३१	आ.व. २०७५/०७६ देखि २०७९/८०	
४६	चिसापानी	वालुवा . १	गोकणेश्वर-३, तारेभिर	काठमाण्डौ	सुन्दरीजल शिवपुरी	२.६६४	२९	१४७	आ.व. २०६७/०६८ देखि २०७२/०७३	
४७	बाटुले सिम	वालुवा . १	गोकणेश्वर-३, तारेभिर	काठमाण्डौ	सुन्दरीजल शिवपुरी	५.६५	२४	११५	आ.व. २०७५/०७६ देखि २०७९/८०	
४८	दिदीबहिनी ढुङ्गा	वालुवा . ५	गोकणेश्वर-३, तारेभिर	काठमाण्डौ	सुन्दरीजल शिवपुरी	१.८१	२३	१२०	आ.व. २०७५/०७६ देखि २०७९/०८०	
४९	चिसापानी भित्ता	वालुवा . ५	गोकणेश्वर -३, वालुवा	काठमाण्डौ	सुन्दरीजल शिवपुरी	२.२२	१५	१५०	आ.व. २०७६।०७७ देखी २०८०।०८१	
५०	भण्डारी कुलायन	नयाँपाटी ९	गोकणेश्वर-२, पाखाचोक	काठमाण्डौ	सुन्दरीजल शिवपुरी	४.१२	६७	२६४	आ.व. २०७५।०७६ देखी २०७९।०८०	

सि.नं.	मध्यवर्ती सामुदायिक वन	साविक ठेगाना	हाल ठेगाना	जिल्ला	उपभोक्ता समिति	क्षेत्रफल (हे.)	घरधुरी	जनसङ्ख्या	कार्य योजनाको अवधि	कैफियत
५१	खानीखोला चियानडाँडा	ओखरपौवा २	ककनी गा.पा. २	नुवाकोट	ककनी ओखर पौवा	३७.९९	९१	५१२	आ.व. २०६८/०६९ देखि २०७३/०७४	
५२	शिरादेवी	ओखरपौवा ६	ककनी गा.पा. ५	नुवाकोट	ककनी ओखरपौवा	१६२	१८०	४९७	आ.व. २०७५/०७६ देखि २०७९/०८०	
५३	नागाचा	ओखरपौवा ७	ककनी गा.पा. १	नुवाकोट	ककनी ओखरपौवा	९	२३३	१३८५	आ.व. २०७५/०७६ देखि २०७९/०८०	
५४	महालक्ष्मी	ओखरपौवा ७ र ८	ककनी गा.पा. १	नुवाकोट	ककनी ओखरपौवा	५.	१५०	१०१५	आ.व. २०७५/०७६ देखि २०७९/०८०	
५५	ककनी	ककनी गावि.स. ६	ककनी गा.पा ५	नुवाकोट	ककनी ओखरपौवा	४	७५	४३२	आ.व. २०७६/०७७ देखि २०८०/०८१	
५६	हावेली	ओखरपौवा ३	ककनी गा.पा २	नुवाकोट	ककनी ओखरपौवा	२९.५	११९	६२३	आ.व. २०७६/०७७ देखि २०८०/०८१	
५७	घमाईलो पानीघाट	ककनी ६	ककनी गा.पा.५	नुवाकोट	ककनी ओखरपौवा					
५८	उमागाँउ	रामकोट गा.वि.स. ९	नागार्जुन न.पा. ६	काठमाण्डौ	छत्रेदेउराली रामकोट भिमदुङ्गा	३.५०	५२	२२३	आ.व. २०७६/०७७ देखि २०८०/०८१	
५९	घट्टेखोला	भिमदुङ्गा ७, ८	नागार्जुन न.पा. ८	काठमाण्डौ	छत्रेदेउराली रामकोट भिमदुङ्गा	४.००	३०	२०२	आ.व. २०७६/०७७ देखि २०८०/०८१	
६०	महेश नारायण सल्लानारी	छत्रेदेउराली . ६	धुनिवेशी न.पा. १	धादिङ्ग	छत्रेदेउराली रामकोट भिमदुङ्गा	१८.९१	७६	५०३	आ.व. २०७५/०७६ देखि २०७९/०८०	
६१	दमदमे महेश नार ायण	भिमदुङ्गा १, २, ५ र ९	नागार्जुन न.पा. ८	काठमाण्डौ	छत्रेदेउराली रामकोट भिमदुङ्गा	२०.८८	३४	१६०	आ.व. २०७५/०७६ देखि २०७९/०८०	

सि.नं.	मध्यवर्ती सामुदायिक वन	साविक ठेगाना	हाल ठेगाना	जिल्ला	उपभोक्ता समिति	क्षेत्रफल (हे.)	घरधुरी	जनसङ्ख्या	कार्य योजनाको अवधि	कैफियत
६२	गोरखाली	भिमढुङ्गा ७ र ८	धुनिवेशी न.पा. १	काठमाण्डौं	छत्रेदेउराली रामकोट भिमढुङ्गा	१३.८	३७	३६१	आ.व. २०७५/०७६ देखी २०७९/०८०	
६३	परगौपाखा	लिखु .७	शिवपुरी गा.पा. २	नुवाकोट	शिवपुरी चिसापनी	५	५२	२६०	आ.व. २०७५/०७६ देखी २०७९/०८०	
६४	च्यानडाँडा पाखा	लिखु .७	शिवपुरी गा.पा. १	नुवाकोट	शिवपुरी चिसापनी	०.५	१४	६०	आ.व. २०६५/२०६६ देखी २०७१/२०७२	
६५	चिपापांग मुइसे वारांगा	तलाखु २	शिवपुरी गा.पा. १	नुवाकोट	शिवपुरी चिसापनी	२४.७५	९०	२१०	आ.व. २०७६/०७७ देखी २०८०/०८१	
६६	लखेश्वरी	तलाखु २	शिवपुरी गा.पा. ३	नुवाकोट	शिवपुरी चिसापनी	७.३	२६	१६०	आ.व. २०७६/०७७ देखी २०८०/०८१	
६७	देवीस्थान	छाप ६	शिवपुरी गा.पा. २	नुवाकोट	शिवपुरी चिसापनी	०.२२	२४	१६७	आ.व. २०६८/०६९ देखी २०७३/०७४	
६८	फुम्पारिल्वा	तलाखु ७, बतासे	शिवपुरी गा.पा. १	नुवाकोट	शिवपुरी चिसापनी	१९.४३	६२	३१३	आ.व. २०७४/०७५ देखी २०७८/०७९	
६९	बाह्रमाइल एकता	ककनी	ककनी गा.पा १	नुवाकोट	ककनी ओखरपौवा	८.३१	४९	२९८	आ.व. २०७८/०७९ देखी २०८२/०८३	
७०	तपचुल	भोटेचौर ५	मेलम्ची न.पा. २	सिन्धुपाल्चोक	सिन्धु शिवपुरी	३.०१	७१	३५२	आ.व. २०७८/०७९ देखी २०८२/०८३	
७१	धापाकाल्लो	भोटेचौर ९	मेलम्ची न.पा. २	सिन्धुपाल्चोक	सिन्धु शिवपुरी	५.२१	५४	३४९	आ.व. २०७८/०७९ देखी २०८२/०८३	
७२	राडमेन चिसापानी	तलाखु	शिवपुरी १, तलाखु	नुवाकोट	शिवपुरी चिसापनी	८.२१	९३	४७५	आ.व. २०७८/०७९ देखी २०८२/०८३	
७३	बुद्ध भूमि	छाप	शिवपुरी २, छाप	नुवाकोट	शिवपुरी चिसापनी	३.५४	५५	२८३	आ.व. २०७८/०७९ देखी २०८२/०८३	

सि.नं.	मध्यवर्ती सामुदायिक वन	साविक ठेगाना	हाल ठेगाना	जिल्ला	उपभोक्ता समिति	क्षेत्रफल (हे.)	घरधुरी	जनसङ्ख्या	कार्य योजनाको अवधि	कैफियत
७४	धाडप्रा ब्रामाड खोला	तलाखु	शिवपुरी १, तलाखु	नुवाकोट	शिवपुरी चिसापनी	६.२४	६१	३५९	आ.व. २०७८।७९ देखि २०८२।०८३	
७५	घट्टे डाँडा कुलो पराड	छाप	शिवपुरी २, छाप	नुवाकोट	शिवपुरी चिसापनी	१.७३	३२	१६१	आ.व. २०७८।७९ देखि २०८२।०८३	
७६	बाटुली			काठमाण्डौं	मणिचुड कागेश्वरी	७.३७	८७	४२६	आ.व. २०७८।७९ देखि २०८२।०८३	
	जम्मा					१२२०	५०४६	२६४४६		

कबुलियती वनको विवरण

सि.नं.	कबुलियती वनको नाम	ठेगाना	कबुलियती वन लिने व्यक्ती	क्षेत्रफल	स्वीकृत मिति	कबुलियती वनको अवधी	उद्देश्य	कैफियत
१	मणिचुड टि गाडेन प्रा.लि.	साविक लप्सेफेदि २, हाल शंखरापुर नगरपालिका ४, भुले, काठमाडौं	वसन्त कुमार आचार्य	१०० हेक्टर	१/१३/२०४५	३० वर्ष	उत्पादन मुलक चिया खेति र जडिबुटि खेति	
२	विपश्यना ध्यान केन्द्र	बुढानिलकण्ठ नगरपालिका १, पानीमुहान, काठमाडौं		१-८-०-० रोपनी	१२/९/२०६०			
३	एभरेष्ट चिया बगान	मेलम्ची नगरपालिका ३, हैबुङ्ग, सिन्धुपाल्चोक						

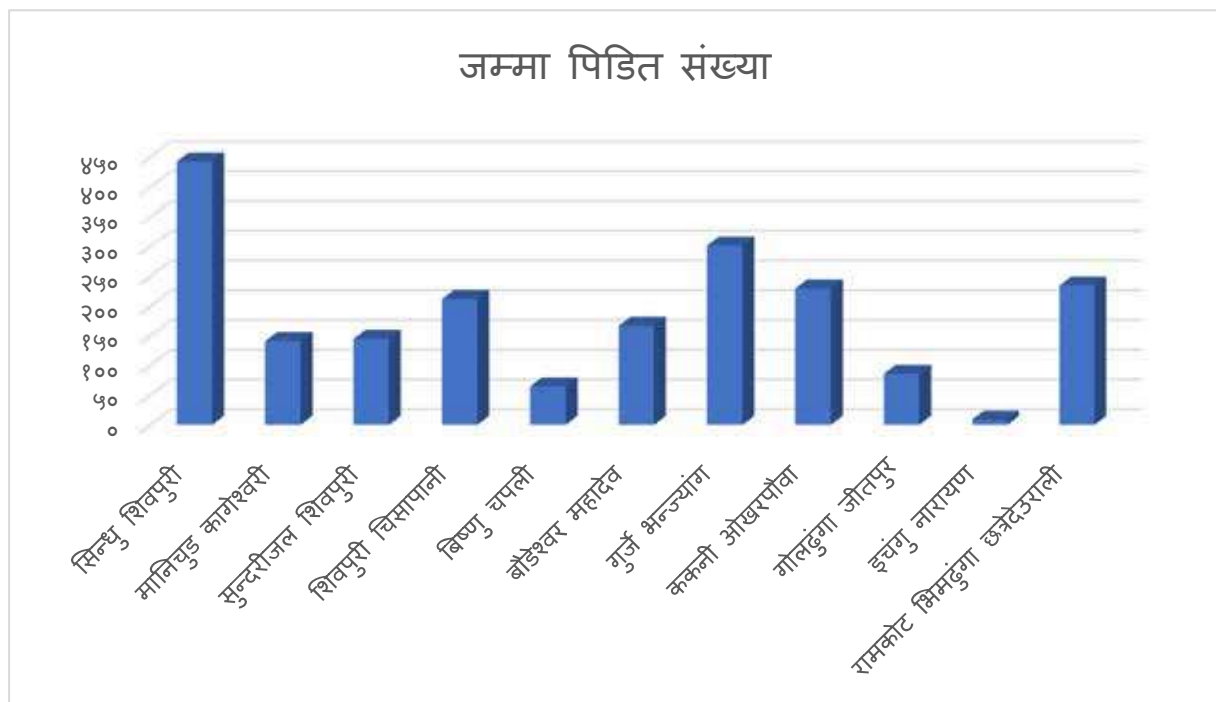
धार्मिक वनको विवरण

सि.नं.	कबुलियती वनको नाम	ठेगाना	क्षेत्रफल	स्वीकृत मिति	कैफियत
१	ओशो तपोवन	गोलढुङ्गा ६, तारकेश्वर नगरपालिका ५, काठमाडौं	०२.७३ हेक्टर (१७ रोपनी १२ आना निजि जग्गा समेत)	९/१५/२०६२	३७ रोपनी सरकारी वन क्षेत्र

अनुसूचि - १७

राहत तथा घटना विवरण

सि.नं.	उपभोक्ता समितिको नाम	राहत निर्देशिका २०६९ बमोजिम	शि.ना.रा.नि. मध्यवर्ती निर्देशिका २०७३ बमोजिम	जम्मा पिडित संख्या
१	सिन्धु शिवपुरी	३८८	५५	४४३
२	मानिचुड कागेश्वरी	१४१	०	१४१
३	सुन्दरीजल शिवपुरी	१४५	०	१४५
४	शिवपुरी चिसापानी	१४५	६७	२१२
५	बिष्णु चपली	६५	०	६५
६	बौडेश्वर महादेव	१६७	०	१६७
७	गुर्जे भन्ज्यांग	२२६	७६	३०२
८	ककनी ओखरपौवा	२३०	०	२३०
९	गोलढुंगा जीतपुर	११	७५	८६
१०	इचंगु नारायण	८	१	९
११	रामकोट भिमढुंगा छत्रेदेउराली	१९३	४२	२३५
	जम्मा	१७१९	३१६	२०३५

अनुसूचि - १८

मध्यवर्ती उपभोक्ता समूहहरुमा वितरण गरिएको विउ पुँजीको विवरण

सि.न	समितिको नाम	मिति	ईकाई	दर	जम्मा	कैफियत
१	विष्णु चपली उपभोक्ता समिति	२०७४	१७	५०००	८५०००	
		२०७५	१७	३०००	५१०००	
		२०७६	१६	५०००	८००००	
		२०७७	१३	५०००	६५०००	
		जम्मा				२८१०००
२	सुन्दरीजल शिवपुरी उपभोक्ता समिति	२०७४	४६	५०००	२३००००	
		२०७५	४६	३१७४	१४६००४	
		२०७६	४६	५०००	२३००००	
		२०७७	४४	५०००	२२००००	
		जम्मा				८२६००४
३	गुर्जे भञ्ज्याङ्ग उपभोक्ता समिति	२०७४	२५	५०००	१२५०००	
		२०७५	२५	३०५०	७६२५०	
		२०७६	२५	५०००	१२५०००	
		२०७७	२५	५०००	१२५०००	
		जम्मा				४५१२५०
४	बौडेश्वर महादेव उपभोक्ता समिति	२०७४	३१	५०००	१५५०००	
		२०७५	३५	३०००	१०५०००	
		२०७६	३५	५०००	१७५०००	
		२०७७	३५	५०००	१७५०००	
		जम्मा				६१००००
५	इचडन्गु नारायण उपभोक्ता समिति	२०७४	३३	५०००	१६५०००	
		२०७५	३३	३१५१	१०३९८३	
		२०७६	३०	५०००	१५००००	
		२०७७	३१	५०००	१५५०००	
		जम्मा				५७३९८३
६	मणिचुड कागेश्वरी उपभोक्ता समिति	२०७४	३६	५०००	१८००००	
		२०७५	३६	३१६६।६६	११३९९९।७६	
		२०७६	३६	५०००	१८००००	
		२०७७	३५	५०००	१७५०००	
		जम्मा				६४८९९९।७६

सि.न	समितिको नाम	मिति	ईकाई	दर	जम्मा	कैफियत
७	गोलढुङ्गा जितपुर उपभोक्ता समिति	२०७४	२६	५०००	१३००००	
		२०७५	२६	३०००	७८०००	
		२०७६	२५	५०००	१२५०००	
		२०७७	२५	५०००	१२५०००	
		जम्मा				४५८०००
८	शिवपुरी चिसापनी उपभोक्ता समिति	२०७४	२०	५०००	१०००००	
		२०७५	२०	३०००	६००००	
		२०७६	२०	५०००	१०००००	
		२०७७	१८	५०००	९००००	
		जम्मा				३५००००
९	रामकोट भिमढुङ्गा छत्रेदेउराली उपभोक्ता समिति	२०७४	१७	५०००	८५०००	
		२०७५	१८	३१५०	५६७००	
		२०७६	१८	५०००	९००००	
		२०७७	१६	५०००	८००००	
		जम्मा			१८१५०	३११७००
१०	ककनी ओखरपौवा उपभोक्ता समिति	२०७४	२७	५०००	१३५०००	
		२०७५	२७	४८००	१२९६००	
		२०७६	१९।२	५०००	९६०००	
		२०७७	२५	५०००	१२५०००	
		जम्मा				४८५६००
११	सिन्धु शिवपुरी उपभोक्ता समिति	२०७४	१८	५०००	९००००	
		२०७५	१८	३२००	५७६००	
		२०७६	१८	५०००	९००००	
		२०७७	१८	५०००	९००००	
		जम्मा				३२७६००

अनुसूचि - १९
मध्यवर्ती क्षेत्रमा गठन भएका ईको क्लबको विवरण

क्र.सं.	उपभोक्ता समिति	विद्यालयको नाम	ईको क्लबको नाम	ठेगाना	कैफियत
१	विष्णु चपली उपभोक्ता समिति	श्री पञ्चकन्या मा.वि.	पञ्चकन्या ईको क्लब	बूढानिलकण्ठ न.पा. ०५, दुसाल, छाप, काठमाडौं	
		श्री मदन आश्रित आदर्श वि.	मदन आश्रित ईको क्लब.	बूढानिलकण्ठ न.पा. ०४, भसन्थली, काठमाडौं	
		श्री बूढानिलकण्ठ उ.मा.वि	बूढानिलकण्ठ ईको क्लब	बूढानिलकण्ठ न.पा. ०३, बूढानिलकण्ठ, काठमाडौं	
२	इचंगुनारायण	श्री वि.एम.सी.ए	वि.एम.सी.ए. ईको क्लब	बूढानिलकण्ठ न.पा. ०२, बाँडेपाखा, काठमाडौं	
		श्री सिता बाल विकास आ.व	सिता बाल विकास ईको क्लब	नागार्जुन न.पा. ०३, इचङ्गु, काठमाडौं	
		श्री वेवी एन्जेल मा.वि.	वेवी एन्जेल ईको क्लब	नागार्जुन न.पा. ०२, रानीवन, काठमाडौं	
३	सुन्दरीजल शिवपुरी	श्री बाल विकास मा.वि.	बाल विकास ईको क्लब	नागार्जुन न.पा. ०१, रैरीगाँउ, काठमाडौं	
		श्री इचंगुनारायण आ.वि.	इचंगुनारायण ईको क्लब	नागार्जुन न.पा. ०३, रैरीगाँउ, काठमाडौं	
		श्री देवी बाल सुधार मा.वि.	देवी बाल सुधार ईको क्लब	गोकर्णेश्वर न.पा. ०३, काठमाडौं	
४	बौडेश्वर महादेव	श्री सुन्तखान मा.वि.	सुन्तखान ईको क्लब	गोकर्णेश्वर न.पा. ०३, काठमाडौं	
		श्री बाल सुधार मा.वि.	बाल सुधार ईको क्लब	गोकर्णेश्वर न.पा. ०२, काठमाडौं	
		श्री कालदेवी मा.वि.	कालदेवी ईको क्लब	तारकेश्वर न.पा. ०२, काठमाडौं	
५	ककनी ओखरपौवा	श्री बौडेश्वर मा.वि.	बौडेश्वर ईको क्लब	टोखा न.पा. ०२, काठमाडौं	
		श्री कुन्चिवाकल मा.वि.	कुन्चिवाकल ईको क्लब	तारकेश्वर न.पा. ०१, काठमाडौं	
		श्री टोखा चण्डेश्वरी मा.वि.	टोखा चण्डेश्वरी ईको क्लब	टोखा न.पा. ०२, काठमाडौं	
६	गुर्जेभञ्ज्याड	श्री ओखरपौवा मा.वि.	ओखरपौवा ईको क्लब	ककनी गा.पा. १, नुवाकोट	
		श्री सरस्वती मा.वि	सरस्वती ईको क्लब	ककनी गा.पा. १, नुवाकोट	
		श्री भवानी मा.वि.	भवानी ईको क्लब	ककनी गा.पा. १, नुवाकोट	
		श्री कालिका देवी मा.वि.	कालिका देवी ईको क्लब.	शिवपुरी गा.पा. ६, नुवाकोट	
		श्री समुन्द्रा मा.वि.	समुन्द्रा ईको क्लब.	शिवपुरी गा.पा. ६, नुवाकोट	
		श्री राम्चे मा.वि.	राम्चे ईको क्लब	शिवपुरी गा.पा. ८, नुवाकोट	
		श्री जलेश्वर मा.वि.	जलेश्वर ईको क्लब	शिवपुरी गा.पा. ६, नुवाकोट	

क्र.सं.	उपभोक्ता समिति	विद्यालयको नाम	इको क्लबको नाम	ठेगाना	कैफियत
७	मणिचुड कागेश्वरी	श्री वनदेवी आ.वि.	वनदेवी इको क्लब.	शंखरापुर न.पा. ०८, काठमाडौं	
		श्री उग्रतारा मा.वि.	उग्रतारा इको क्लब.	शंखरापुर न.पा. ०८, काठमाडौं	
		श्री बाल उद्धार मा.वि.	बाल उद्धारइको क्लब.	शंखरापुर न.पा. ०९, काठमाडौं	
८	रामकोट भिमदुगा छत्रेदेउराली	श्री महेन्द्रोय आ.वि.	महेन्द्रोय इको क्लब	घुनीवेशी न.पा. १, घादिङ	
		श्री महालक्ष्मी आ.वि.	महालक्ष्मी इको क्लब	घुनीवेशी न.पा. १, घादिङ	
		श्री थुङ्गी आ.वि.	थुङ्गी इको क्लब	घुनीवेशी न.पा. १, घादिङ	
९	गोलदुगा जीतपुर	श्री पुरानो गुहेश्वरी मा.वि.	गुहेश्वरी इको क्लब	तारकेश्वर न.पा. ०४, काठमाडौं	
		श्री नागार्जुन मा.वि.	नागार्जुन इको क्लब	तारकेश्वर न.पा. ०४, काठमाडौं	
		श्री ठुलागाउ मा.वि.	ठुलागाउ इको क्लब	तारकेश्वर न.पा. ०३, काठमाडौं	
		श्री जीतपुर मा.वि.	जीतपुर इको क्लब	तारकेश्वर न.पा. ०३, काठमाडौं	
		श्री शिवालय आ.वि.	शिवालय इको क्लब	शिवपुरी गा.पा. १, तलाखु, नुवाकोट	
१०	शिवपुरी चिसापानी	श्री वोर्लाङ भुमे आ.वि.	वोर्लाङ भुमे इको क्लब	शिवपुरी गा.पा. २, छाप, नुवाकोट	
		श्री रामयण छाप आ.वि.	रामयण छाप इको क्लब	शिवपुरी गा.पा. ३, छाप, नुवाकोट	
		श्री भुमे देवी आ.वि.	भुमे देवी इको क्लब	शिवपुरी गा.पा. १, तलाखु, नुवाकोट	
		श्री जाल्पा देवी मा.वि.	जाल्पा देवी इको क्लब	मेलम्ची न.पा. २, सिन्धुपाल्चोक	
		श्री सरस्वती उ.मा.वि.	सरस्वती इको क्लब	मेलम्ची न.पा. १, सिन्धुपाल्चोक	
११	सिन्धु शिवपुरी	श्री हैबुङ मा.वि.	हैबुङ इको क्लब	मेलम्ची न.पा. ३ सिन्धुपाल्चोक	
		श्री कालिका शरण मा.वि.	कालिका शरण इको क्लब	मेलम्ची न.पा. ३ सिन्धुपाल्चोक	

वन तथा वातावरण मन्त्रालयको टोली नागार्जुन क्षेत्रमा

प्रमुख संरक्षण अधिकृत सहितको टोली धाप क्षेत्रमा

